



7. Timișoara a pornit Revoluția împotriva întregului regim comunist și întregii sale nomenclaturi și nicidecum pentru a servi ca prilej de ascensiune politică unui grup de dizidenți anticeauști din interiorul PCR-ului. Prezența acestora în fruntea țării face moartea eroilor din Timișoara zadarnică. I-am fi acceptat poate, în urmă cu zece ani, dacă la Congresul al XII-lea al Partidului s-ar fi alăturat lui Constantin Părvulescu și ar fi răsturnat clanul dictatorial. Dar n-au făcut-o, deși aveau și prilejul, și funcții importante, care le acordau prerogative.

(PROCLAMAȚIA DE LA TIMIȘOARA)



PUBLICAȚIE SAPTAMINALĂ EDITATĂ DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

CINE TRAGE SFORILE?

Încep să mă încerc deziluziile. După zilele și nopțile de euforie trăite împreună cu compatrioții, după Crăciunul și Anul Nou de o sănătate și fericire fără egal, la sfârșitul lui ianuarie au apărut primele semne că vom fi siliți să ieșim repede din starea de încredere în destinul nostru național. În ceasurile Revoluției, România a pășit cu energie în Europa și se părea că a devansat celelalte țări excomuniste care și ele încercau să se desprindă din strinsoarea asiatică a bolșevismului. O explozie uriașă a dorinței tuturor de libertate a distrus — se părea atunci — structurile comuniste, dând o lecție vecinilor noștri de radicalism antitotalitar și entuziasm popular, de unitate națională. PCR se prăbușise odată cu simbolurile sale. Astăzi știm că numai simbolurile au fost avizate prin locuri dosnice. Mentalitatea, structurile și purtătorii lor sînt cît se poate de prezente în viața publică românească de astăzi. Priveam atunci superior prin Europa de Est și zăream partide comuniste încă la putere, zimeam increzători în viitorul nostru imediat sau apropiat democratic, un viitor care deja începuse să se confunde cu prezentul.

La începutul lui aprilie simțămintele noastre s-au schimbat mult. Nimic nu este mai descurajant decît să observi că nomenclatura rămîne în posturi necîntite, cu privilegiile nestîrbite în vreun fel de revoluție. Anii de stăgiu în ducerea țării la dezastru sînt astăzi considerați ca ani lungi de experiență în slujba poporului. Sub pretextul că nu avem cadre calificate și specialiști competenți ni se oferă drept miniștri, ambasadori, directori generali, miniștri secretari de stat com oceleași nume. Este suficient să citim o listă a guvernului ca să înțelegem acest lucru și să înțelegem înaltul patriotism al primului ministru în alcătuirea guvernului. Cum s-ar spune: la vremuri noi, oameni noi. Deci alți oameni pricepuți nu ar exista în țară, competențele le reținem numai în rîndurile elitei ceaușiste. S-ar părea că Ceaușescu își alegea bine oamenii cu care se înconjura, dovedind — ei sînt la fel de buni și astăzi, în condițiile înfinit mai grele de după Revoluție, cînd poporul nu mai este atît de ușor guvernabil.

Mă întreb de ce s-a mai răscolit poporul, dacă era condus de competente atît de verificate, de asemenea patrioți și democrați?! La atît de puțin să se reducă schimbarea dorită de toată lumea? E drept, cine n-a găsit un loc neocupat pe listele guvernului sau sub soarele trandafirilor al FSN-ului, s-a grăbit să se înghesuie prin partidele istorice sau nou create. Și acolo, bineînțeles, tot la conducerea treburilor obștești. Că numai acolo sus le priește. Ii vedem cu respect și teamă sub acoperișul Parlamentului sau foliindu-se în stradă de la reuniunile partidelor în care s-au înscris. Aici nu este o problemă de persoane fizice, nu sînt în nici un fel pentru o epurare, ci este în primul rînd o problemă de morală. Ca vajnici apărători ai ordinii (cum au fost întotdeauna) ei continuă să vorbească și să acționeze în numele nostru. Fără să se fi supus unui examen de conștiință sau, în limbajul ideologiei comuniste pe care dinșii îl stăpînesc, unei operații de spălare a creierului la care și-au supus concetățenii aproape o jumătate de secol, din posturile lor de prim-secretari de județe, colonel și generali ai MI, secretari și șefi de secție ai CC PCR, ambasadori, miniștri. Toți aceștia, care au fost și sînt în dezacord intim cu Revoluția și idealurile ei, care i-au privit pe tineri atunci dîndorătul ferestrelor (cînd n-au fost complici la genocid) se află astăzi cu mîinile pe monete.

Democrația „marșarier”, aș denumi această manevră, ce-i unește pe acești zeloși susținători ai dictaturii, deveniți subit adepți ai democrației, este frica de propriul lor trecut, dar mai ales obstinarea de a-și păstra privilegiile. Sînt factori psihologici care nu trebuie sub-

estimați deloc; pentru că dau coeziunea care îi motivează și susține în acțiuni concertate: dezbinarea între muncitori și intelectuali din 28-29 ianuarie, dezbinarea români-maghiari în 15-21 martie, ignorarea Proclamației de la Timișoara etc. Birocrația și-a identificat interesele, oamenii și instituțiile care i le apără. A schimbat sloganele, dar tehnicile de a rămîne la putere, de a trage profit de pe urma altora sînt neschimbate. Putem spune cu o veche formulă din viața parlamentară burgheză despre cutare (nu dăm nume pentru că sînt prea multe): „fost, actual și viitor ministru”.

Așa cum există motive — destule — de îngrijorare (unul l-am enunțat aici) sînt și motive de a spera: timpul nu poate fi oprit, comunismul a pierdut partida. Deocîndată, împrejurările istorice ale Revoluției românești au permis unei părți destul de însemnate a nomenclaturii să rămînă pe poziții și să lupte pentru privile-

giile sale. Derularea evenimentelor, atît în România cît și în Estul Europei, ne arată că popoarele sînt hotărîte să se scuture de binefacerile care au pogrît asupra noastră odată cu steaua roșie. Va mai dura cîtva timp, dar vechiul sistem are fisuri prea largi în urma cutremurului din a doua jumătate a anului 1989 pentru a mai rezista. Indiferent de cinismul, experiența și hotărîrea celor care trag sforile, zilele comunismului sînt pe sfîrșite, număratoarea inversă a început. Istoria nu se mai face în culise și aceste culise, oricum, nu au decît o singură ieșire: spre Europa civilizată. Mai devreme sau mai tîrziu, pînă la sfîrșitul acestui secol, Revoluția românească va depăși această etapă de tranziție și-și va realiza din propria sa energie declanșată în 16-21 decembrie 1989 revendicările maselor răscolate.

STELIAN TĂNASE



Peste capetele zecilor de mii de demonstrați de duminică, 1 aprilie, au apărut cîteva zmee, cu inscripții ca cea pe care am imprumutat-o, folosind-o ca titlu de editorial. Din nou, s-a dovedit că fantezia, asociată cu ideea de bine este capabilă de o autentică elocvență. Mesajul este limpede: emanația Revoluției nu este un partid de tip neocomunist, ci Proclamația de la Timișoara, document pe care cei vizați tind să-l escamoteze, ori să-l minimalizeze. Puterea vorbeii adevărate este irepresibilă, mai ales cînd se însoțește cu spontaneitatea. Mulțumim.

SENS UNIC SPRE EUROPA



Piața Unirii, ora 11.



Perspectivă bulevard, ora 13

Corupția — un cuvânt uitat?

Mitingul din 1 aprilie, organizat de Confederația „Frăția” în Piața Unirii.

Deloc o zi a păcăleților pentru multimea adunată în dimineața de duminică. Re-prezentanții sindicali, cer de la tribuna improvizată lucruri pe care le simțim cu toții acute. Proclamația de la Timisoara este un model. „Jos comunistii” și „Jos securității” au devenit formule constante de încetare a discursului. Tergiversările, acoperirile, escamotările din politica actuală sînt punctele spre care forța sindicală se îndreaptă. Realizăm că revoluția nu va fi imbrobodită. Vigilența există. Ea s-a constituit în actual participativ al mulțimii. Descentralizarea, desființarea vechii nomenclaturii („La timoari noi — oameni noi”) și boicotarea U.G.S.R.-ului sînt teorii la ordinea zilei. Ceea ce impresionează mai cu seamă este glasul puternic demunității coruptă.

Stînd de vorbă cu domnul inspector Cătălin Croitoru, lider al Sindicatului Invățămîntului Preuniversitar (sindicat numărînd cincizeci de mii de membri) aflăm despre bătălia surdă a oosturilor. De fapt constituirea ei în umbră, pentru că în ianuarie-februarie canalele mass-mediei transmiteau în direct.

Între revendicările profesorilor, norma de oot oca și clasa cu număr restrîns de elevi sînt buzuri cîștigate, dar prea puține. Celelalte cereri sînt refuzate prin tactici mai mult sau mai puțin abile. Situația în învățămînt este tensionată. Dom-

nul Croitoru arată direct, în numele celor pe care îi reprezintă:

● Domnul ministru Sora este ineficient atît timp cît nu ia decizii ferme. La discuțiile cu sindicaliștii refuză prezenta presei (sîm că ziariștii pot fi incomozi, dar pentru cine?).

● Domnul ministru adjunct Stamp nu este interesat de rezultatul intîlnirilor domnului Sora cu profesorii (altă epurare?). Domnul ministru Stamp are un stil totalitarist de a pune problema și dezbină categoriile de profesori („după metoda Păfalvi”).

● În 99% din cazuri, în învățămînt au rămas aceiași inspectori, obișnuiți cu manipularea posturilor (operațiune foarte avantajosă, materialmente vorbind), motiv pentru care nu există o evidență publică a locurilor de muncă în învățămîntul precunivertar.

● Încercările sindicaliștilor de a purta un dialog cu virfurile reprezentative ale Ministerului Invățămîntului eșecază în ore lungi de așteptare. Între motive: domnia lui priazol! (Destigur, nu cei cu talpa, gata ulcerată de ipostaza prin care trec.)

S-a anunțat o grevă a profesorilor! După cum se vede, stabilitatea v'sul de aur al guvernului, nu se poate realiza cu oameni rămași pe poziții din prea multă dragoste de putere. Oameni a căror competență s-a format la școala sfîrșitului.

MARINA MEZEI

Nu mai este ceață

După încheierea mitingului organizat de Confederația Sindicatelor Independente „Frăția”, duminică, 1 aprilie 1990, cei aproximativ 25.000 de oameni adunați în Piața Unirii au pornit pe bulevardele Bucureștiului într-un marș spontan anti-comunist. Dintre lozincile scandate de manifestanți, reveneau obsesiv: **Treziți-vă, români, Jos comunistul!**

Pentru acești oameni care nu înseamnă partide și nici alte formațiuni politice, apropiatele alegeri trezesc neliniștea. Puterea provizorie, totuși putere, după cum bine se știe, susține F.S.N.-ul. În numele rezolvării problemelor economice, se fac „vizite de lucru” (electorale!) și chiar comemorări (electorale!). F.S.N.-ul inspiră groaza, încă vie în noi, a roșului calvar. Nu întîmplător, la un moment dat, peste coloana de manifestanți a fost înălțat un zmeu pe care scria **Cine trage sforțile**.

La Universitate și apoi în Piața Romană, mulțimea a ingenunchiat, rugîndu-se pentru odihna martirilor revoluției. Rostindu-se Tatăl Nostru din zeci de mii de piepturi a tîșnit implorarea „și ne mîntuiește de cel rău”.

Ajunsă în Piața Victoriei, pînă nu de

mult teatrul dezbaterilor politice publice coloana de manifestanți s-a oprit scandînd: **Jos comunistul, Vrem guvern democratic!** la fel, dureros de la fel ca în prima zi a revoluției. Armata s-a regrupat în grabă, au fost aduse cordoane suplimentare de militari în timp ce TAB-uri au ocupat platforma din fața clădirii Guvernului. Punctul final al marșului a fost Televiziunea. Probabil că lozincă **Nu mai este ceață** i-a scos pe reporteri în stradă. Ei au dialogat cu cetățenii prezenți, iar o delegație a manifestanților a prezentat conducerii Televiziunii o listă cu revendicări. Emisiunea de Actualități de la care au fost „retrași” (pentru cît timp?) vestii noastre crainici, a preluat imagini și intervenții verbale ale manifestanților. În aceeași emisiune s-au citit revendicările înaintate direcției Televiziunii. Întă un semn bun, cu atît mai mult,

cu cît, la Actualitățile de noapte, în virtutea respectării adevărului și a dreptului la replică, intervențiile prezentate au fost făcute cu scopul de a anula ceea ce se transmisese cu două ore mai devreme. Numai că în stradă, la acea oră, încă puteau fi auzite cuvintele **Treziți-vă români!**

RODICA PALADE

DECLARAȚIA Confederației „Frăția”

Confederația Sindicatelor Independente „FRĂȚIA” s-a constituit ca expresie a necesității imediate de a se trece la apărarea formă a drepturilor și intereselor economice și sociale ale salariaților, în condițiile concrete ale consacrării democrației în România.

Principalul obstacol al acestui deziderat este reprezentat de structurile centralizate de tip comunist-ugherist care se opun atît respectării muncii și a drepturilor legitime ale lucrătorilor cît și democrației cu scop suprem al societății românești.

Drept urmare, Confederația „FRĂȚIA” are în vedere, acum, înlăturarea remînescențelor de tip comunist acționînd pe următoarele direcții:

1. Democratizarea economiei prin:

- Apărarea tuturor drepturilor salariaților ce decurg din legislația în vigoare: de asemenea prin cucerirea de noi drepturi de natură să asigure condiții civilizate de muncă și viață.
- Asigurarea unei baze materiale strict necesare stabilității economice.
- Transformarea sistemului economic de tip comunist într-un sistem al economiei de piață.
- Aplicarea unor metode economice moderne, bazate pe principii manageriale și de marketing.
- Sistarea salarizării cadrelor parazitare din fosta suprastructură și reorientarea fondurilor rezultate către unități productive.

2. Consolidarea unei mișcări sindicale cu adevărat libere formată de jos în sus, prin:

- Demascarea ugherului și a ugheristilor, care prin activitatea lor apără fostele structuri.
- Dirijarea patrimoniului ugherist către sindicatele formate de jos în sus, așa încît neo-ugheristii să piardă posibilitatea materială de a crea confuzie în mișcarea sindicală națională.

e) Anajizarea unor tratative temeinice cu Guvernul pentru respectarea Convenției și pentru recunoașterea deplină a existenței și a rolului sindicatelor ca parte esențială a democrației.

f) Participarea directă a sindicatelor formate de jos în sus la elaborarea unei noi legislații a muncii.

3. Democratizarea vieții sociale prin:

- Demascarea încercărilor de a se înlocui un sistem comunist cu un sistem asemănător dar sub o altă denumire.
- Prevenirea, depistarea și contestarea tuturor formelor de discriminare cît și a manifestărilor antidemocratice.
- Ridicarea nivelului cultural al populației prin reorganizarea grabnică a sistemului de învățămînt, prin libertatea presei și în general prin accesul la informație.
- Respectarea cu strictețe a drepturilor și îndatoririlor minorităților naționale ce decurg din normele internaționale ale lumii civilizate.
- Apărarea integrității frontierelor statului independent care este România, prin toate mijloacele.

Sindicatele nu reprezintă sub nici o formă vreo organizație sau formație politică, însă, Confederația „FRĂȚIA”, considerîndu-se un puternic factor de echilibru social, va ține seama de programele partidelor politice, rezervîndu-și dreptul de a le sprijini măsura în care acestea acționează în interesul sindicatelor.

Confederația „FRĂȚIA” consideră că Revoluția a început cu mult înainte de anul 1989 și nu se va termina pînă în momentul în care mecanismele democrației în România nu vor fi operative.

Confederația „FRĂȚIA” lansează un apel către toate organizațiile sindicale nou constituite de a colabora pentru realizarea principiilor enunțate în DECLARAȚIE.

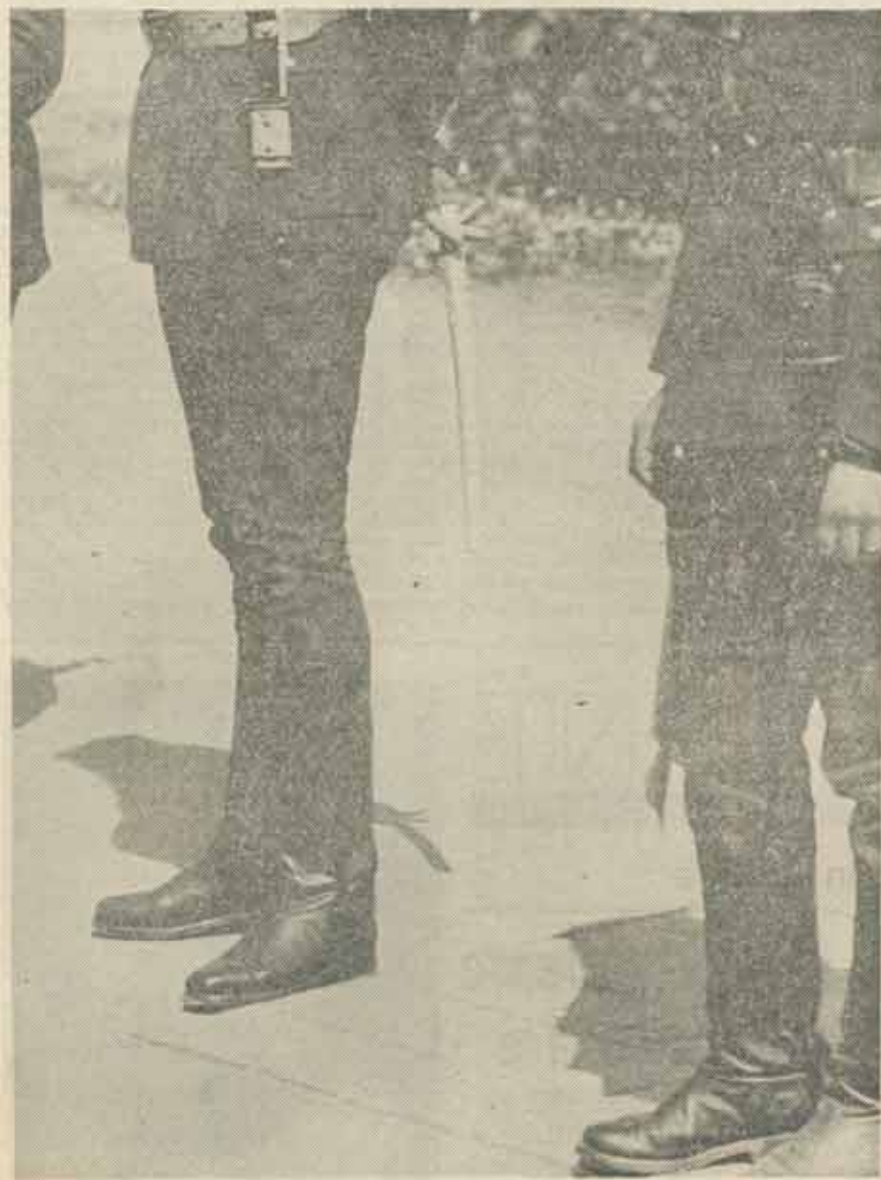
CONSILIUL DE CONDUCERE AL CONFEDERAȚIEI „FRĂȚIA”



Piața Romană, ora 13,30



Piața Victoriei La ora 14 guvernul și-a aliniat blindatele în fața mulțimii



Tăcerea cizmelor...

Din nou despre televiziune și educația politică

În numărul 4 din 9 februarie 1990 al revistei „22” am publicat un articol în legătură cu rolul pe care, socotim, or trebui să-l joace Televiziunea în educația democratică a țării, educație atât de necesară datorită celei aproape o jumătate de secol de regim totalitar. Apelul nostru, ca și al altora, a rămas fără nici un efect: Televiziunea continuă să ne ofere din acest punct de vedere, dar și din altele, programe în cel mai bun caz anodine. Prezentarea partidelor politice este absolut necesară în perioada electorală în care ne aflăm, dar nu este și suficientă. Nivelul de cultură al oamenilor este, în general vorbind, scăzut, fapt absolut normal dacă ținem seama de acțiunea de dezinformare și de deformare a realității practică cu intenție alături ani de zile prin intermediul școlii, al instituțiilor de cultură și al mass-mediei. Am putut auzi pe strădă persoane care discutau cu toată seriozitatea despre felul indignat în care Eminescu condamnă represiunile din 1933 !!! Strict autentic! Sigur, asemenea opinii nici n-ar trebui luate în seamă, dar fenomenul este mult mai răspândit decât pare la prima vedere și este necesar să luăm în considerare această realitate. De ce nu prezintă Televiziunea istoria politică a României moderne? Președintele Televiziunii este doar un foarte cunoscut și reputat istoric; o asemenea

inițiativă ar fi binevenită în conjunctura actuală.

Dacă asemenea emisiuni ar fi prezentate, am auzi mai puțin nu numai pe stradă, ci și în C.P.U.N. afirmații care trădă grave curenți de cultură politică și istorică. Se vorbește astfel cu mare dispreț despre partidele istorice, Partidul Național Liberal, Partidul Național Tărănesc Creștin și Democrat, Partidul Social Democrat, insistându-se asupra faptului că termenul de istoric ar demonstra apartenența lor la un trecut ireversibil. Mai puțin să vedem însă când a apărut termenul, căci el nu a fost utilizat întotdeauna. După război, odată cu uzurparea provocată de Partidul Comunist, cele trei partide menționate au primit calificativul de istorice pentru a arăta faptul că ele sînt emanațiile politice firești ale dezvoltării naționale și, deci, pentru a fi puse astfel în antiteză cu o formație care nu reprezenta în nici un fel țara și care de la început a fost emanația unei puteri străine. Deci termenul de istoric nu înseamnă în nici un caz apartenența la trecutul irepetabil. În acest fel putem vorbi despre Partidul Conservator, de pildă, deoarece acesta, în ciuda contribuției enorme pe care a avut-o în formarea României moderne, a murit de moarte naturală după primul război mondial, căci ideea conser-

atoare nu mai era viabilă în România postbelică. Partidele istorice au fost asasinat în 1947: ele nu au dispărut în urma unor modificări produse pe cale naturală în evoluția țării, ci au fost brutal suprimate pentru instaurarea totalitarismului și aservirea țării imperialismului stalinist. Să nu uităm că după al doilea război mondial respectivele partide au fost numite și democratice, tot pentru a le pune în antiteză cu Partidul Comunist care, prin program și structură a fost întotdeauna totalitar.

În asemenea situație se pune doar întrebarea dacă în România anulul 1990, datorită modificărilor produse la noi, indiferent cum apreciem aceste modificări, ideea liberală, național țărănească sau social democratică își mai poate afla un loc firesc în spectrul politic românesc, sau dacă ea nu a devenit o categorie istorică, asemenea ideii conservatoare după primul război mondial. Pentru aceasta trebuie să privim puțin realitatea politică a lumii civilizate moderne. Trăim în plină epocă a liberalismului: expansiunea economică și progresul tehnologic extraordinar la care asistăm se explică în bună măsură prin modificările de mentalitate și de raporturi sociale determinate de ideea liberalismului. Să nu ne lăsam înșelați de aparențe: multe partide occidentale poartă alte denumiri, dar ideologia lor este în esență liberală. Or, din moment ce ideea este de actualitate în Europa, este firească respertații unui partid care la noi să exprime aceeași idee, mai ales în momentul când vrem să ne reînșegrăm circumstanțele de natură europeană. Peste tot vom observa și existența unor partide țărănești și agrariene: asta înseamnă că existența unui asemenea partid la noi este legitimă, cu atât mai mult cu cât la noi tradiția țărănească este încă atât de puternică, poate mai puternică decât oriunde. În ceea ce-l privește pe Social-Democratul este suficient să privească cineva spectrul politic din țările europene pentru a vedea ponderea socialdemocra-

ției. Evident, cum în România după evenimentele din decembrie 1989 au apărut numeroase partide, unele dintre ele formulând programe similare, dacă nu identice cu cele ale partidelor istorice, se pune întrebarea de ce acestea din urmă ar fi mai mult îndreptățite decât celelalte să pună în practică aceste idei cu care ele s-au identificat. Trecutul istoric arată o tradiție, dar atât tot. Deci, trecutul nu poate conferi singur forță în prezent. Principiile sînt însă valabile și în contemporaneitate și au fost permanente valabile la noi după primul război mondial pînă în zilele noastre; au fost îndușite brutal de ideologia totalitară comunistă, dar nu au putut fi suprimate, căci ideile își continuă existența chiar și atunci când cei care le-au încorporat au fost distruși fizic: forța brută nu poate avea efect asupra ideilor; ele se supun altor legi decât celor care acționează în lumea fizică. Căci din formațiunile politice, cele istorice sau cele nou create, vor reprezenta mai bine respectiva idee, este un fapt pe care numai istorul îl va arăta.

Astfel sînd lucrurile, nu ar fi normal ca Televiziunea să prezinte în emisiunile ei istoria acestor idei în lumea europeană și în România? Nu era normal ca ea să informeze publicul românesc asupra unor chestiuni de istorie românească de stringentă actualitate, istorie care a fost atîta amar de vreme mistificată? Nu era normal să pună în discuție ideile politice care stăpînesc spiritele în țările Europei de est, pentru a vedea cum se înscrie România în frământările care domină acest sfîrșit de secol? Oare este normal să aflăm toate acestea numai de la posturi de radio străine? Dar ce să mai discutăm despre asemenea lucruri, cînd problema și evenimentele importante interne sînt ocolite de Televiziune? A trebuit să vină Televiziunea irlandeză pentru a avea imagini de la Tîrgu Mureș? Filmul irlandez a fost transmis de multe studii de televiziune cu un comentariu nu tocmai favorabil României, pentru a ne exprima eufemistic. Nu era oare obligatorie prezența Televiziunii române la fața locului, nu era oare obligatorie realizarea unui film propriu cu un comentariu adecvat, care să fie apoi retransmis de studiourile europene? Ce să ne mirăm de absența Televiziunii de la Tîrgu Mureș, dacă eve-

nimente din București sînt trecute sub tăcere? Reporterii unei televiziuni cu adevărat libere se deplasează exact în locurile unde se întîmplă ceva, ei sînt locali și momentul cînd se produce ceva interesant, asta bine înțeles dacă sînt reporterii în adevăratul sens al cuvîntului; reporterul este atras irezistibil de eveniment și încearcă să-l dezlege semnificațiile. De ce nu au trebuit să fie exercitate presiuni pentru ca Televiziunea să accepte să transmită aspecte de la demonstrația pașnică de duminică 1 aprilie? Dacă nu s-ar fi exercitat presiuni, oareasta ar fi fost trecută sub tăcere, asemenea celor din duminicile precedente. În fond o televiziune independentă face un mare serviciu unui guvern și asta din două motive: mai întâi pentru că existența unei televiziuni libere este o dovadă importantă pentru spiritul democratic în care guvernul începe să acționeze, în al doilea, pentru că televiziunea liberă poate atrage atenția guvernului asupra unor probleme reale care apar în viața politică și socială a țării și să determine adoptarea unor măsuri care să conducă la rezolvarea lor. În loc să procedeze astfel Televiziunea ocultează evenimentele sau le prezintă sub presiune în mod tendențios, contribuind astfel la agravarea stării de neliniște care domnește în țară. Ocultarea sau prezentarea tendențioasă a evenimentelor nu elimină cauzele care le-au generat: problemele rămîn, iar ascunderea lor nu face decât să le potestize și să conducă la tensiuni mai mari, cu consecințe impasabile de calculat! Cum se poate vorbi în fermitate care au fost utilizate despre demonstrația de duminică, atunci cînd la ea au participat intelectuali de frunte, formațiuni independente ca Dialogul Social și Alianța Poporului? Cum se poate să se vorbească despre manipulara demonstrațiilor de către partidele istorice și să se agite din nou fantoma legionară (acest din urmă fapt ne aduce aminte de afirmații similare făcute pînă nu de mult într-o epocă de tristă amintire!), cînd acolo au fost reprezentanți ai tuturor parturilor sociale și s-a dat expresie unor chestiuni de mare importanță care preocupă lumea în cel mai înalt grad? Întrebările formulate cu această ocazie au rămas fără răspuns, ca de obicei. Repetăm însă: problema rămîn și se agravează pe zi ce trece.

Că nu profesionalismul stăpînește Televiziunea s-a văzut și cu ocazia transmiterii acordului la care s-a ajuns după discuțiile purtate cu reprezentanții județelor Covasna și Harghita. S-a citit textul acordului; după o bună bucată de vreme crainicul revine și afirmă că la lectura în fața camerelor de luat vederi a fost sărit din greșală un punct. Cum poate fi posibil așa ceva? Apoi Primul Ministru a făcut unele comentarii asupra textului, vorbind, datorită unui regretabil lapsus linguae, despre „minoritatea română”; crainicul de lângă Primul Ministru a tăcut! Dacă însă crainicul s-ar fi simțit cu adevărat un om liber, într-o instituție liberă, ar fi intervenit, formularea nefericită ar fi fost corectată pe loc și ea n-ar mai fi provocat atîtea comentarii indignate. Au trebuit să sune telefoanele Televiziunii, a trebuit să se producă explozii de indignare pentru o evidentă scăpare, ca Televiziunea să facă într-un tirziu corectura necesară; o simplă intervenție pe loc din partea crainicului, ar fi condus la corectarea formulării de către Primul Ministru. Inșuși și nu s-ar fi produs nici un incident!

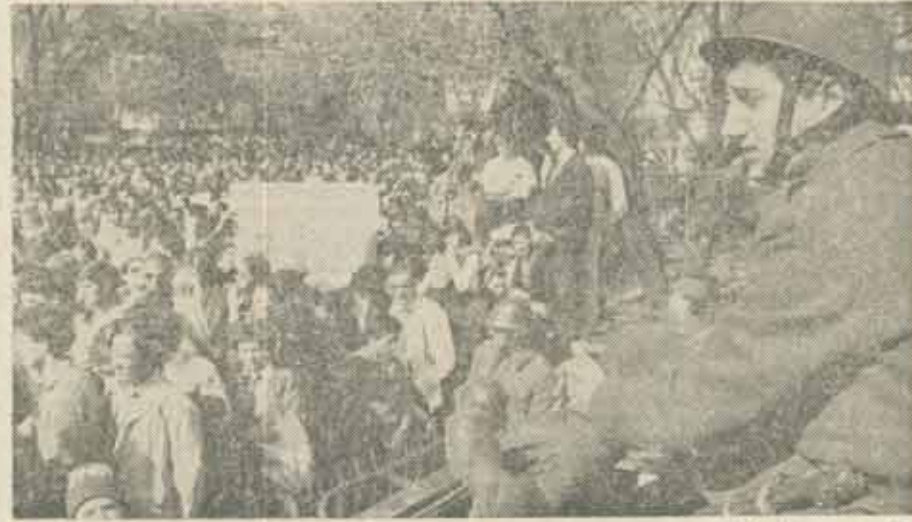
Ar fi multe de spus în acest sens. Dar o calitate esențială este încrederea pe care o inspiră atîți personalități, cit și formațiile sau instituțiile politice. Guvernul trebuie să inspire încredere. Or în momentul de față guvernul și-a erodat îngrijorător de mult credibilitatea, iar Televiziunea prin modul în care a acționat a contribuit mult la aceasta. Ea trebuie să-și ia rolul în serios și să-și schimbe rapid atitudinea. Dar pentru aceasta este obligatoriu să se treacă la schimbarea structurilor și a oamenilor, căci, cum spunea pe drept cuvînt Domnul Andrei Pleșu, „la vremuri noi, oamenii noi”!

GHEORGHE CEAUȘESCU

Autorul acestor rânduri nu este în nici un fel inrudit cu familia dictatorului.



Bd. Primăverii, ora 15



Televiziune, ora 16

ACENTE

Sorin Vieru



Plata datoriei

Pagini inactuale

Agadar, datoria externa a fost achitata. Sintem prima tara din lume fara datorii (sau aproape prima: fiindca Albania, initial stat ateist din lume, a reusit sa ne-o la inainte si la acest reper, inserind in Constitutie interdictia de a se intinde mai mult decit o line piapuma). Sintem liberi de datorii, eluiteroi pe greceste, ori, dai tarzii pe romaneeste, sintem lefteri.

In schimb, datoria internă crește! Iar plata ei se amină la scadențele grecești... Va fi sărbătoare și pe ulița noastră — sfinte Elefterie! — însă ulița noastră — va mai fi ea oare?

Lipsește medicamente, lipsește mîncarea, lipsește drepturile cetățenilor, lipsește ziua de mîine; ore de emisie la televiziune (dar poate că și acelea care sînt ajuns și prea alung), jocuri în invățămîntul superior, gestiune chibzuită, săptămîna de muncă de 40 de ore, buna înțelegere cu vecinii — toate lipsește.

Lipsește încrederea: în noi înșine, în prietenul nostru, în forța solidarității. Lipsește încrederea că s-ar putea face ceva. Nu ne privim în ochi decît spre a ne povesti anecdotă.

Așteptăm, lefteri, plata datoriei interne, cu speranța că dacă datoria externă am plătit-o noi înșine, plata celei interne va cădea, odată și odată, de la sine, din cer, de sus. Și ne rămînem cu o nedumerire datorii nouă înșine.

Din nou despre plata datoriei

Prin plata datoriei externe am dobîndit deplina independență. Așa sună teoria ad hoc pe care ne-o adresează puterica. Dar teoria necesită câteva dezvoltări. E, de altfel, prerogativa fiecărei teorii de a avea succesi consecințe.

Agadar, dacă Japonia este creditorul Statelor Unite, iar Statele Unite debitorul Japoniei și altor țări — datoria externă a S.U.A. este uriasă — rezultă că „Declarația de independență” de acum două sute de ani mai are mult pînă a se realiza deplin. Dimpotrivă, Albania, săraca și curată, nicea și fără de Dumnezeu, Albania este mai independentă decît Statele Unite, sau — să nu mergem prea departe — decît Iugoslavia, al cărei bilanț economic este dezastruos. Ar fi de preferat aerul țării de munte al Albaniei mișcărilor de ses ale cîmpiei sîrbești, care exalță dependența de creditorii străini. Că să nu mai vorbim de Coreea de Nord în comparație cu cea de Sud.

Recapitulînd: datoria externă este dependentă de creditor, deci înfeudare, pe cînd plata datoriei este în-dependență. În fața asta, cum rămîne cu creditele luate ne-am lămurit. — Dar cu creditele date? Intrucît noi nu numai că am luat, dar am mai și dat!... N-ar trebui oare să înscrîm în legea fundamentală și interdicția de a acorda credite externe? Măcar pentru a nu face ca alte țări — bogate și sărace — să depîndă de noi? Măcar de hațirul unui concept? Sau, dacă totuși vom acorda credite, să ne luăm obligația de a plăti dobînzii la creditele tot de noi acordate...

Dar destul! După ce am analizat consecințele teoriei fruste de mai sus, să punem câteva întrebări, sopțindu-le pînă la punctul în care nici noi să nu mai auzim ce spunem.

Nu cumva — cu datorii, fără datorii — lumea de azi e una a interdependențelor? Nu cumva acest adevăr, care se răsfăta deunăzi chiar în paginile „Scin-

teii”, ne este insuportabil? Și de ce oare?

Dacă pînă acum am fost independenți, dar mai puțin independenți, de ce nu ni s-a spus, făcîs și fără menajamente, cum stăteau lucrurile? De ce aflăm întotdeauna retro numele trandafirului?

Nu cumva ne iluzionăm că, dacă pînă acum, cineva a îndrăznit să ne vorbească despre drepturile omului (auzi obrăznicie?), de aici înainte, intrucît sintem independenți ca Albania, nimeni nu va mai cutexa?

Dar, dacă sintem independenți, nu e cazul acum să întrebăm: cînd vom fi și liberi?

Ar mai fi o întrebare: dobîndirea deplinei independențe n-a fost lucru ușor. Asta ne-o spune chiar puterea, mîndră foarte de isprava ei, de a nu fi urmat recomandările Fondului Monetar Internațional de a stringe curencia cu un ochi (amestec în treburile interne!) și de a fi stringe curencia cu trei. Dar nu s-ar putea intra în detalii? Cit ne-a costat această victorie? Și am încetat oare s-o plătim? Nu ne-am împrumutat de la viitor? Exact de la acei viitor pentru care, zice-se, facem totul?

15.04.89

Există romane de sertar, există poeme de sertar. Au fost și oameni care au scris gazetărie de sertar, cu gîndul la viitoarea presă liberă. (Pe atunci, se gîndeau cu trînăcică speranță la sus-zisul mod de a face gazetărie.) Din această pricină, ideile cuprinse în asemenea articole, cum e și cel de față, devin piese pentru o viitoare enciclopedie a rezistenței, dar și a nestăvîlirilor premoniții. (Red.)

ACENTE

Șerban Foarță



Dintr-un „jurnal politico”

Duminică, 4 martie '90. — Un recent sofism, cel mai penibil, al nostalgicilor fostei ordini (organul cărora, de presă, e, între altele, „Democristia” — democristia unor toași!) e că Revoluția nu făcut-o, în decembrie, mai cu seamă utecistii și, în parte, junii membri de partid”. Faptul e, statistic, plauzibil, de vreme ce mai toată tinerețea, de pe la patru ani în sus, era, în România, colonizată, pionierizată, utecistizată și, în sfîrșit, necerizată samavolnic. Cu singură excepția, poate, a frașezilor soimii ai patriei și o citorva cravate roșii (cu tricolor) din elclu-nții, mai nici un pubesceni și nici un tînar nu va fi aderat spontan și sincer la formațiunile acestea, inevitabile ea odînoară, la copil, scarlatina, rușeola, rușeola și alte rumene eruții. A nu fi membru de partid (ca, între alții, subsemnatul), costa, în rest, puțin mai scump decît a fi un colizant al silinței organizații (ce-si reclama lunar băncuța, ca pe o grasă dare indiroctă). Ca și autocerica, să zicem, — ai cărui rol nu va fi fost, niciind, acela (rezonabil) al remedierii unor lipsuri, dar al compromiterii de sineși în public, ca la lezuitii —, tot astfel înregimentarea într-o legăune fără glorie (și, pe deasupra, onerosă) avea drept rezultat (și scop) un (tot mai) trist, mai greu discredit de sine însuși, o „prilhană”, pe care nici un beneficiu profesional sau luerativ nu le justificau real, necum să le inocenteze. Fie și absolut formală, o adeziune-i, totuși, una, — lar à la Ionzeu, orice joc dublu minează echilibrul psi-

hic, strică moralul (și morala). Că unii traversează ciuma, precum cutare personaj dintr-un roman de Jean Glono, fără s-o ia, e un miracol; cei mai mulți, însă, nu rezistă pestilențialului contamen, și, fie și ca rescapați, rămîn, o viață, cu sechele, lar coea ce e foarte grav, e că toți termenii aceștia sînt de citit și stricto sensu, adică nu doar metaforic. Căci dacă totalitarismul, ca virulent, greu controlabil, ilogic fenomen de masă, evocă o epidemie; o pestă, o „rinocețită” (à la Camus sau Ionesco), — climatu-i propriu, cu partid, este de-a dreptul psihocinic; o suspiciune generală, duplicitatea permanentă, scindarea personalității, delirul de interpretare (sau, barami, loaca de-a „als ob”) intră în tisa (medicală) a (tot mai) multilor săi clienți, tînzînd să se propage-n rîndul întregii societăți civile. Dementia e molișitoare, și singurii cei mai tari de inger se-aleg cu, numai, o senzație, dar zilnică, de simplu stres. Cum, însă, nu totii psihopatii se instalează și complac în disconfortul boalei proprii, ei fiind singurii curabili, tot astfel nu totii alienații partidelor totalitare perseverează în nevroza sau astenia de partid, salvîndu-se,

de obicei, prin subterfugiu sau eschivă, torpore sau tacit boicot, ca și, mai rar, prin contestatie sau propriu-zisă disidentă. (Să nu uităm, apoi, utecizarea soldatului cu... refegizare!) — Cu care, n fine, revenim la bravii noștri utecisti. Nu, evident, în calitate de utecisti (sau, mai degrabă, de cotizanti la u.t.c.) s-au ridicat, ei, în decembrie: „Allons, enfants de la patrie”, — ci din uritul și obida, din scriba și exasperarea de-a fi utecizati cu totul: ceea ce încă nu erau, — fie din faptul că rezerva mentală-i mai făcea imuni la drogurile propagandei, fie că, cînici sau blazati, erau de nefanalizati, fie că virusul, el însuși, imbatrînise între timp, pierzîndu-si mult din virulență, fie că suflul libertății din jur adia și peste ei... Asadar: nu ca utecisti, ci ca ne-, încă, utecisti și/sau ex-antutecisti. — Altmînteri, dacă bunăstarea ar fi făcut ca cei mai mulți să fie posesori, să zicem, de carnet auto, nu rosei, ar trebui să spunem, că-n decembrie, la noi, s-au revoltat soferii!

*) Cf., în „Democristia” („periodic (re)independent de (dez)informație...”, ș.a.m.d.) din 28.11.90, Tragedia unei femei.

ACENTE

Dan Arsenie

Intellectualizare și muncitorizare

Lui Gabriel Liiceanu

Circulă fantome printre intelectualii români. Circulă ele și printre muncitorii (tărani, someri etc.)?

Un scriitor român de azi, de renume, mi-a reproșat nu de mult că textul meu Muncitorul din mințe și muncitorul din fabrică („22”, nr. 3), nu este înțeles de către muncitorii.

Reproșul lui este public, nu și publicat. Dar mi s-a părut că nu fac o treseală dacă îl tipăresc și îl discut pornind de la perplexitatea în care m-a aruncat. Există o metodă de cunoaștere prin perplexitate și azi, e chiar timpul ei. Dacă lasăm să treacă pe lîngă noi perplexitățile, așa cum se pare că facem cu neo-mișcările vechi venind dinspre putere, nu vom mai putea întemeia o societate civilă și antiautoritară.

Deci, un text în care eu vorbeam cu noduri în gît tocmal despre nelîntînirile dintre intelectual și muncitor (de parcă asemenea categorii ar mai fi valabile și azi), și bine, stîrsește reacția unui scriitor de prima mîna. Să înțeleg că pentru el ar fi o frămîntare figura truditorelui și pentru mine nu?

Dar în sus-pomenitul text eu mai spuneam că totuși întrevăd o înțînire în sfera binelui comun și a speranței, aceasta din urmă fiind pentru mine o dimensiune activă, nu socială sau cosmică, ci ontologică.

Sînt, oricum, uluit.

De unde să încep ca să identifice o fantomă care nu este numai a lui, ci a-mai multora? Căci fantoma asta e bătrînă și profeticească.

Dar poate că el, scriitorul, s-a gîndit la o accesibilitate de tip socratic cu ajutorul căreia poți scote de la un docher adevăruri nebănuite. Dar un Socrate e mai greu de găsit, ca și un Fericle.

Nu, altul îl era gîndul subliminal (stafide ideologice bîntuie în cîmintirul mental).

I. El are o prostă părere despre muncitor (tărani, somer sau cerșetor). Muncitorul nu oricepe ce se scrie azi, asta-i! Atunci eu (cu vîrsta pe care o am, cu sînta pe care o am, cu mama pe care o am, cu boama sau programul de viață pe care le am, cu limbajul pe care nu-l am, căci el mă are pe mine... pe scurt: cu tot ce mă înfîintează în limbaj și laolaltă cu semenii) trebuie să mă fac neapărat înțeles de către muncitorii.

Nu vreau să spun că dacă eu îmi prefac limbajul după chipul și asemănarea muncitorului (tăraniului, ferovicarului sau cioclufului) mi-l degradez. E mult mai rău: nu-i mai dau acestuia din urmă nici o șansă să se privească în alt tip de producere, de plăsmuire, deosebit de al lui.

Scriitorul autentic scrie, nu muncitorizează.

Muncitorul autentic munceste, nu intelectualizează.

Muncitorizarea — acest cuvînt evident groznic, inventat ca să vă îngroziiți și voi (și pentru care îmi cer scuze) înscamnă a cînta în strună unui tip de producție care te aruncă pe tine ca scri-



tor în afara sa, într-o lume pe care cel mai mult a îndrăgit-o cu ură Lenin.

(Folosec cuvîntul producție în sensul lui mai vechi, de a da la iveală, a aduce, a face să crească).

Iar cît privește intelectualizarea, ați văzut vreodată un muncitor (tărani, ospătar sau feleer), imitînd intelectualul? Sînt sigur că da. Nu arată puțin grotesc? Poate că socialmente este un fenomen benefic, dovedind o năzuință formativă, nu știu...

Dar, schimbînd încă o dată perspectiva, ați văzut un intelectual sudor (în afară de Adam Michnik, dar ispăsea o pedeapsă)? E grotesc? Nu, e dureros, e tragic, și de aceea era prevăzută pentru intelectuali trimiterea lor direct în blestemul biblic sistematizat, etatizat (Gulag se spune).

Deci nu e vorba de a stabili o egalitate de viață și comunicare între cei doi. Fiecare, pe deoparte muncitorul (tărani, laborant sau parafutist) și scriitorul (autentic) pe de alta au feluri diferite de a produce, de a scoate la lumină ceva-ul acela fără de care viața socială și solitară, dulceața ei, nu-i cu putînță.

2. A doua eroare, simetrică celei dinții, a scriitorului cu pricina: are o bună părere despre sine, lucru care nu are nimic de a face cu orgoliul aceluia pictor Perugno care i-a spus cu umîlîntă ucenicului său în timpul unor tulburări din Italia: „Știi ceva, la du-te și-nălzaște supă, între timp eu am să mai pietez un inger”. Atitudinea aceluia pictor era perfect legitimă și onusă celei despre care vorbesc acum. Era un răspuns la o perplexitate, unul dintre altele.

Dar cel în discuție acum mi-ar fi spus altfel, să zicem: în loc să le prezănti supra la muncitorii, tu stai și scrii despre ingeri...

Nu am vrut să arăt prin această reducere la absurd decît pînă unde se poate ajunge cu încurcarea statutelor ontologice și productive ale intelectualului și muncitorului (la fabrică, în concediu sau la circiumă).

3. A treia eroare a scriitorului respectiv privește o anumită complicitate a lui — greu definibilă și vinovat-nevinovată — cu puterea. Dar aici e vorba de un drag, nu de o fantomă. El face obiectul textului meu din numărul viitor al „22”-ului intitulat Cei șapte draici post-totalitari ai culturii române. Voi încerca să-mi dau și mie un răspuns la marea sau falsă problemă a relației dintre intelectual și muncitor (tărani, truditor sau smecher).

Pînă atunci nu pot să nu transcriu o butada absurdă, venind dintr-o conversație anonimă: la un restaurant unul îl întrebă pe celălalt — Îți plac stridiile? Acela răspunde — Nu! Primul i-o întoarce: — Dar le-nțelegi?

„Mit brennender Sorge“

Radu Enescu



Tertată-mi fie îndrăzneala de a intitulă aceste reflecții cu denumirea unei faimoase enciclice papale. Cu atât mai puțin îmi arog atribuie pontificale. Dar aceste cuvinte cu care încep enciclica lui Pius al XI-lea în care infiera rasismul hitlerist, în mod excepțional în germană, nu în latina uzuală, exprimă sentimentele mele față de evenimentele tragice din unele orașe transilvane. Într-adevăr, noi, intelectualii români sau maghiari dintr-un oraș cu o substanțială populație ungară, ferit însă, datorită calmului, rațiunii și înțelegerii noastre reciproce de orice conflict (până acum!) sîntem cuprins de o acută, adîncă și mistuitoare îngrijorare. Explozia de violență de la Tîrgu Mureș ne-a îndurerat sîncer și ne-a îndemnat la o analiză imparțială. Mai ales că în acest colț nord-vestic al țării avem posibilitatea să recepționăm și televiziunea maghiară, iar conform străvechului principiu juridic audiatur et altera pars să ne formăm o idee mai puțin zrovată de partipriuri, generate de capetele proa infocate ale unora. Nu susțin că TV ungară e obiectivă. Multe afirmații au fost înfățișate cert de iminentele alegeri electorale. Dar declarația președintelui provizoriu Sűrös Mátvys susținută la posturile de radio și TV maghiare nu corespunde cu cea transmisă la noi și preluată cu lux de comentarii de presă. De asemenea, dl. Chrușinák Alajos, autorul emisiunii Panorama s-a plîns că a primit scrisori de amenințare cu moartea, ca și pastorul Tókes László de altfel, din partea **Vetrei Românești**. Nu știu dacă realmente au fost trimise de **Vatra Românească**. N-am de unde să știu. Pe de altă parte așa zisa liberă televiziune română datorită inconsecvenței, a tendințozității, a calității ei de organ mass-media care se clamează independent, dar în fond se trădează la modul stîngaș, ca un mascot sau fătă instrument de propagandă guvernamentală, nu se bucură de o preacristalină credibilitate.

Dar să revin la subiect. Conținutul românomaghiar cuprinde un set în care dominante sînt trei probleme fundamentale:

— reconstituirea istoriei Transilvaniei, alterată la istorici maghiari de anore preiudecări, iar la noi de un diletanțism pompieristic tip Ilie Ceaușescu sau funesta broșurică a lui Ion Lăncrănjan auto-postulată în istorie. Nu e cazul să insistăm. Istoria e o știință, ea implică și controverse, dar ea constituie splanajul exclusiv al specialiștilor și nu poate deveni subiect de „Cîntarea României”. În orice caz, ea se rezolvă în aulele academice, în institutele de specialitate, în arhive și pe baza de documente, și nicidecum în stradă.

— relațiile între noul stat român și statul ungar. Acestea reprezintă pentru noi o problemă de politică externă. Imediat după revoluție, România a beneficiat de o șansă unică, pe care a ratat-o, de a încerca o reconciliere trinitică cu Ungaria. Partea maghiară manifestă o binevoitoare receptivitate. În loc să ne întîlnim, la niveluri înalte, cu ceilalți, cu polonezii, cu sovieticii, deci cu state care s-au scuturat de totalitarism sau sînt în curs de debarasare, noi n-am făcut absolut nimic. Nu ne-am întîlnit nici cu bulgarii, vezi Doamne, Duna e lată și e greu să treci înot pînă la Rușe. De ungruri nici vorbă, deși noi trebuie să înțelegem odată că statul maghiar e interesat de soarta celor două milioane de conationali de pe teritoriul României. Care, să fim dreți, nu participă alături de noi și și-au adus obolul de singe la cauza democrației și libertății. Dacă partea română a întreprins ceva, se datorește doar unor personalități culturale de primă mîină: Plesu, Liiceanu, Dinescu etc. Într-un interviu acordat revistei Europa din București, Andrei Pionidi, care l-a însoțit pe Andrei Plesu, spune că la Budapesta o sală plină de cinci mii de oameni au ascultat în picioare, cu solemnă reculegere, marșurile noastre. „Deșteaptă-te române!” De altfel, în capitala statului vecin tricolorul românesc flutură, alături de cel maghiar, la diverse manifestări pentru libertate și democrație. Așa că n-or fi maghiarii niște „huni” sălbatici, imagine care mai persistă încă în mintea unor suflete debile și e pervers întreținută de oculta govină, vell-

berțată ca Marele Tată Alb de la Washington, odinioară, nișilor roșii. Incintată de ilotimii noastră magnanimă uităm că maghiarilor nu li se acordă, ei li se cuvin drepturi în virtutea nu numai a Convențiilor internaționale, a coexistenței noastre într-o nouă Europă, ci pentru că toți oamenii se bucură de principiul Dreptului natural al „egalității” în drepturi imprescriptibile și inalienabile. O minoritate națională sau politică nu se bate condescendent pe umăr ascemena unui solicitant care îi e indiferent pentru că astfel li potentxi condiția de minoră, care poate deveni jig-nitoare. Or, guvernul nu e un steler de cosmetică a efectelor, ci — dacă e serios, — un organ care trece la eradicarea cauzelor. Ce a făcut guvernul? Din păcate nimic, sau și mai rău, a dus o politică în zig-zag, care eluda problemele reale. Primele reacții la televiziune au fost foarte favorabile maghiarilor, adică liniștiți-vă, stăți cumintii, copii! Ca apoi — vă arătam noi vouă — s-a căzut în extrema opoziție, televiziunea noastră devenind aproape ofensiva „Vetrei Românești”, care, de la forme incipiente, acum o lună, a proliferat prin sciziparitate, la o mișcare de masă. Nu nițrește nici o idee preconcepțată față de românescă „Vatra Luminosă”, deși principiile mele kantiene și iluministe de Weibürger și neopopulist, de adect mai presus de orice al libertății și toleranței mă îndopărtează de declamații mascot xenofobă și de retorica neoprotocronistă. Nu înțeleg însă ceva ce m-a umit la televiziune, **Vatra Românească** s-a substituit (cu de la sine putere?) poporului român, pe care pretinde că-l reprezintă în exclusivitate. Dacă nu arai „cu fierbinte patriotism” la flagra înfalibilă a **Vetrei** nu ești bun român? De unde și pînă unde? Guvernul sporește confuzia echivalent U.D.M.R.-ul care reprezintă toți maghiarii cu **Vatra** care ar exprima, ca și numai ea, interesele și aspirațiile tuturor românilor. Oare declarația domnului Radu Cămpășanu, sohră, cumpătată, conciliatorie nu e românescă? Spun asta pentru că recent un exponent al **Vetrei** declara la Europa liberă, că frunțadul liberal s-a prîpît, manieră de a înșina că face jocul maghiarilor.

Evenimentele dureroase de la Tîrgu Mureș nu constituie decît punctul culminant exploziv, extrem de periculos, al unei suite de conflicte artificial provocate între cetățeni de diferite categorii socio-politice sau naționale ale acestei țări. Cine incită? Și pe cînd?

Acum citva timp un politician și polițolog, very, very clever, susținea un fel de sigilevism autohton. Știm din **Demnii** lui Dostoievski ce-i cu Sigilev. Acest personaj susținea în ucel român că 9/10 din omenire trebuie redusă la stadiul de cimpanzeu laborios, pentru ca o „elită” (1/10) să se bucură de toate privilegiile. Sigilevul autohton nu vrea, în generozitatea lui, să ne reducă la condiția similară. Se va îngrijii paternalist de noi să avem o nișe și să nu pierim de frig. Totodată ne va oferi distractii la televiziune: probabil **Aventuri în epoca de piatră**, ca în 29 ianuarie și 13 februarie cînd au apărut de visu destul Flinstonești din fosta securitate țoare nu s-a re-înființat sub înnoșta ei liberă, pentru că n-ai cum să în-ființezi ce nu e desființat), precum și meciuri ale combinatei **Dinamo-Victoria** pe stadionul din Ștefan cel Mare. A propos de epoca de piatră: am lesit noi din ea, am intrat în cea de bronz? Mă îndoiesc! DL P. Roman tot demolează structurile econo-

mice și sociale vechi, fapt ce se poate depista doar cu raze infraroșii. Primordial, ar fi să demolăm structurile noastre mistale și morale învechite. Persistența acestor structuri, înșina unei permanențe și radicale revoluții spirituale, în mintea fostei nomenclaturi și a ex-securiștilor, care pescuiesc în apa tulbură, ne va duce în situația ca această, pe lîngă că vor fi gardienii zecimii, dacă nu chiar acea zecime, a elitei privilegiate, vor devaloriza lertia superba a revoluției române prin simpla înlocuire a unei tiranii singeroase cu un despotism luminat! Cît timp la Tg. Mureș, Flinstonești nostri mai zburdă cu cîtoșe, fascinați de torte, ofîcînd „religia” brutalității, a lipsei de înțelegere a oricărei vieți civilizate, cauzele care au generat aceste tragice evenimente vor subsista. Noi sîntem încă boinavi, cum spune G. Liiceanu, iar maladia noastră e incurabilă cît timp aplicăm în relațiile sociale codul hulmanic, atîta timp reprimat sub zimboto microase sau masca metalic-principială a nomenclaturii, securiștilor și a o mare parte a intelectualității nevrozate dintr-o coerență de tradiție citadină, — cod care prevede un decalog din care aplicăm: ce-i al meu, nu-i al tău, dar ce-i al tău e al meu și ce tie nu-ți place altuia îi face! Pletoză de micro-sigilevi, fonda nihilistii sau tăcînd, nu semnificativ, ci pentru că au în loc de creier un imens vid, auto-proclamăm în lideri de opinie, dar roși de inavuiabile complexe de inferioritate, mișună în tot locul. Intoleranța, lipsa de respect față de demnitatea celuilalt, cultul violenței, considerarea înșului uman drept un mijloc, nu un scop în sine, disprețul libertății, și mai terre-à-terre lipsa celor șapte ani de acasă, a unei elementare bune-cuviințe, a unui rudiment de politețe — au dus la regreabilele evenimente.

G. Liiceanu spune că revoluția s-a născut dintr-o unitate în ură. Că în fiecare din noi zace un mini-Ceausescu, Hitler sau Stalin, i-am expulzat? Poate unii! Cîștie lor! Dar mulți, ea ambfii nemăsurate și mentalitate de Dorfpoliikeri, au adoptat „evlavia de vulpe”, dar și-au exacerbat pornirile primare. Ura, disensiunile, promovarea fostului „tip de om nou” retusat de circumstanță, la modul oficios, au dus la evenimentele din Ardeal: viziunea Straley în versiune românescă a dezlîntut uragistanal latent din noi.

Pînă ce ne vom trăi frica paroxistic transformînd-o în angoasă existențială, pînă nu vom deturna instinctele noastre agresive împotriva propriului nostru capital sufletesc de violență, pînă ce nu vom metamorfoza exercițiul suveran al puterii în limitarea și controlul ei, pînă ce ura noastră, elica noastră resentimentară nu se va preschimba în iubire și în sentimente generoase — evenimentele ca cele consumate sînt oricînd posibile. E imperios necesar să convertim benefic vechiul nostru spirit într-unul nou. Sau reinșind o memorabilă vorbă a lui Salvador de Madariaga la sfîrșitul războiului: sînt optimist, omul a căzut altă de jos, încît nu-i mai rămîne nimic decît să se ridice. Iar „fostilor”, aceora care n-au, ca și noi tot, doar o culpă morală, le amintim cuvintele lui Arthur Koestler: sînt acuzați că am trădat comunismul. Da! Dar comunismul a trădat omenirea.

Să distrugem 50 de ani de istorie malfecă din propriul nostru suflet! „Ceterum censeo, Carthagini cum delendam”.



Pagina din Cronica de Nürnberg

COLOCVIUL INTELLECTUALILOR ROMÂNII ȘI MAGHIARI PENTRU RECONCILIERE

Budapesta, 19-20 martie

Mircea Dinescu

Trebuie să avem mai multe canale TV și, eventual, mai mulți cuci

Discuția mi se pare prea crispată. Domnul Gyula Horn a vorbit mai degrabă ca un ministru de externe, părea foarte neliniștit și a făcut chiar un apel să se rezolve rapid problema maghiarilor din România, care încă nu și-au găsit patria adevărată. Sigur că la urma urmelor patria este limba pe care o vorbim (și dacă vrei, eu nu judec aici ca un om politic, ci ca un scriitor) iar maghiarii din România și-au regăsit cu siguranță patria lor adevărată, lei vor regăsi și mai curînd patria — adică limba lor maternă.

Există însă și un nationalism blind al tuturor popoarelor. Există o asemenea gîndire simplă, apolitică, sedimentată la toate națiunile. Am auzit o străbunică a mea povestindu-le nepoților cum a fost răstignit Ius Cristos. Cristos era un om bun, un român de-al nostru, le spunea eu, și i-au răstignit evreii. Dar bunico, i-am spus, Cristos era și el tot evreu. Vezi, m-a certat ea, ce-ai ajuns să spui dacă umbli tot timpul cu prietenii tăi ai tău, Leibyovicii? Cristos era român de-al nostru!

Adevărul este că această împăcare dintre români și maghiari va necesita un proces îndelungat, pentru că la ora asta noi în România nu ne-am regăsit încă pe noi înșine. Și dacă România nu a moștenit de la Ceaușescu datorii externe, în schimb a moștenit datorii interne — datorii interne completătoare față de întreaga populație din România, față de tineri, față de bătrîni, față de tărani, față de intelectuali, față de minoritățile naționale. Aceste datorii interne le vom plăti de aici încolo cu greu și în ani îndelungați. Poporul român, împreună cu minoritățile naționale, a fost în ultimii ani un popor nevrozat. A existat o nevroză națională și la ora asta simțim cu toții niște convalescenți și putem face repede temperatură; acest lucru s-a văzut foarte bine pe străzile Bucureștiului, se vede foarte bine și în zonele în care locuiesc maghiari și români. Noi nu sîntem medici, deși la ora asta intelectualii ar trebui să fie pe post de medici — la nivelul și la problemele pe care le discutăm noi aici. Pentru că, mai degrabă noi sîntem acei medici (mai degrabă noi decît oamenii politici care am impresia că se pricep mai bine la operații și la bisturiu, decît la nevroze).

E greu deci să rezolvăm noi (și politic, și la nivel intelectual) probleme care durează de sute de ani. Important e că pentru prima oară, ne întîlnim încă, aici, și încercăm chiar un dialog real. Ar trebui să scăpăm de crisparea politică ce a existat și încă mai există între țările noastre. Cred de aceea că nu va trebui să luăm decizii fatale și extraordinare, că nu va trebui să venim cu niște idei care vor fi sau nu puse (după aceea) în practică; ci să continuăm dialogul început aici, să-l continuăm și în România, să-l continuăm în presa noastră, să-l continuăm la nivel cultural, dacă vrei, în zonele unde chiar sînt probleme cu naționalitățile. Fîndcă e clar că la ora asta există o recrudescență a naționalismului — mai ales în țările foste socialiste. E o dramă care ne pîndește pe toți. E puțin absurd acum, cînd se pune problema Casei comune a Europei, noi să rămînem în continuare la marginea ei. Adevărul este că acea casă comună a Europei e în realitate un soi de rulotă, e o casă pe roți, după care noi fugim, la ora asta, zadarnic. Dacă nu vom reuși să aducem Europa la noi, nu ne vom alipi de Europa. Și o să reușim s-o aducem numai dacă noi, fostele țări socialiste, vom reuși să ne împăcăm cu adevărat; dacă vom reuși să discutăm și să rezolvăm problemele pe care ni le-a lăsat moștenire vechiul regim. Pentru că este vorba de aceea moștenire sinistră — economică, ideologică și naționalistă. Ei, această moștenire nu se rezolvă în trei luni de zile, să fim serioși!

Adică cine e neliniștit în legătură cu problemele României la ora asta, va trebui să-și mențină neliniștea ani de zile, pentru că problemele sînt foarte grave și foarte nuanțate.

Ani de zile s-a tot vorbit despre viitor (asta a fost ideea principală a socialismului); s-a fluturat în fața noastră viitorul de aur. Păceroasa mea este că n-ar trebui să discutăm nici despre viitor, nici despre trecut, să ne uităm încă, la ce oră sîntem și să discutăm despre ora asta — nu știu care oră e — și despre ziua asta. Important este că stătem aici și lucrul acesta este o minune, totuși, nimeni nu spera ca intelectuali români să vină de bună voie și nesiliți de nimeni la Budapesta și să începem chiar un dialog cîntit între noi.

Mai am de asemenea o teorie, că într-o țară unde a apărut același ziar în fiecare

zi cu același cuvînt, unde la televizor s-a dat mereu timp de două ore același emișune, cu același figuri, e greu să scoti din mintea oamenilor acest gînd care ne-a infectat, nu? clipă de clipă, care ne-a minjlit viața, zi cu zi.

Dacă pe o insulă, o insulă, așa, înconjurată de ocean pui la niște băștinăși un televizor unde timp de 20 de ani apare doar un cuc care spune cu-cu cu-cu cu-cu, după 20 de ani, cînd le lei televizorul, ei vor vorbi între ei tot cu cu-cu cu-cu. Trebuie să avem mai multe canale de televiziune și eventual mai mulți cuci. Cam asta-i problema.

Eu am încercat numai să deschid discuția, numai să schimb puțin tonul care, v-am spus, tonul crispat al domnului Gyula Horn m-a cam, nu știu cum, m-a sfectat puțin. Sigur, dinșul e om politic, și noi am devenit, între timp, eu însumi, din păcate — la ora asta — am devenit un om politic, dar încă spun despre mine că încă, dintr-un scriitor profesionist, am devenit un politician amator, ceea ce e un lucru destul de trist.

Am scris acum un an și ceva un vers „Dumnezeu are minți apolitice de muzician”. Din păcate, Dumnezeu, în aceste timpuri, s-a dovedit a fi o figură apolitică. Și am impresia că aici la ora asta nu se dovedește specialist în problema minorităților. Ba din contră, Văzînd care e situația în anumite regiuni ale globului, ne dăm seama că, din păcate, problema religioasă mai degrabă dezbînă decît unește. Este de ajuns să ne uilăm înspre Iran sau spre zona mai sudică a Uniunii Sovietice. Ioan Alexandru are dreptate cînd spune că ar trebui să existe crucea în spitalele noastre, dar mă întreb dacă nu cumva e mai mare nevoie în spitalele noastre de medicamente care lipsesc cu desăvîrșire pentru anumite boli. Integru că Dumnezeu ar trebui să intervină, dar cred că înșinea lui Dumnezeu ar trebui să intervină noi.

Gabriel Liiceanu

Combaterea șovinului din noi

M-am gîndit să aducem un omagiu al românilor pastoreului Laszlo Tökcs. Apoi un omagiu domnului Ferenczy care ne-a asigurat că așteaptă totul de la intelectuali, pentru că politicienii vin și trec. Toate încep de la boala pentru care medici nu pot fi decît intelectuali; iar boala nu se poate vindeca decît prin constientizarea ei. În lumea spiritului, totul trebuie să începă de la îngrijirea de sine. Aici trebuie pornit de la șovinul din noi. O problemă psihologică, explicabilă însă și prin istoria prejudecăților pe care le-am primit: rezistența față de altul, refuzul diferenței. Elementul demonic al societății totalitare este uniformitatea.

Tot ceea ce este primitiv se oprește la identitatea vulgară. Tot ceea ce este primitiv nu acceptă diferența. De aceea, civilizația și cultura se bazează, prin excelență, pe cultivarea diferenței. Se bazează pe asimilarea celui alt cu fiind o prelungire a sa, sau prin acceptarea lui ca avînd dreptul de a fi altceva. După ce aşezăm lucrurile pe acest teren al combaterii șovinului din noi, putem trece la combaterea șovinului care ne aparțin nouă, în comunitatea în care trăim. Cred că deja a devenit un loc comun în dialog elevat dintre români și maghiari că fiecare trebuie să-și combată șovinul propriu în comunitatea în care trăiește.

Și mai cred că beneficiile de o sensă istorică. În orice țară din lumea, problema minorităților nu poate fi rezolvată decît într-un cadru de democrație reală. Problema democrației este chiar anterioară. În cadrul democrației, stăvîrnană este problema individului. În această situație, sarcina intelectualilor români și maghiari este de a se strădui izolată pentru realizarea acestui cadru democratic. Trebuie să leșim dintr-un scenariu al dezbînării în care intelectualii sînt opusi muncitorilor, tinerii bătrînilor, minoritatea majorității.

Tamás Gáspár Miklós

Chinga timpului

Nu pot fi de acord din păcate cu una din cei mai importanți aserțiuni ale domnului Gabriel Liiceanu — prin care susține că suveranitatea individului e soriginea (rădăcina, obrsția) problemelor democrației. Cred că pentru noi, care ne-am reunit aici, în calitate de intelectuali angrenați în politică, este impor-

tant să gîndim în cadre instituționalizate. Tocmai din acest motiv, în fine, aici și acum, fără a devia pe cine-știe-ce căi lăturalnice firul dialogului, ar trebui să meditam împreună asupra acestui set de probleme — care sînt și cum funcționează acele instituții adevrate să asigure drepturile minoritare. Vorbes despre minorități, în aceste circumstanțe, întrucît concilierea românó-maghiară este de neimaginat fără o soluționare trainică a chestiunii minorităților. Eu cred că atîta vreme cît n-o să se realizeze o instruire maghiară autonomă în România, cu propriul ei buget, atîta vreme cît maghiarii din România n-o să reușească să se organizeze într-o formă de autoconducere ne-teritorială și, deopotrivă, această autoconducere nu va putea face apel la resursele materiale ale diasporei maghiare universale, iar opinia publică românească nu va accepta o asemenea stare de lucruri, ei bine, pînă atunci nu poate fi vorba despre progres. Se cuvine să vorbim aici cu sinceritate. Noi, maghiarii, avem prezentii și avem și oferte. Avem și promisiuni. Noi propunem conțineria pirez de decenii în privința hotarelor. Într-o accepție există o unanimitate de voință din partea tuturor reprezentanților naționalei ce încumbă spectrului politic ungar. Dar, noi știm, declarăm că putem pledea, înaintea cetățeanului Ungariei, cu hotărîre, pentru cauza concilierii, numai de-î vom putea spune: fii liniștit, în pofida tuturor delimitărilor de hotare în vigoare, cultura maghiarilor din Transilvania, viitorul lor ca etnie sînt asigurate. Cîta vreme nu vom putea pledea astfel — opinia publică din Ungaria nu va fi nicicînd liniștită. Nici subsemnatul nu se va simți cu conștientă împăcată. Cred că aici ne aflăm într-o chină a timpului, care ne presează; firește, eu știu că acea situație de boală, de convalescență desoro care s-a pomenit aici, produce în viața politică a României o stare febrilă: cu toate acestea, istoria nu așteaptă, nu are răbdare. Nu-i pot învidia pe acei prieteni români ai noștri, care vor trebui să combată pentru drepturile maghiarilor. Întrucît lor le revine, înainte de toate, misiunea de a lupta pentru acele drepturi, de a se lupta cu sine, cu inamicii, cu partenerii, cu trecutul din România. E o misiune deosebit de dificilă, și, repet, nu-i învidiez pentru ea. Trebuie să le comunic în schimb, că, probabil, îi putem scrii. Ei, amicii noștri români sînt indrăgii să comunice printr-un public politic, că aici nu s-au întîlnit cu o adunătură de șovini iredenști româno-fogați, ci cu prețeni sinceri ai poporului român, ai Revoluției Române. Tocmai faptul că formulăm cerințe, ba mai mult, avem și pretenții, că le declarăm răspicat, oferind cîte ceva în schimbul satisfacerii lor, dovedește că sîntem prieteni sinceri ai poporului român, că nu dorim să vorbim în van, nu ne prefacem că n-avem vătămări — întrucît le avem —; dar, rînille sînt vindecabile. Să începem deci să le lecum, prin acreditarea instituțiilor democratice. Îmi cer scuze pentru emergența în politică.

Mircea Dinescu

Marile puteri la ora asta n-au nici un complex de vinovăție

La întîlnirea care a avut loc la Ialta s-a tras o linie în care Stalin nu este de fapt principalul vinovat ci, în egală măsura și Churchill și Roosevelt. Noi, din niște țări europene (fără complexul european pe care îl avem acum), am trecut brusc într-un bloc de gheață. Brus. Printr-o simplă semnătură, Marile puteri n-au nici un complex de vinovăție, la ora asta, ceea ce găsește, că e anormal. Dar acum să începem noi să apelăm din nou la ele, mi se pare absolut penibil. Acest lucru trebuie să-l rezolvăm noi singuri. Trebuie să vă dau numai un exemplu. La revoluția de la 1948 exilul românesc, exilații români erau azvîrliti în Italia, la căldură. La soare. În 1949, toți au fost în Siberia. Asta e diferența dintre ce s-a sută de ani. O simplă mutație. Alta tot.

Acuma vin americanii în România să ne învețe democrația. Tot felul de senatori (se întreabă) dacă și dea sau nu României clauza națiunii celei mai favorizate. Au dat-o în plin regim de dictatură, cînd noi eram opresați. Ceaușescu personal a avut clauza națiunii celei mai favorizate. Ceaușescu s-a plimbat în caloasă cu regina Angliei, în timp ce în România drepturile românilor și ale naționalităților erau încălcate. Să nu uităm acest lucru...

Iar acum să cerem ajutor englezilor și americanilor ca să ne rezolve nouă problema pe care o putem rezolva noi... De

aceea spuneam, să mă lerte Domnul, să vorbim mai puțin despre trecut și viitor. Nouă prea adesea ni s-a dat la cap și cu trecutul și cu viitorul. Noi prea adesea am fost făcuți sandwich între aceste extreme, domnilor! Să ieșim din sandwich ăsta și să rezolvăm prezentul. Abia pe urmă vom discuta și vom refaca cărțile de istorie așa cum trebuie să fie ele, cărțile de istorie nu numai în ceea ce privește minoritatea maghiară din România. Nici în ceea ce privește problema românilor nu există o carte de istorie în România, să fim serioși.

Deci abia atunci, și nu aici, vom discuta și despre trecut și despre viitor. Cu o-am avertizat nici față de trecut, nici față de viitor, dar vreau, dacă se poate, să ne apropiem de prezent.

Kányádi Sándor

Viețile sfinților la televizor

Fără îndoială, de vreme ce existența și bunăstarea unui medic vor depinde de numărul pacienților săi, iar numărul acestora de limba în care se va adresa pacientului, apoi sînt convins că și medicul român va ști să se adreseze omului, de e maghiar, pre limba lui. „Respiră, teustea, spune 33”... Pînă una alta, cu ochii spre viitor, se cuvine să acționăm lucrurile, avînd în vedere nu doar minoritatea noastră, ci și pe toate celelalte: cu gîndul la noi toți, afirmăm că această universitate a noastră se cuvine să reinvie, nu numai pentru că a fost desființată în 1959, ci și pentru simplul motiv că dorim să reiterăm o stare de fapt din cultura noastră, vechi de 3—400 de ani. Dacă tot vorbim de istorie: încă din secolul al XVII-lea Apáczai Csere János, marele nostru pedagog ardelen, contemporan al lui Comenius, vorbește despre „neapărată nevoie de școală”, tot el spune că nu este înăduit ca Europa să evolueze protindeni, numai la noi ba, iar toate națiile „să-și aibe propria universitate, numai noi să n-o avem pe a noastră”. De asemeni, avem nevoie de universitatea noastră întrucît, judecări și dv.; nu era o situație absurdă cu la Cluj, unde aveam școli vechi de patru secole, să nu ni se mai permită, în vremurile din urmă, la serbările de fine de an, ori de închetera studior, recitarea cel puțin, a unui poem de Ady Endre în maghiară, recitarea, ori gravarea pe tabloul absolvenților. „Ceașescu a murit. Brejnev la fel. Dar suflităl cauzist, respectiv brejnevist supraviețuiește în multe cazete. Doga în-susăit timp de mai multe decenii, nu se poate eradica peste noapte. Da, există o problemă, mare: vedeti între cei aflați aici, interlocutori nu orea se află deosebiri de vederi. Noi, cu toții, nu dispunem de putere, dar încercăm să ne lămurim unii pe ceilalți: intelectualitatea română prin „22”, noi la Cluj, încercăm cu gazeta lui Eva Gyimesi, Julia Szilágyi, Marius Tabacu să creăm „Puntea” noastră. Într-o timp, TV-ul, radioul, presa de alte nuanțe manipulează nestingherit. De pildă: cine sînt studenții de azi care ne mustră? Odraslele fostilor activiști, ai securiștilor, ai celor cu dosare curate? copiii muncitorilor și tîranilor nu sînt deloc preponderenți. Ei bine, am văzut pe cei din anul mar, mai serile trecute, la TV București, proferînd diatriba anti-maghiară, în timp ce spăcătorul care acum n-avea de citit din operele complete ale lui N.C., le ținea companie, cu un joc subtil de mimică subliniînd expresiv izbucnirea studentilor în propoz de debandada produsă de naționalistii maghiari, promovați din separatiști. Într-o fază superioară. Subiectul permanent, motivul peren al discordiei este — pornind de la Universitate — pretinsa noastră poizi de a deposeda România de Ardeal. Priviți, vă rog, în jur: nimeni din cei prezenti aici nu are o astfel de doleanță. E o frază, una și aceeași, pe care am auzit-o proferată și la „mari adunări”, de oildă cu cinci ani în urmă, la Dej: „Unghuri vor Ardealul”. O, dacă am putea convinge poporul român cu ajutorul mass-mediei că nu, unghuri nu vor Ardealul; noi, maghiarii din România, vrem să trăim alături de români, germani, etc. pe acest pămînt. În aceeași ordine de idei: nu cred că există ceva mai cumpit decît privilegia umilintei moldovenilor, pasi să scrie și să citească cu litere chirilice, tratatî astfel studii și revoluții după canoanele politicii naționale leniniste. Scriitorul Ion Drută de la Chișinău ne povestește că dacă cineva se înduplea să-l scrie pe Eminescu la mașina de scris cu caractere chirilice, apoi primea un onorariu similar cu cel care i se cuvine traducătorului sonetelor lui Shakespeare... Să nu se rușineze românii, să nu se sfiască s-o recunoască: da, îi doare soarta românilor — mai multe milioane de suflete — trăitori dincolo de frun-tarii... Și mai e ceva: domnilor, ne-am

săturat, să se termine odată cu „fără deosebire de naționalitate”... Ba, cu cel puțin, o prelungire, să se aibă în vedere calitatea de români a românilor, de maghiari a maghiarilor, de germani a germanilor ș.a.m.d.

Pregătindu-ne pentru Europa, să nu uităm că problema cea mai spinoasă a vechiului al XXI-lea va fi cea a tălăntilor. Sunt multe milioane de șemlanal-faboti, cu o identitate națională de no-mazi, lipsiți de o cultură proprie și de o limbă unitară. Zădărnice strîmbăm din nas, că sînt mulți, că sînt certai cu apa și cu săpunul; oameni sînt, ca noi, nu-i așa, prietene Ioan Alexandru în numele iubirii de aproapele: sînt și ei prunci lui Ieșu. Nu-i putem lăsa fără acoperămint, după cum nu putem pătrunde în marea Casă a Europei fără dînsii. Aceasta va fi marea problemă, nodul gordian; aflați că pentru popoarele care n-aveau știința scrierii, viețile sfîntilor au fost explicate folosindu-se drept material didactic frescele pe care le admirăm azi în Occident, în bisericile și mănăstirile... Feccea didactică din ziua de azi e televizorul. Si mai e ceva: am avea nevoie de o serioasă descălcire întru democrație, la nivel elementar.

Vă mulțumesc pentru atenție.

Ioan Alexandru

■ Această Evanghelie a iubirii lui Cristos ne-a ridicat în Europa

Acum, în fața dumneavoastră, vreau să ridic o problemă pe care am ridicat-o și altădată în Ungaria, dar n-a fost posibil să fie făcută cunoscută nici măcar aici. Pe care am făcut-o cunoscută în țara mea, acum, după revoluție, plenar. Și anume — problema insuficienței noastre creștînării.

Toate popoarele europene am plecat și ne-am format limbile naționale pe temeiul evangheliei, pe temeiul bibliei lui Cristos. Am părăsit la un moment dat această tradiție, ni s-a părut naționalistă, ne zbatem și acum și nu vom rezolva (problemele) pentru că această evanghelie a iubirii lui Cristos, care ne-a format și ne-a ridicat în Europa, am părăsit-o. Vorbesc despre acest lucru instruit poporul român și maghiar n-au fost niciodată afit de aproape ca în momentul Crăciunului acesta, cînd studenții și muncitorii din Timișoara s-au strîns cu lumînări să apere un pastor. Niciodată n-am fost afit de apropiați unui de altii...

Mircea Dinescu

■ Aceste discuții vor fi date cu siguranță și la Televiziunea Română și vor avea o mare importanță

Țările fost comuniste sînt țări care au stat cu capacul pus peste istorie. ConFLICTELE interetnice au izbucnit odată cu revoluția. Deci odată cu libertatea binelui se dă și libertatea răului. Eu cred că vom asista și de o parte și de alta la izbucniri. Realitatea este mai crudă decît vrem noi să o idealizăm. Au început să iasă la suprafață lucruri care ani de zile au fost cocoloșite. Și vor mai ieși. Acest dialog pe care l-am început noi aici nu-și va da rezultatele în astă seară, nu vom reuși noi să anihilăm izbucnirile naționaliste din România — mai mult sau mai puțin spontane. Dialogul nostru va fi rodnic în perspectivă. Cu siguranță. Sînt lucruri foarte neplăcute și stingheritoare pentru noi toți ceea ce se întîmplă — și că se întîmplă asemenea lucruri în România. Dar nu sînt singurele lucruri neplăcute. După cum știți, din ianuarie pînă acum am asistat la neînțelepciuni izbucniri sîntîre în București, unele antigvernamentale, altele împotriva studenților, altele împotriva intelectualilor. S-a făcut aici un apel că nu mai au nici un rost, că sînt zădărnice dialogurile noastre dacă nu rezolvăm...

Nu, s-a tradus greșit. Domnia sa a spus că e foarte greu să vorbești despre dialog în asemenea momente cînd etc.

M. D.: Da, poate s-a tradus greșit. Patruzeci de ani n-a existat dialog în România, asta e adevărul. Putem acum să dialogăm. E puțin absurd (să credem) că noi vom rezolva aici problema de la Tg. Mureș. Să fim lucizi, acolo trebuie implicat guvernul român, care să rezolve la fața locului lucrurile concrete. Să nu ne facem iluzii că noi, printr-o declarație, acuma, prîpîit, am și rezolvat (problema) cu țărani care sînt cu bita în mînă sau cu unghiul care sînt ascunși nu știu unde, în pod. Haideți să nu cădem în patetisme false. Aceste discuții vor fi date cu siguranță și la televiziunea română și vor avea o mare importanță. Acum e un conflict local foarte neplăcut, probabil că nu va fi singurul, să nu ne facem iluzii, dar după părerea mea întîlnirea noastră are o importanță de lungă durată.

Gabriel Liceanu

■ Scenariul dezbinării

Eu continui să cred că aceste întîmplări nu-și au temeiul doar într-o tradiție istorică. La ora actuală ele fac parte dintr-un scenariu clar al dezbinării, și acest lucru trebuie spus într-un mod explicit.

Mircea Dinescu

■ Nu va fi ultimul eveniment tragic

Și eu cred că întîlnirea noastră nu trebuie umbrită de evenimentele tragice de la Tg. Mureș. Naționalismul este o boală veche care nu se vindecă de la o zi la alta. Părerea mea este că n-ar trebui să intrăm în panică, ci să privim cu luciditate aceste lucruri. Din păcate, ceea ce s-a întîmplat acum la Tg. Mureș, nu va fi ultimul eveniment tragic, vom asista și de o parte și de alta la răbufniri. Sînt oameni care nu tîc multă vreme, oameni infanțili în ceea ce privește cunoașterea istoriei. Să nu uităm că am trăit, vorbeam ieri, într-un soi de nevroză națională, există alienare la nivel național, asta e realitatea. Întîlnirea noastră de acum e foarte importantă, sîntem istă niște oameni lucizi, și de o parte, și de alta, niște intelectuali, să despăcăm, dacă putem, firul în patru.



Domokos Géza

■ Prietenul nostru comun

Ca să eliminăm tocmai acest pericol despre care s-a vorbit aici, eu aș propune să ne exprimăm poziția clar în legătură cu o dramă a prietenului nostru comun, Sînt András. Nu uitați că victima a acestui atentat, a acestei violențe a căzut unul dintre scriitorii importanți ai Europei, laureat al premiului Herder, tradus în multe limbi de pe continent, care se bucură, și în România, și în Ungaria numai de prestigiu, un om care a fost victima dictaturii. Nu pot să descriu sentimentele de miînire pe care le facere, pe care cred că le încercăm cu totii pentru că acest om care și-a pus viața și opera literară în slujba înțelegerii, a concucerii și dialogului, care ar fi dorit să vină aici, să participe la această întîlnire, să cadă tocmai el victimă a acestei violențe. De aceea propun să găsim o formulare prin care noi ne exprimăm solidaritatea față de acest scriitor.

Mircea Dinescu

■ Acolo, cineva, sus, nu ne iubește

În asemenea conflicte etnice nu și-au spus pînă acum părerea decît oamenii politici. Intelectualii au fost folosiți indeobște doar ca simpli servitori, ca simpli propagandisti: istorici, de pildă,

care au trebuit să mintă cînd era cazul. Iată însă că s-a întîmplat o minune și la ora asta în Budapesta o seamă de intelectuali români și unguri de primă mărșă stau față în față și discută problemele dintre România și Ungaria fără complexe pe care le-au avut pînă acum politicienii. Timp de o mie de ani politicienii n-au rezolvat lucrul acesta, așa că mi se pare prîpîit să ne facem nouă reproșuri pentru că nici noi nu l-am rezolvat. În aceste două clipe, de cînd ne-am văzut. E o coincidență tristă că în timp ce noi, aici, ne împăcăm, iată că acolo, jos, în Transilvania, sau poate sus, nu mi dau seama la ce nivel există lumea (acolo, sus... era un film), acolo, sus, cineva nu ne iubește. Aceste lucruri au de fapt o legătură unele cu altele, o legătură ascunsă, așa cum am spus și ieri, noi am trăit vreme de patruzeci de ani cu totii într-un soi de nevroză națională, într-o alienare ideologică... Faptul că strada se lăsă la ora asta ropede inflamată nu s-a întîmplat ieri pentru prima dată, după cum s-a văzut la toate televiziunile din lume am asistat la manifestări destul de penibile și în centrul Bucureștiului, am asistat la conflicte false între mîineri și intelectuali, incredibil, că mîinerii au putut fi un soi de Bau-Bau împotriva intelectualilor și a partidelor, mi s-a părut un fenomen absolut ridicol, dar și tragic în același timp. Cred că revine tot intelectualității rolul să medieze falsa problemă care s-a ivit în România, între intelectuali și clasa muncitoare. Sistemul comunist a folosit ani de zile acest fals antagonism dintre clasa muncitoare și intelectuali, ba chiar și dintre clasa muncitoare și țărănime. Secera și ciocanul s-au călcat pe stema comunistă, mai tot timpul. Problema naționalităților concucitoare a fost și ea o formă propagandistică, de dezbinare, a vechiului regim. Ani de zile naționalitățile au fost nevoite să-și vorbească limba maternă în școala. Tocmai de aceea ne-am strîns noi aici, să discutăm lucrurile acestea față în față, și nevrozat. Din păcate, evenimentele din Tg. Mureș ne-au crispat și pe noi, ieri am avut o zi minunată, astăzi, parcă, dialogul nu s-a mai înfrînat în fel de bine ca ieri. În România istoria a fost moartă și a reînviat, am stat patruzeci de ani într-un bloc de gheață, acum, de vreo trei luni am început să ne mișcăm, dar am impresia că în acest bloc de gheață care se topeste, riscăm să ne înecăm, dacă nu stîm să înolăm.

Mi-e greu să dau un răspuns decisiv cu ce se va întîmpla în viitor, în România. Ar trebui să ne recuperăm prezentul și, dacă se poate, să revenim la normalitate. Aici asta am încercat: să intrăm puțin în normalitate. Și astăzi, în urma acestei întîlniri, am spus că nu trebuie să facem declarații finale, pentru că de-abia am început dialogul care are să se continue și în România, și în Ungaria, în anul acesta, în anul viitor. În felul acesta depășim și complexul granițelor.

Vom continua să reproducem în revista noastră discuții ale participanților la Colocelul intelectualilor români și maghiari pentru reconciliere (Budapesta, 19-20 martie 1990) în măsura în care autorii, TVRL și presa maghiară ne vor da concursul în continuare (majoritatea participanților au vorbit liber). Deocîndată, cassetă oferită nouă de TVRL cuprinde doar o oră, din cele peste zece cît au durat convorbirile.

Însemnare a călătoriei mele

Joi, 22 martie trebuie să plec la Budapesta. O comisie internațională urmează să supravegheze alegerile din Ungaria și din comisie fac parte și eu. La ora 12, cînd mă îndrept spre aeroport, citesc principalele zăre. Mă simt ca bătuț. Odată cu violențele de la Tg. Mureș vom irăși pe o altă lume. Țara întregă — și o să descopăr, și vecinii — este bulversată de un film făcut, ca mereu pînă acum, de reporterii străini: un om bănuț sălbatic. Imagini de filmolecă nazistă, iar inconștienți, în loc să părăsască și să se roage, pun loc peste pulbere. În Adevărul Romulus Vulpecu scoate un articol plin de venin. Toți acești indivizi care tăneau chitite în timp ce țara le era pingărită de democrație se trezesc peste noapte purtători de cuvînt ai noamului. Agitînd spiritele dintr-un loc caldud.

În avion nu se simte nimic. Prima persoană cu care vorbesc pe pămîntul maghiar este la fel de defășată. Dar în timpul convorbirilor pe care comisia de supraveghere le poartă cu reprezentanții partidelor politice din Ungaria înteleg că aici chestiunea este o problemă națională. Mulți dintre acești oameni de primă mînă ai vietii politice amintesc de emoția pe care o produc evenimentele din Transilvania. Forumul democrație maghiar este cel mai implicat. Va câștiga, de altfel, peste două zile alegerile. Forumul ar trebui să se intereseze în primul rînd. Seara vād un film propagandistic al acestei mișcări. Imaginea Transilvaniei, ca parte a teritoriului românesc, este asociată cu simbolurile comuniste. Un semn de rău augur. Nu este singurul. La televiziunea maghiară secvențele omului bătuț (ingrozitor) sînt amestecate cu imagini ale pancartelor și afișelor anti-ungurești. Și foarte des repetate.

Dar sînt și dialogurile. Majoritatea partenerilor sînt echilibrati și foarte conștienți de pericolul conflictelor etnice. La Miskolc mă înbrășăsează. „Există extremiști maghiari, există extremiști români. Nu ne reprezintă”, este de părere și reprezentantul parlamentului la întîlnirile noastre. Însă era mai importantă discuția am avut-o cu Fur Lajos, din conducerea Forumului democrație maghiar. O discuție-interviu. Îi întreb ce părere are despre afirmația liderilor altor partide, că evenimentele de la Tg. Mureș vor aduce votarii Forumului democrație. Na crede în afirmație. (Răspuns scurt, de diplomat) Dar care sînt mijloacele pe care partidul său — odată câștigător în alegeri — le-ar folosi pentru influențarea situației din România?

Are un program de perspectivă. Dar și unul mai restrîns, pentru imediat. O lege pentru minorități. Pentru toate minoritățile din Europa. Nu poate să enunțe decît cîteva principii: 1) Trebuie să se țină cont de doleanțele fiecărei minorități; 2) Să nu existe nici un fel de discriminări între ele; 3) Trebuie salvată identitatea; 4) Să se aibă în vedere că există două legături afective, nu una: teritoriul și limba; 5) De aici, dreptul la limbă (condiție pe care o accentuează).

Cît de important pare naționalismul românesc? În ultimele 3-4 zile Fur Lajos a simțit că în el se prăbusește ceva. Este și istoric, nu numai politician și cunoaște situația în detaliu. Cînd a văzut la 23 decembrie că mitinile, inimile românilor și maghiarilor s-au întîlnit a crezut că o sosit clipa istorică. Acum acel moment este periclitat. Nu se simte învins de emoții sau idei preconcepute dar crede că există un mare pericol. Se pot produce evenimente turburătoare, așa

cum s-a mai întîmplat în 1848-49 ori în perioada 1940-44, chiar '45. Iși amîntesc deseori de scrisoarea lui Avram Iancu către Kossuth. A folosit-o chiar astăzi. Armatele au lupat odată unele împotriva altora. Între noi să nu se mai audă niciodată glasul armelor.

Cum vede soluționată problema minorității maghiare în Transilvania? Trebuie încercate în primul rînd căile de apropiere de la om la om. Să se realizeze strînsa comunicare între grupurile mai mici. Și deoarece minoritatea este mai slabă ar trebui să i se ofere ceva în plus. (Nu înțeleg dar nu îl întrerup.) Să asigurăm minorității accesul stare sufletească cu a majorității. Granițele să fie gîndite după o nouă spiritualitate europeană. Trăcarea dintr-o parte în alta a granițelor să se facă fără nici un fel de dificultăți. Dacă în România se va instala democrația vor fi acceptate și aceste idei. Spre beneficiul tuturor.

Este necesară pentru asta autonomia Transilvaniei?

Nu, nu este. În timpul discuției lângă mine stau cîtiva români. Cînd spun că vreau să pun întrebarea cheie, cu autonomia Transilvaniei, se scandalizează: „Ce vrei, să le dăm noi ideea? Nu trebuie pusă această întrebare”.

Sînt colegii veniți cu același scop, pentru alegerile din Ungaria. Români, evident, dintre cei buni. Și totuși, și el... Tema de dialog... Reținerile... Acest limbaj care sabotează comunicarea: noi, ceilalți... Chestiunea minorităților pune la ultimă instanță problema raporturilor dintre oameni. Ea este ca și rezolvată dacă în oameni există, în ciuda dificultăților, prietenia lucidă.

GABRIEL ANDRESCU

Este comerțul internațional o profesie? Dacă da, unde sînt profesioniștii?

Fac parte dintre cei care au dorit să-și facă din comerț internațional o profesie. O profesie despre care am învățat că era de la cel care o profesiază (și nu o face) dăruire totală. Nu este o muncă spectaculoasă cum pare poate din exterior și ci una de trudă acerbă, nenormată, dăruită și, în special, profesională. Ea nu există decît pentru cel care o profesiază, nu pentru cel care o vîd ca pe o slujbă. Efectele păguboase ale „doctrinelor” de comerț internațional din anul în care la comerț exterior se pricepea toată lumea sînt cunoscute de toți iar ele se răsfrîng asupra noastră, inclusiv asupra specialiștilor care au fost mutilați profesional de ea. A fost o legislație în domeniu? Mai este încă? Răspunsul este DA la amindouă întrebările. Funcționează încă aceeași legislație petică, incoerentă și care transmite frica de profesionalism, frica de risc comercial normal, frica de a greși din incompetență. Poate cu altă ocazie vom putea să ne referim la această legislație, să vedem cît rău a adus ea și să constatăm că ea nu s-a schimbat cu nimic. Există în continuare ICE-uri specializate, care nu cunosc concurența pe plan intern, a căror activitate se reprezintă automat asupra producătorului care nu are posibilitatea de a alege și trebuie să suporte eroarea „olifan” de la ICE-ul „lui”.

Vreau să vorbesc despre oamenii care fac comerț internațional în România. Ce ar trebui să fie un comerciant de comerț internațional (lucrător de comerț exterior conform terminologiei oficiale, pînă mai ieri)? În primul rînd trebuie să fie competitiv adică să dețină o bază de cultură economică solidă care să îi permită să anticipeze evoluția de piață (mişuri, servicii, valute, etc.), să aibă o cultură profesională fără fisură care să îi dea libertatea de a lua decizii optime în timp minim, să aibă capacitatea de a discuta imediat valoarea oportunității, să cunoască minim 3-4 limbi străine care să fie cheia accesului la literatură de specialitate, la legislația de piață și care să îi ajute real în crearea de relații de piață, să știe să conceapă relații de piață care să fie viabile și eficiente. Toate acestea nu se fură! Ele se învață în anul lung de facultate și în bibliotecă, apoi în mulți ani de contact cu piața. Aici fiecare greșeală costă. Și costurile nu sînt cele imediat vizibile ci, în special, posibilitățile pierdute ca lipsă de profesionalism. Nu este un profesionist cel care vinde oricum miș de tone de marfă ca să își facă planul ci acela care aduce banii cu minimum de efort material. Lucrătorii din comerțul nostru exterior sînt slăbiși (au cred

că pentru moment se poate spune că au fost) care au plan de export și cum atîi. Sînt oare numai ei de vină? Să vedem! Au fost pregătiți oamenii pentru sistemul de comerț internațional în două etape, respectiv:

A. Etapa care, desigur prevedea o serie de filtre de dosar, a avut un caracter de accent profesional. Au fost pregătiți circa 4000 specialiști prin următoarele forme:

1. Facultatea de Comerț Exterior, care a funcționat în diverse forme între 1952 și 1990 și care au dat circa 3000 de absolvenți;

2. Școala Tehnică Postliceală de Comerț Exterior, care a dat circa 800 absolvenți (în general de bună calitate) cu studii medii pentru munca de comerț internațional;

3. Facultatea de Comerț Exterior, cursul FF, care a funcționat la A.S.E. între 1974 și 1980 și care a dat circa 200 absolvenți care aveau studii superioare și în alte specialități. Sînt cumva cîți dintre specialiștii de mai sus lucrați în sistemul de comerț internațional din România? Nu o să ghicim. Este într-adevăr incredibilă cîtă risipă de oameni de specialitate s-a făcut! Lucrați sub 29 la sută. Au fost pierduți mai mult de 3200 specialiști în comerț internațional. Credeți cumva că după 22 Decembrie s-a modificat ceva? NU!! O fi vorba de incompetență? Nu s-ar zice vînd că nici un absolvent al celor 3 forme de mai sus care a emigrat, după cunoștințele mele, nu a avut dificultăți la încadrare, ba mai mult, putem prezenta liste cu colegii noștri care au ajuns în fruntea firmelor comerciale care i-au angajat. Este cazul să spun că nu sînt de acord cu migrația specialiștilor și am precizat cele de mai sus numai cu titlu de argument. Tot argument este faptul că în 1976 revista „The Economist” din martie arăta generațiile 1974 și 1975 ale Facultății de Comerț Exterior ca fiind „generații de aur ale economiștilor români”.

Pe motive au fost invocate pentru eliminarea specialiștilor din comerț internațional? Este cazul să arătăm că, începînd din 1976, dosarele de cadre ale celor din sistem au fost preluate de secția de cadre a C.C. Sînt „motivele”:

- rîde în străinătate (inclusiv de a 7-a spită);
 - origine etnică;
 - criterii familiale - divorțati - necăsătoriți;
 - lipsa „calității” de membru de partid.
- În cazul în care aceste „criterii” (dintre care lipsește după cum se vede cel profesional) nu erau suficiente pentru eliminarea treptată a specialiștilor în căru

mare vină era aceea că nu se puteau încadra într-o politică antieconomică) apăreau însenări politice mascate sub forma unor procese de „sabotaj economic” (vezi cazul Danubiana 1982 sau Chimica 1985) și crearea prin mistificări a opiniei de masă că cel din comerț exterior sînt fundamental neclștii. Ca să vedem cu cine au fost înlocuiți specialiștii este necesar să trecem la:

B. Etapa în care accentul a fost pus pe „valoarea” ideologică și de dosar a lucrătorilor. Pătrunderea în sistemul de comerț internațional în această etapă s-a făcut după una din formele:

1. Pregătirea în cadrul academei Ștefan Gheorghiu a unor absolvenți ai altor institute de învățămînt superior, selectați pe criteriul strict de „dosar de cadru”. Pregătirea acestora era evident axată pe indoctrinare, ajungînd chiar ca în ultima perioadă să nu se mai învețe nici măcar o limbă străină. De elemente de tehnică de comerț internațional sau de prezivizion economică nu este nici măcar cazul să vorbim.

2. Infiltarea în întreprinderi a unor cadre din aparatul de reerstiune sau a unor informatori ai acestuia. Este evident că nu se poate vorbi în acest caz de pregătire specifică de comerț internațional.

Rezultatul acestei etape, cumulată și cu eliminarea din sistem prin epurări masive în 1979, 1982, 1984, 1986 și 1988 a peste 5000 de oameni, în mare parte specialiști, a făcut ca în prezent marea majoritate a personalului din ICE-uri să fie format din cele două categorii de mai sus. Este normal că, în aceste condiții, în comerțul exterior românesc nu s-a schimbat nimic. Este normal că MCE și ICE-urile au blocat orice angajare. Nu de alta dar s-ar fi putut structura profesioniștii și atunci ce ne facem? Este normal ca toate concursurile pentru posturile la agențiile în străinătate să fie organizate numai pentru cei din MCE și ICE-uri. Fiindcă dacă le scosăm la concurs cîștig este cam greu să le obții cu diploma de la Ștefan Gheorghiu.

Revenind pe pămînt oare nu se poate face nimic pentru a elimina impoștarea în comerț internațional? Cui îi folosete oare ca într-un domeniu cheie al economiei naționale să ne privim singuri de profesioniștii pentru a continua o stare de diletanță grevată de lipsă de eficiență? Din păcate nu înregistrăm nici măcar o rază de speranță. Totul este cam a fost. Si au trecut 100 de zile de la Revoluție! Pînă cînd?

CALIN POPESCU

Capitalul străin și reforma economică

În evoluția relativ recentă a procesului de atragere a capitalului străin în economiile țărilor est-europene s-au conturat două perioade distincte. Prima perioadă s-a încheiat între anii 1996-1998 și s-a caracterizat prin rezultate deosebit de modeste: s-a urmărit în primul rînd promovarea exporturilor proprii și mai puțin modernizarea și dinamizarea economiei naționale pe baza efectului de antrenare pe care l-ar fi putut genera utilizarea capitalului străin. Începînd cu anul 1997-1998 s-a conturat însă o nouă tendință, în care capitalul străin i se rezervă o importanță deosebită în procesul restructurării economice.

România post-revoluționară se înscrie - prin necesitatea trecerii rapide a economiei sale la principiile mecanismelor de piață - în contextul acestei noi tendințe; din surse pînă mai ieri marginale de finanțare a dezvoltării și modernizării economiei naționale, capitalul străin devine acum un instrument al reformei economice.

Experiența unora dintre țările est-europene (Ungaria, Iugoslavia, Polonia și, într-o anumită măsură, Bulgaria și U.R.S.S.) arată că utilizarea capitalului străin ca element activ de stimulare a proceselor interne de reformă este condiționată de demararea prealabilă, în cadrul structurilor funcționale ale economiei, a două procese intercorelate: pe de o parte, restructurarea unităților economice, ca verigă de bază ale economiei, restructurare care să permită orientarea spre piață a acestora, renunțarea la caracterul dominant și închisat al formei de stat a proprietății, precum și modificarea fundamentală a rolului și comportamentului subiecților economici în actual productiv; pe de altă parte, este vorba despre crearea unui flux liber al capitalurilor și a unei piețe a capitalului.

În acest fel, restructurarea organizatorico-funcțională a unităților economice (prin transformarea lor în societăți comerciale), corelată cu crearea fluxului liber de capital în întreaga economie națională, reprezintă deci acele procese interne de reformă care permit deschiderea de noi posibilități pentru colaborarea organizatorică a diferitelor forme de proprietate și, prin aceasta, activizarea resurselor existente și neutilizate sau a celor utilizate inefficient, precum și mobilizarea și investirea liberă a fondurilor cetățenilor. Totodată, aceste procese permit ca investițiile externe de capital să poată fi realizate nu numai prin intermediul societăților comerciale, ci și în mod nemijlocit în noile structuri economice.

Pe fundalul acestor premise de natură structurală ale utilizării eficiente a capi-

talului străin, se conturează cîteva caracteristici specifice ce particularizează, după părerea mea, contribuția potențială pe care investițiile externe de capital o pot aduce procesului de reformă economică în România. În primul rînd, societățile cu capital străin pot reprezenta un fel de „conductori” ai dispozițiilor structurale economice a mecanismelor de piață; astfel, avînd în vedere înaltul nivel tehnologic, instituțional și de management ce caracterizează majoritatea potențialilor investitori străini, aceste societăți se pot constitui în scurt timp într-un sector foarte dinamic al economiei naționale, cu un puternic „efect de demonstrație” prin legăturile pe care le au cu furnizorii și beneficiarii de pe piața internă în direcția revitalizării relațiilor de piață și asigurării unei independențe de afaceri reale la nivelul unităților economice de bază (întreprinderi și firme). Interesul nemijlocit al co-asociaților străini în realizarea unei activități eficiente a societăților în care au făcut investiții va fi de natură să îi determine pe aceștia să introducă principii economice adecvate pieței libere nu numai în operațiunile externe și în cele cu parteneri interni ale societăților respective, ci și în însăși structura funcțional-organizatorică internă a acestora.

În al doilea rînd, societățile cu capital străin pot reprezenta mijloace efective de „spargere” a structurilor monopoliste ce s-au format în multe sectoare ale economiei noastre în perioada dictaturii comuniste, structuri care vor obstrucționa, fără îndoială, încă o bună bucată de timp procesele interne de reformă. În fine, în al treilea rînd, este vorba despre faptul că societățile cu participare străină la capital au potențialul de a acționa, încă de la început, ca un fel de textură infrastructurală de conectare a mecanismului intern al relațiilor interfirme cu mecanismele internaționale ale acestor relații de nivel microeconomic, contribuindu-se astfel la declanșarea procesului de deschidere structurală spre exterior a economiei naționale. În acest sens, trebuie observat că însăși prezența investitorilor străini este de natură să asigure contacte constante ale societăților cu capital străin cu economia mondială, să exercite asupra lor o presiune competitivă permanentă din exterior. Prin legăturile pe care aceste societăți le au cu furnizorii și consumatorii lor interni, aceste relații de competitivitate cu piața mondială își extind tot mai mult sfera de manifestare și pătrund tot mai adînc în structurile economice naționale. Un alt aspect important ce trebuie subliniat în acest context este faptul că societățile cu capital străin creștă, ele însele,

o bază extrem de stabilă pentru dezvoltarea modalităților celor mai eficiente în prezent de participare la circuitul economic internațional, respectiv implicarea în producția internațională și în diviziunea internațională a muncii la nivelul microeconomic (la nivelul întreprinderilor și al firmelor).

Sînt toate acestea elemente ce conduc la concluzia că societățile cu capital străin constituite pe teritoriul național pot aduce o contribuție substanțială și pozitivă la procesul de reformare radicală a economiei românești numai în cazul în care numărul lor, precum și obiectivele activității lor economice, ating o anumită „masă critică” care, la rîndul ei, depinde în mod decisiv de perspectivele realizării unui climat administrativ, juridic și economic favorabil pentru astfel de entități economice. Privind lucrurile din această perspectivă, trebuie să ne reamintim că România s-a aflat inițial printre primele țări est-europene care au permis înființarea de societăți cu participare străină la capital pe propriul teritoriu național. Si totuși, după o primă perioadă de puternică creștere a investițiilor de capital extern - cuprinsă între anii 1973-1977 - procesul de constituire de societăți cu capital străin în România a intrat într-o fază de stagnare totală. Această evoluție nefavorabilă reflectă disfuncționalitățile ce s-au manifestat și continuă să se manifeste în practica curentă și cadrul juridic care o circumscrie.

Este clar, ca atare, că persistența acestor disfuncționalități, cuplată cu creșterea bruscă a interesului investitorilor străini față de economia românească post-revoluționară, au fost factori ce au accentuat cu putere în vremea din urmă anacronismul regulamentărilor în vigoare și au impus cu acuitate necesitatea elaborării unui nou cadru legislativ. În consecință, problema esențială a acestor momente a fost aceea ca, pornind de la reconsiderarea și corectarea principalelor prevederi ale regulamentărilor în vigoare, să se asigure atît înălțurarea disfuncționalităților ce au afectat pînă acum activitatea societăților cu capital străin constituite în țara noastră, cît și stimularea interesului partenerilor străini în constituirea de noi astfel de societăți pe teritoriul țării. Este exact ceea ce s-a urmărit și s-a reușit în bună măsură, după părerea mea, să se realizeze prin adoptarea noului act normativ privind atragerea de investiții de capital străin în economia românească.

Pe de altă parte însă, experiența țărilor est-europene angajate de mai mult timp pe calea reformelor economice atestă faptul că elaborarea unui cadru legislativ coerent și relativ integrat de reglementare a regimului capitalului străin trebuie să

Revenirea din acest număr provine din albumul „Albrecht și discipolii săi” editat de Muzeul de Artă în 1971.



Ambrosiu Huber - Istoria lui Vlad Tepeș

se afle într-o legătură organică cu evoluția proceselor interne de reformă. În cazul în care legislația devansează această evoluție, ea riscă să devină inoperantă, și aceasta indiferent de cît de stimulativă și de bine elaborată ar fi; dacă rămîne în urma reformei, ea riscă în schimb să devină o frînă în calea acesteia, mai ales prin iroriarea de posibilități pe care astfel ar antrena-o.

Drept urmare, a acționa pe mai departe responsabil și competent în domeniul regimului capitalului străin înseamnă, după părerea mea, ca indiferent de natura, sursa și intensitatea presiunilor momentului să fie adoptate întotdeauna numai acele măsuri legislative care nu se rup de realitățile proceselor interne de reformă. Procedînd în acest fel, nu înseamnă că reglementarea altor probleme esențiale care vizează regimul capitalului străin - precum elaborarea unui cod al investițiilor externe - ar fi amînată sau neglijată, ci înseamnă că ea este de fapt rezervată pentru o etapă următoare, atuncî cînd evoluția proceselor interne de reformă va face necesară și operațională elaborarea și aplicarea unor astfel de reglementări. Depășind cu mult caracterul strict corectiv al reglementărilor adoptate în actualul stadiu incipient al reformei economice românești - stadiu în care se încarcă, încă fără succes, descentralizarea foarte departe de trezura la descenzarea proceselor decizionale, fiindu-ne trulară structurală a economiei, prin care să fie antrenate mutații de substanță în planul formelor de proprietate și al organizării unităților economice, esențiale pentru destinul reformei - noul cadru juridic ce se va constitui odată cu mersul real al proceselor de reformă va urmări în principal reglementarea concertată a aspectelor restructurării organizatorico-funcționale a unităților economice, inclusiv a principiilor transformării întreprinderilor existente în societăți comerciale, în strînsă legătură cu crearea acelor condiții care să asigure atît atragerea sporită a investitorilor străini, cît și integrarea mai eficientă a investițiilor externe în economia națională.

COSTEA MUNTEANU

DAN OPI
ni-am exp
dintre cele
în România
sa economi
pare că în
tatură com
teoria econ
mult în ur
mistic). Av

IOHOR LE
trebări e
vem econo
constinco
de jos. La
tenta e fic
într-un sist
competență
nomie ha
tă? O seri
vor trebui
va dispere
ministriilor

Probabil
economie
misti oam
ar fi trebu
linnea con
nomici pol
monopolu
riei econo
diu, portile
nomici la
pe ermet
mentele d
editorii de
nu mentio
ria Blaga,
Teodorof

fica din t
economie
cită? O vio
că și pîib
(de exemp
venței la
ce). Înci
ani studen
raju! nec
la econo
complot în
nat de a
de organiz
(„ton’u e
să!"). Îns
lui tiranilo
schimbo or
ză sacros
cești apr
mta polit
unei brogu
mimarist
mimarist
uptice, a



Werner Ro

PIAȚA — UN CALCULATOR CARE TEMPERAT

Convorbire cu economistul IHOR LEMNIU

ESCU : De mai multe ori am publicat părerea că una din cele mai importante probleme de astăzi o constituie lipsa unei perioade de dezvoltare a făcut ca, în genere, să rămână foarte puțin sau nu economiști?

LEMIU : Ultima parte a întrebării este a unui funcționar bun contabil, la nivelul nivelului mai înalt, competență este o „competență” necompetent. Despre ce poate fi vorba într-o economie, excesiv centralizată de ministere economice nesfințite și odată cu ele și prătețea competenței a directorilor.

Interesează dacă avem o largă concepție economică de știință. De fapt nu avem decât. Sub aspectul și a solidarității economice a tiranilor care aveau absolut asupra producției teorie la nivel superior și mediu de acces ale științei economice și elevii erau aproape. Chiar și în mozaic ideologic, când credință (nu pot să spun) să avem doar. Sub aspectul și a solidarității economice a tiranilor care aveau absolut asupra producției teorie la nivel superior și mediu de acces ale științei economice și elevii erau aproape. Chiar și în mozaic ideologic, când credință (nu pot să spun) să avem doar. Sub aspectul și a solidarității economice a tiranilor care aveau absolut asupra producției teorie la nivel superior și mediu de acces ale științei economice și elevii erau aproape. Chiar și în mozaic ideologic, când credință (nu pot să spun) să avem doar.

pe baza broșurii lui (tiranii se mai răsfață eteodată printr-o aflată modeste) să se facă un manual de economie politică „rotund”. Și astăzi încă la baza economiei politice a tiranilor stă acest manual de import. Dacă sînt atenți veți lua destul de des expresii ca „Jesca valorii”, „timp de muncă socialmente necesară”, „planificare”, „plan”, „industrializare”, chiar și la sedințele C.P.U.N.

Acum sistem ideologico-pedagogic s-a apărut și se apără din răspundeți și în zilele noastre și a cucerit, după cum vom vedea, o importanță redusă. Dar în zidul inconjurării s-au produs fisuri și chiar breșe, cu toate eforturile disperate de a le astupa. În 1956 revoluția maghiară a fost însoțită de prima lucrare din Estul Europei în care s-a spus unei critici limpeză sistemului administrativ de conducere a economiei. În același an 1956, când Polonia era la un pas de o revoluție anticomunistă, s-au pus bazele, primele într-o țară socialistă, ale unei economii științifice. Polonia avea norocul că după război se întorsese din Occident doi economiști de talie internațională. Dar, cum se întâmplă, citiva profesioniști, până atunci slujitori zeloși ai cultului tiranilor, și-au dat arama pe față și au scris lucrări simple în care demonstrau necesitatea trecerii la o economie de piață (e adevărat, că pe bază de întreprinderi de stat autonome). Euforia științei economice din Polonia a durat citiva ani, până ce tiranul adus de valul protestului popular s-a întărit, ceea ce i-a permis să sugruma ceea ce s-a realizat, prin ceea mai diferite mijloace atît de caracteristice arsenalului tiranilor comuniste.

Măsurile luate la noi de către cenzură și mai ales prin solidaritatea slujitorilor economiei politice a tiranilor au fost drastice. Unii dintre cei care și-au permis jonglerii verbale cu textele sacrosancte din sus-numitul manual, au fost aspru criticați, alții din învățămînt etc. Ceva mai târziu în Institutul de cercetări economice s-a pus la cale un autodată împotriva unui savant, astăzi de reputație mondială, profesor în țara în care a reușit să emigreze la timp. Unul din cei mai sprintari combatanți ai acestui spectacol merit să bașe groaza în cercetători predați și astăzi, cu un optimism viguros, nu știu prea bine ce, în orice caz nu știința economică pe care nu o știe. Mi-aduc aminte cu plăcere de timpul când traduceam texte din reviste științifice poloneze, cit de mare

era cererea pentru aceste traduceri. Lucrul era posibil din cauza unor accidente din lupta pentru putere. Cîrind însă ni s-a intrat cu desăvîrșire să mai traducem ceva chiar și din țările frățești, unde „dusmanul de clasă” aliat cu sionismul reușise să pătrundă în mod perfid în învățămîntul superior. „Partidele frățești” luau și ele măsuri drastice, dar problemele economice se amplificau și pînă și în aceste partide din familie existau oameni care bănuiau că ar trebui să existe și o gîndire economică.

Unde mai pui că la un moment dat gîndirea reformistă a prins rădăcini în țara de basînă a economiei politice a tiranilor. Sigur, politica de independență permițea astuparea și a acestei breșe. Dar tovarășii economiști sovietici s-au dovedit mai vicleni decît confratii lor din țările supuse. Au renunțat la ideea de a traduce știința economică modernă în limbajul obișnuit și s-au menținut în limbajul științific și matematic, din ce în ce mai înalt. Marii inchișitori ai ideologiei au avut o scăpare și n-au înăbușit această evoluție, deoarece „partidul” a dorit un centru științific în Siberia și acolo a permis să se facă un Institut de economie matematică. Scăparea a fost și mai gravă cînd s-a întemeiat un Institut similar chiar și la Moscova.

În fata acestei situații, chiar dacă relațiile politice între România și țara în care principalii noștri predicatori ai economiei politice a tiranilor au învățat ABC-ul ei, noua tendință nu mai putea fi cenzurată, sora profundă întristare a zelosilor ritualului de cult. Apăreau din cînd în cînd cărți, lucrurile deveneau din ce în ce mai grave. Dar, ca oamenii „politici” preoții noștri au găsit o soluție de compromis: știința economică a fost botezată „cibernetică economică” sau „aplicarea matematicii în economie”. Intrucî un membru al „conducerii superioare de partid” a vrut să exceleze în această cibernetică, nu mai era nimic de făcut. Și atunci economia politică a tiranilor și-a strins rîndurile, a proclamat frazeologia ei drept știință fundamentală, iar restul niste aplicații cu efecte indolente sau chiar male. Studentul de la facultatea de cibernetică trebuia să învețe multă economie neoclasică, căci ce este mai „neoclasic”, mai „marginalist” decît noțiunea de optim, în timp ce la cursul de economie politică a tiranilor i se impunea capul cu acrobatiile dialectice depășite de peste o sută de ani. Cei salariați ca profesori de istorie a doctrinei etichetau cu epitetul cele mai peiorative pe care le cunoșteau pe autorii și națiunile științei economice. Cu cea mai desăvîrșită inconștientă erau denegrite mințile cele mai luminate ale științei economice, un von Thünen, Gossen, Jevons, Mengler, Wieser, Marshall, Böhm-Bawerk, Tinbergen, Samuelson, Wicksteed, Cassel, Haberler, Pantaleoni, pasionantul Thorstein Veblen și alții alții.

Sigur, din momentul în care au început să se acorde premii Nobel pentru economie (între ele și unul tovarășilor sovietici, camion al marginalismului și creator al programării liniare), limbajul acestor virtuozii ai injurăturii a încercat să devină mai urban iar studenții cu aspiranții intelectuale nu mai erau demulți în serios pe acești detractori ai științei. Paradoxal acești profesori sînt și acum la putere, încumunali cu lauri, sînt consilieri la F.S.N., dau sfaturi dintr-o care o mostră de anticomunism este legea cu privire la inițiativa particulară. Pînă și primul ministru — după cum știm, este inginer într-un domeniu foarte strim — pare să-și fi dat seama de absurditatea acestei legi. Pericolul este imens: aproape toată politica economică este făcută sau inspirată din oameni formați în 40 de ani de cultivare a ideilor antieconomice, continuînd să rămînă convingeți că rostul lor de economiști este acela de a fi și polițruel.

Sigur, situația a evoluat cu timpul,



un număr, ce e drept redus, de oameni au învățat carte modernă prin autodidacticism. Unii au fost înzestrați pe posturi de mici funcționari, alții constanți de valoarea lor și de puterea completului antistatistic au emigrat. Acolo au obținut unele succese, dar personal cunosc un singur caz de succes în știință al unui emigrant român pe care „revoluționarul de profesie” au vrut să-l desființeze. Desigur, unii dintre acești autodidacți au reușit (cum, nu știu) să obțină burse în Occident și apoi posturi didactice în A.S.E. În această instituție s-au predat în 1969 pe de o parte cursuri ideologice, deci economice politice a tiranilor și socialismul științific, iar pe de altă parte la nivelul desigur dependente de calitățile personale ale profesorilor, cursuri profesionale cu diferite grade de dificultate, unele, probabil, la nivel comercial, altele la nivelul oricărui universități bune din lume. Studentul supradaotat, studentul excepțional, cunoșcînd engleza și cu eforturi supranormale a putut să devină un economist bun. Pentru mine personal numărul celor pe care îi cunosc și au această pregătire nu ajunge la o duzină. Aproape toți sînt tineri și foarte tineri. Dintr-



Pagina din Cronica de Nurnberg

aceștia să alege acum pe Rectorul A.S.E.-ului, pe șeful catedrei de Economie teoretică și pe toți membrii catedrei. Pe unii lectori înțirizați i-as face profesori de istorie a doctrinei economice. Este imperios necesară reînființarea facultății de economie teoretică, cu circa 60-80 de studenți anual care să pregătească cadre moderne de profesori, de cercetători și cadre de conducere economică superioară. Acest lucru este urgent pentru a se putea trece cit mai curînd la eliminarea din posturile cheie a celor obsedați de economia politică a tiranilor.

De fapt însă economia nu a avut nevoie de economiști. Era o economie care suportă diverse calificări, eu aș prefera-o însă pe cea de feudal-industrială, de indicație prețioasă și de comandă, o economie oricum singurică, proprietate a unei singure familii, ceea ce înseamnă că între unitățile ei nu existau raporturi economice reale.

D.O. : Cum s-ar putea rezuma, neconvincător de scurt, teoria marginalistă (sau a optimului economic) ?

LEMIU : Se caracterizează prin gîndirea, cel puțin în formele ei inițiale, în termenii calculului diferențial și integral. Cuvîntul „marginal” indică înțotdeauna o derivată, nici mai mult nici mai puțin. Aveți dreptate cînd sugerați că din teoria utilității marginală provine teoria matematică a optimului economic. Dar, ca atare, optimul este practic cotidian în mod intuitiv de oricine (dar nu de ministru care optimizează producția sau exportul). A găsi o soluție optimă la o problemă înseamnă a obține un rezultat dorit maxim cu resursele date sau, invers,

de a obține un rezultat dat cu un consum minim de resurse. La liceu se învață probleme de maxim și de minim dar cu mijloacele învățate la liceu nu se poate deosebi virtul unui mugurel de furnică de cel al muntelui Everest: ambele sînt maxime pentru vecinătățile lor. Alt exemplu: distanța cea mai scurtă între două puncte este o dreaptă. Banal, nu ? Dar un riu nu poate curge niciodată pe o traiectorie dreaptă pentru că îl împingă obstacole de tot felul. În timp lung el latonează acea traiectorie (și nuoasă din cauza obstacolelor) care îi permite să ajungă la obiectiv (vîrsarea în rîul mare, să zicem) cit mai repede, cu cit mai puțină cheltuielă de energie. Deci natura, chiar nevie, cunoaște noțiunea de optim, economia politică a tiranilor a refuzat-o printru altele și pentru că menirea ei era să justifice robia de stat.

D.O. : Poate fi tradusă teoria marginalistă în termenii teoriei valorii-muncă ? Poate fi înțeleasă teoria marginalistă de o persoană care s-a format la școala economică inaugurată de CAPITALUL lui Karl Marx (1867) ? Intreb această pentru că sînt convins că o persoană formată prin lectura scrierilor lui Stalin ori a scrierilor derivate din acestea nu poate să înțeleagă nimic.

LEMIU : Întrebarea cuprinde o serie de subînțrebări și ipoteze parțiale. Sigur că un om datat cu inteligență normală pentru activitatea de cercetare poate înțelege și Capitalul și economia modernă la un nivel avansat la care ar putea adăuga bazele geneticii moderne și unele capitole din fizică (citîți de pildă Legea entropiei și procesul economic de N. Georgescu — Roegen). Nu trebuie să-l persiflam pe Marx așa cum fac ziaristii antimarxiști de circumsanță. Marx este luat în serios de mai toți marii economiști care i-au urmat și chiar de economiștii contemporani. Cineva care a citit cele 13 volume ale lui Stalin poate învăța încă toată istoria filozofiei, să zicem, pentru că nivelul intelectual al scrierilor lui Stalin este sit de jos încît, practic, nu obosește (cel mult plîcîsește) pe un intelectual normal. Chestiunea se pune invers: Stalin nu pricepea nimic din Marx și bineînțeles că nici 99% din liderii primi ai partidelor comuniste. Chiar și printru așa-zisii ideologi ai acestor partide sînt rari cei care pricepeau ceva din Marx. De pildă, am mari îndoieli că la revista „Era socialistă” sau printru colaboratorii ei mai era în ultimul timp cineva care să cunoască bine pe Marx. Intre marxism și doctrinele sociale ale tiranilor prapăcia este de netrecut. Totuși există oameni care pot cunoaște simultan mulți mai multe lucruri decît acestea.

D.O. : În vremea dictaturii așa-zis comuniste a existat realmente o planificare economică ?

LEMIU : Da, a existat o așa-zisă planificare. Planificarea este unul din cele mai grosolane trucuri ale propagandei comuniste care în mod straniu au avut audiență la intelectuali dotați, unii onști, alții nu, din țările libere, dar o planificare în sens științific nu a existat pentru că pur și simplu nu poate să existe. Vă dau un exemplu: un cardiac are nevoie de nitroglicerină, un obstetrician de un forceps, o femeie gravidă pofteste de anul nou cășuni cu frîscă, un automobilist are nevoie de un ac poantou, un strungar de un cuțit de strung cu o anumită geometrie, la robinet este nevoie de o garnitură, cineva vrea să călătorească în Australia. Vă dați seama că acestea sînt câteva exemple luate la întîmplare din sutele de milioane de mărfuri și servicii oferite și cerute în economia mondială. Care organ central de planificare poate să înregistreze toată această informație, fără să mai vorbim de prelucrarea ei ? Ceea ce a existat și există în continuare este o birocrație formată din funcționari mai mult sau mai puțin binevoitori care fac și ei ce pot. Tiranul, el însuși a afirmat că nu există planificare. Comisia centrală de planificare a fost transformată prin lege într-un secretariat personal al atotstăpîtorului. „Comuniștii pot orice”, „avem tot ce ne trebuie” (cînd de fapt nu exista mai nimic), „orice cadru poate să conducă orice domeniu”, îată numai câteva din frînturile de frază care ilustrează modul desăvîrșit haotic în care era „planificată” economia.

D.O. : Ce fel de economie are astăzi România ? Evident, una de tranziție, dar de la ce la ce ?

LEMIU : Am spus mai sus că avem o economie feudală de stat, cu feudali de toate gradele și cu iobagi. Nu vîd încă cine știe ce tranziție, mai ales că economiștii, ministri etc. au mentalitatea descărisă mai sus. Dar nu există decît o singură direcție de tranziție: cea sora o economie în care piața este calculatorul care reglează toate procesele economice cu agenți economici independenți, responsabili față de ei înșiși și față de alții pentru acțiunile lor, pedepsă suprema pentru greșeli fiind falimentul. Piața produce și etalonul de măsură, și preturile alocă resursele, și îndeplinește și alte funcții asupra cărora nu insistăm acum și aici.

(Va urma)
Convorbire realizată de
DAN OPRESCU

Uenetiaram civitas.



Veneția

ECONOMIA DE PIAȚĂ: un evantai esențial de direcții indispensabile

De la început dorim să precizăm că nu avem pretenția că în rândurile care urmează prezentăm modalități inedite de trecere la economia de piață. Sub o formă sau alta, modalitățile la care ne referim în continuare s-au rezătat și în alte materiale publicate. Prezentul articol își propune să înfățișeze în mod coerent avantajul esențial de direcții indispensabile proiectării și construirii unei economii de piață, așa cum le concepem noi, punând și anumite aspecte majore vizând tehnologia operaționalizării acestora, mai puțin evidențiate de specialiști.

Fiește că primul pas major spre o autentică economie de piață, ținând cont de predominanța absolută a sectorului de stat, o reprezintă descentralizarea sistemului de conducere a economiei naționale, mutatie deja declanșată, dar care trebuie continuată într-un ritm alert. Dificultatea operaționalizării descentralizării rezidă în primul rând în caracterul excesiv de centralizat al conducerii întregii societăți din România, dublat în mod firesc de o mentalitate, prezentă la quasitotalitatea populației, caracterizată prin ineficiență inițiativă, obediență față de factorii decizionali exogeni întreprinderilor, creativitate și dinamism frecvent atrofiate.

Pentru a realiza descentralizarea rapidă și eficientă este necesar să se acționeze concomitent de sus în jos și de jos în sus. Acțiunea de sus în jos constă în adoptarea unor măsuri atât de restrângere a sferei competențelor ce revin guvernului, organelor de sinteză economică (statistică, preturi, finanțe) ministerelor etc., cât și a dimensiunii acestora. Menținerea intactă a dimensiunii respectivelor organisme de conducere, chiar dacă oficial li se diminuează sarcinile, competențele și responsabilitățile, va avea prea puțin efect asupra descentralizării reale. Personalul respectiv va continua, eventual în forme ușor schimbate, să păstreze și să exercite puterea deținută de zeii de aur în virtutea obisnuinței, pentru justificarea existenței sale și a menținerii pe respectivele locuri de muncă.

Abordarea de jos în sus constă în acordarea de sarcini, competențe și responsabilități sensibile amplificate întreprinderilor și, unde este cazul, centrurilor transformate în concerne sau trusturi, astfel încât acestea să fie nevoite să apeleze cât mai puțin la factorii decizionali macrosociali. Deosebit de important este ca să se prevadă pentru fiecare competență acordată întreprinderilor și responsabilități, raționalizate inclusiv în penalități pentru cei vinovați de neexecuțarea. O inițiere a personalului de conducere la acest nivel, bazată fie pe principiul valorii profesionale și al calificărilor de conducere, poate să contribuie la accelerarea creșterii în fapt a autonomiei întreprinderilor de stat.

Din acțiunea conjugată a celor două abordări este necesar să rezulte concentrarea organelor decizionale macrosociale pe aspectele strategice privind dezvoltarea ramurilor economiei naționale, concomitent cu o deplină autonomie pentru întreprindere. La nivel macrosociale dispărând o serie de funcții care se exercitau anterior, în special de către ministere și organe economice de sinteză, dimensiunea respectivelor organisme se va diminua, fiind adesea necesare și comasări ale acestora. Desigur, ansamblul proceselor de descentralizare trebuie bine gândit și implementat; treptat, dar ferm, în cadrul unor perioade precise stabilite, evitând atât crearea de probleme sociale, cât și perturbări majore în desfășurarea activităților de conducere și execuție de la toate spațiile economiei naționale.

Continutul economic al descentralizării este necesar să îl prezinte liberalizarea utilizării pieșilor economice în ansamblul sistemului economic românesc. Ne referim în special la pret, credit, salarii, investiții. Treptat, competențele privind folosirea acestor instrumente economice de bază este necesar să revină întreprinderilor. Numai asigurându-le posibilitatea să apeleze la pieșile economice, în mod similar firme-

lor străine cu care intră în competiție, se pot asigura întreprinderii puternice, capabile să inițieze și să desfășoare acțiuni eficiente pentru cile și pentru economia națională în ansamblu.

Privatizarea unei părți a economiei românești constituie o altă componentă majoră a trecerii la o economie de piață. În conceperea și operaționalizarea acestui complex proces de o importanță majoră este stabilită foarte clar a scopurilor avute în vedere cu prioritate. După opinia noastră obiectivele privatizării pentru România pot fi divizate în trei categorii principale — economice, politice și sociale. Scopul economic al privatizării îl constituie rentabilizarea sau creșterea rentabilității activităților economico-sociale implicate, fie că este vorba de o întreprindere sau sectoroare întregi de activitate. Pe plan politic privatizarea are în vedere asigurarea unui fundament economic pentru democratizarea vieții politice. Monopolul de stat asupra proprietății generează direct și indirect monopolul unui singur grup asupra puterii politice. Multitudinea formelor de proprietate este premisa pluralismului politic și implicit a unei reale democrații în orice țară civilizată. Scopul social al privatizării trebuie să fie asigurarea la un nivel superior a produselor și serviciilor de care are nevoie fiecare individ și societatea în ansamblu său, concomitent cu sporirea veniturilor și îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale tuturor sau ale majorității populației.

Privatizarea economiei românești se poate realiza utilizând o varietate de forme. Cea mai răspândită formă o constituie investițiile efectuate de persoane în mod individual sau asociat, în întreprinderi mici. Apeierea la această modalitate se efectuează de persoane care posedă un spirit întreprinzător peste medie și un volum minim de resurse financiare. După toate probabilitățile, ținând cont de ritmul în care se solicită aprobări pentru înființarea de întreprinderi, până la sfârșitul anului 1990 vor fi peste 100.000 de firme mici. În mod precis însă o bună parte dintre ele nu vor rezista datorită insuficienței competenței a inițiatorilor, dificultății procurării de resurse materiale, nesatisfacției cerințelor efective ale pieței, concurenței acerbă dintre aceste întreprinderi în domeniile cele mai letucioase de înființat etc.

O altă formă de privatizare o constituie transformarea unor din întreprinderile de stat în societăți pe acțiuni, în care salarii lor și alte persoane să dețină o parte sau chiar toate acțiunile respective. Din punct de vedere economic și social această formă de privatizare prezintă foarte mari avantaje: colțoresarea personalului întreprinderii la un nivel superior în depunerea de eforturi cât mai intense și competente în desfășurarea activităților; facilitarea soluționării problemelor sociale care apar în cadrul întreprinderilor respective; acționarea ca un important factor deflaționist, ca urmare a investiției unei părți din salariu în bunuri deja existente. Limita principală de care se izbește această modalitate o constituie starea economică a întreprinderii. Dacă întreprinderea nu este rentabilă, deci dacă nu este în măsură să asigure veniturii suplimentare sub formă de dividende, salarii nu sunt motivați economic să devină acționari.

Inițierea de întreprinderi private cu participarea capitalului străin are mari perspective în România. Recentul decret-lege privind înființarea și capitalul străin asigură premise pentru înființarea unui număr abieabil de asemenea întreprinderi încă din acest an. Amplasarea și ritmul investițiilor de capital străin vor depinde foarte mult însă de climatul politic și social din țară. Stabilizarea acestora, încrederea convinsă toare a evoluției societății românești pe o cale democratică, sint factorii decisivi pentru trecerea la înființarea unui mare număr de asemenea întreprinderi. Pentru România important este ca întreprinderile cu capital străin să se înființeze în proporție cât mai mare în ramurile de bază ale economiei naționale, asigurând dezvoltarea lor.

În sfârșit, o altă modalitate de privatizare, o constituie crearea de firme mixte cu capital de stat și particular, alți românești și străini, care prezintă apreciable perspective. Prin acordarea unor importante facilități, deosebit pentru întreprinderile industriale unde investițiile sunt deja făcute, existind clădiri, utilaje și personal calificat, dar care nu sint suficienți de competitive, se poate asigura mai ales atragerea capitalului străin.

Elementele precedente au făcut deja introducerea spre o altă coordonată a dezvoltării economiei românești în perioada următoare — apeierea intensă a capitalului străin. Practica întregii dezvoltări mondiale demonstrează că atragerea capitalului străin prezintă pentru țările în curs de dezvoltare avantaje de neînlocuit. Între acestea menționăm ca mai importante: accesul la tehnologii și echipamente la nivel tehnologic mondial, furnizarea de know-how în domenii mai puțin cunoscute sau în care decalajul față de realizările din alte țări este apreciabil, creșterea nivelului de pregătire a cadrelor atât de execuție, cât și de conducere, care vin în contact cu partenerii străini, punerea la dispoziția întreprinderilor românești de valută foarte indispensabilă desfășurării unor activități rentabile, acces pe piețele externe etc. De reținut că la rindul său România oferă și ea o serie de avantaje deloc negliabile pentru capitalul străin. Astfel, forța de muncă este deosebit calificată la un nivel corespunzător, iar pretul ei este redus, există numeroase spații de producție gata realizate ce pot fi utilizate. În majoritatea județelor țării sursă de structură economică sursă necesară întreprinderilor este asigurată, posesia unor materii prime în cantități mari și în zone relativ ușor accesibile, amplasarea României în sud-estul Europei într-o zonă de intonse fluxuri economice și în apropierea unor mari piețe potențiale (Uniunea Sovietică în primul rând) etc. Pentru a asigura maximal de eficiență a investițiilor de capital străin se recomandă utilizarea cu precădere a societăților mixte, cointeresează astfel partenerii străini să aducă tehnici, tehnologie, know-how de vîrf și nu cele pe care le înlocuiesc în propriile țări ca fiind uzate moral.

Realizarea convertibilității leului este o stringență necesară pentru economia națională, care va putea fi efectuată în condiții acceptabile din punct de vedere economic, social și politic în decursul următorilor ani. Trecerea la convertibilitatea leului este condiționată de eliminarea marilor dezechilibre economice actuale dintre producție și consum, dintre ramurile și subramurile economiei naționale, precum și a discrepanțelor substanțiale dintre prețurile românești și cele străine pentru numeroase produse. Convertibilitatea leului va asigura posibilitatea unor fluxuri economice și monetare normale de străinătate, diminuind posibilitățile de a efectua speculații dezavantajoase pentru economia națională, precum și riscurile asumate de întreprinderi în acțiunile de import-export.

În strinsă conexiune cu mutațiile economice menționate se impune și reorganizarea unui funcțional sistem de protecție socială a populației. Menirea sa este de a facilita și contribui la realizarea ajustărilor sociale inevitabile ca urmare a restructurărilor economice asociate realizării economiei de piață. Dintre componentele unui asemenea sistem menționăm: crearea unei rețele de orientare profesională, care să îndruma tinerii și celelalte categorii de persoane să se pregătească în funcție de necesitățile actuale și viitoare ale societății românești; instituirea unor indemnizatii temporare pentru persoanele care rămân fără locuri de muncă ca urmare a restructurărilor economice; punerea în operă a unui sistem de reciclare a cadrelor pentru a fi în măsură să efectueze noi categorii de muncă, în funcție de evoluțiile economiei naționale ș.a.

OVIDIU NICOLESCU

Dacă sperî, te temi.
După 22 decembrie toți am devenit temători deoarece toți sperăm.

Ne temem ca speranțele noastre să nu fie iluzorii; ne temem ca speranțele noastre să nu se realizeze prea tirziu, ne temem că sperăm prea mult. Ne temem de stradă, ne temem de mineri, de mecanicii de la metrou. Ne temem de Tirgu Mureș. Ne temem ca speranța noastră de liniste și stabilitate să nu rămînă doar o simplă speranță.

Cel mai mult ne temem însă ca speranța de a avea o viață mai bună să nu se realizeze. Toți sperăm să ieșim din criza în care se zbate economia, sperăm să trăim mai bine, să fim și noi în rindul lumii civilizate.

Pesimismul economic este la ordinea zilei și — din păcate — este justificat. Resursele ne sint limitate, nivelul tehnic scăzut, productivitatea nesatisfăcătoare, structura industriei dezechilibrată și o profundă lipsă de eficiență. Toate acestea caracterizează o economie greoaie, necompetitivă și marginalizată pe plan internațional. Restructurarea și revitalizarea economică presupune măsuri radicale, de la privatizare pînă la renunțarea cu desăvîșire la unele mari unități sau chiar ramuri industriale nerentabile în vederea dezvoltării altora mai moderne, aferente așa numitei tehnici de vîrf.

Sperăm acest lucru dar ne și temem deoarece înseamnă șomaj și multe alte dereglări ale structurii și funcționării forței de muncă. Ne temem ca sacrificiile unei astfel de restructurări să nu afecteze — din nou — destinul unor generații deja greu încercate.

Ne temem ca, nu cumva, costul social al restructurării să depășească pe cel economic.

În acest context, avem datoria să gîndim și alte alternative ale dezvoltării care — măcar într-o primă etapă — ar putea micșora efectele contrare. Nu se poate concepe o alternativă de dezvoltare a economiei românești în

Alternativa complementarității

afara cadrului internațional. Revoluția a izbîndit la noi într-o conjunctură internațională caracterizată prin cel puțin următoarele elemente:

— accentuarea procesului de creare a Europei comune (Casa Comună Europeană),

— unțamarea procesului de reunificare a Germaniei,

— evasi-generalizarea procesului de restructurare pe baze pluralistice a economiilor țărilor est-europene.

Din analiza acestor elemente, inclinăm să cred că două aspecte ne privesc în mod direct: tendința de creare a Europei comune și avansul pe care unele țări, cum ar fi Polonia și Ungaria, îl au față de noi în acțiunea de trecere a economiei pe baze competitive. Este evident că se crează — în mod obiectiv — un efect de antrenare, în contextul european, a economiilor țărilor din estul continentului, deci și a noastră. Ponderea economică a țărilor actuale Piețe Comune ca și tendința de reformulare a raporturilor de forțe dintre ele vor grăbi procesul de „includerea” a economiei românești în economia continentului. Vom intra astfel în Casa comună, dar s-ar putea să nu reușim să ocupăm în această casă mai mult de o cămăruță la mansardă. S-ar părea că în noul sistem al diviziunii internaționale a muncii vom avea o poziție dezavantajată, dar perfect normală dat fiind nivelul tehnic depășit și dezechilibrul structural al economiei noastre actuale.

S-ar putea ca tocmai acest dezavantaj să fie — măcar temporar — transformat în avantaj. Astfel, industria noastră ar reuși să intre în raport de complementaritate cu industria unor țări puternic dezvoltate.

Preponderente în industria românească sint ramurile de bază: metaturgia grea și prelucrătoare, industria chimică, materiale de construcții, etc.

Accese ramuri au fost treptat eliminate din economia țărilor europene dezvoltate datorită caracterului lor energofag și relativ poluant. În prezent, a-provizionarea acestor țări cu produsele respective se face de la distanțe mari, extraeuropene (în principal America de Sud și Asia de Sud-Est). Reașezarea raporturilor de forțe pe plan economic — într-o Europă comună — determină tendința unor țări cum ar fi Franța, Italia sau Spania de a-și asigura o eficiență și o competitivitate mai mare tocmai prin stabilirea unor raporturi de conexiune și complementaritate cu economia țărilor est europene.

Este puțin probabil ca raporturile de conexiune să se dezvolte în ramuri concurențiale pentru țările dezvoltate. Astfel, transferul de tehnologie modernă pentru ramuri ca electronica, microelectronica, electrotehnica, chimia de sinteză etc. nu se va face niciodată la cel mai înalt nivel tocmai pentru a nu transforma economiile est-europene în concurențe ale economiilor dezvoltate. Decalajul tehnologic va rămîne o regulă a jocului.

Cu totul altul este cazul ramurilor neconcurențiale pentru occidentali cum sint ramurile specifice actualei economii românești. Transferul celei mai moderne tehnologii se va face nu numai fără teama de concurență, dar chiar cu interes. Siderurgia sau metaturgia prelucrătoare nu interesează concurențial țările dezvoltate dar le interesează aprovizionarea cu produsele acestor ramuri la calitate și prețuri cospunzătoare, eventual

printr-o relație stabilă și exclusivă cu producătorii. În acest fel, industria românească s-ar putea include într-un sistem de relații de complementaritate cu industria țărilor dezvoltate, relații nu numai continue dar și profitabile deoarece:

— am putea menține relativ stabilă actuala structură a industriei grele evitînd marile probleme sociale ale dezafectării sau eliminării totale a unor platforme sau mari întreprinderi (Combinatele de la Galați, Tirgoviște, Călărași, Slatina, București etc.).

— am putea beneficia de un substanțial aport de tehnologie la cel mai înalt nivel, ceea ce va conduce inevitabil la rentabilizarea acestor unități.

— am putea asigura aprovizionarea cu materii prime și energie prin aportul beneficiarilor noștri occidentali.

— am putea obține sprijin material, tehnic și financiar pentru depoluarea acestor ramuri.

— am putea rezolva integral problema asigurării pieței de desfacere.

O astfel de alternativă nu trebuie înțeleasă nici ca definitivă nici ca unilaterală. Concomitent, pe baza sporului de capital adus prin aceste relații de complementaritate va trebui diversificată și adaptată structura industriei la condițiile impuse de modernizarea pe ansamblu a economiei. De altfel, situația n-ar fi cu totul specială și nici n-ar constitui o experiență unică deoarece o strategie comparabilă a avut-o Coreea de Sud pe perioada 1970-1980 în relațiile ei de complementaritate cu Japonia.

Factorii de decizie trebuie să aibă în vedere o multitudine de variante ale dezvoltării. Deocamdată nu știm care din ele ne va oferi satisfacții dar sint convins că avem dreptul să sperăm la mai bine. Spre deosebire de arbitrarul deciziei prin planificare centralizată, posibilitatea gîndirii unor variante alternative ar putea să ne ofere mai mult optimism.

MIRCEA COȘEA

„Exportul” — „prioritatea priorităților”, slogan cotidian al dictatorului de tristă amintire — transformat treptat, abuziv și criminal, într-un instrument de creștere economică, într-o cale de crasă spoliere și înfometare a poporului — a devenit, cu predelecție în ultimul deceniu, un „robinet” de pierdere de venit național — de pierdere, deci, de muncă socială românească. Urmărind, în scopuri propagandistice de prestigiu și de îmbogățire personală și a clanului coagulat, creșterea valorică a exporturilor, răposatul dictator ignora — voit sau nu, dată fiind cunoscuta incompetență a „doctorului” din Scornicești — aspectul eficienței de realizare a acestora: raportul dintre efort și rezultat, în acest specific și sensibil domeniu de activitate care este comerțul exterior, alinașo, deja, cote alarmante, pe fondul proverbialei lipse de profesionalism a diriguitorilor agramați ai vremii, a sufocanțelor „prețioase indicații”, a centralizării aberante a deciziilor și a ignorării, de către mai susziții diriguitori, a cunostințelor elementare de „marketing” internațional.

Toate acestea deveniseră, treptat, principalele pîrghi contraproductive de conducere, haosul economic general, provocat de incompetență și lipsă de patriotism, fiind hotărâtor afectat de falimentarele decizii vizînd „cooperările” externe pătubozise, cadourile valutare și ertarea de tip „mesia” de piața daturilor externe a diversilor clienți din străinătate — toate pe seama suferințelor poporului român.

Lipsa de discernămint în gîndirea prelabilă, după criteriile eficienței, ale oportunităților de export, incapacitatea de elaborare de strategii competitive, active, s-a concretizat în vînzarea de orice, pe orice preț — dispoziția de a se „exporta” tot ce este „exportabil” fiind notorie pentru toți cei implicați în acest sector. Politică lresponsabilă de practicare perpetuă a „dumping”-ului conducea la vînzarea de încălăminte, îmbrăcămintă, alimente etc. la niveluri de prețuri care, adeseori, nu acopereau nici costurile de producție.

Se exporta, ca atare, mult și cu prețuri mici comparativ cu nivelurile practice pe piețele internaționale, creșterea valorică globală fiind, în fapt, rezultatul faptului extensiv (cantitativ) și nu al celui intensiv (calitativ), ca produs al inteligenței și al competenței profesionale.

Consecință a dezastrului economic global, industria — construcția de mașini, cu predelecție — a avut de suferit, urmări învechirii morale a instalațiilor și echipamentelor — a fondurilor fixe, mult învoacate de vechiul regim — și a performanțelor lor tehnico-economice, necompetitive, precum și a contraproductivității acestora, ceea ce s-a reflectat, evident și inevitabil, asupra capacității reale de inseriere competitivă, la export, a produselor industriale românești. Gradul de finalizare a ofertelor în contracte de export atinsese, deja, la finele anului 1988, de pildă — în cadrul licitațiilor internaționale de mașini și echipamente — niveluri realmente critice: 11 la sută — numeric și 0,9 la sută valoric. Raportul dintre valoarea medie a unei licitații in-

De la pîrghiile contraproductive — la studiu previzionar

George Hașeganu

ternationale cîștigate și cea a unei medii prezentate a fost 8 la sută (valoric), iar raportul dintre valoarea medie a unei oferte finalizate și cea a unei medii pierdute a fost 14,3 la sută.

Ponderarea ofertelor complexe, în totalul celor pierdute, a fost 20 la sută (fizic) și 71 la sută (valoric).

Punctînd cauzele repetabile de eșec tehnic, zetim că de regulă, ofertele românești nu respectau cu strictețe prevederile caietelor de sarcini — impuse de către partenerii din străinătate — aveau randamente tehnico-economice inferioare concurenței, greutăți globale și pe serviciu oferit mult superior, dimensiuni agabaritice, erau mari consumatoare de materii prime (metal, incoșebi), energofage etc.

În plus, au existat cazuri de descalficare tehnică, urmare unei prese defavorabile, pe o piață sau alta — articolele din ziarele locale referitoare la nivelul tehnic scăzut al produselor, comparativ cu cele de același tip livrate de către firmele concurente și, chiar, cu propriile produse livrate în anul precedent. De asemenea, au fost oferite produse neomologate în țară și/sau în străinătate — oferte incomplete, cote de import de completare în proporții apreciate ca nerentabile pentru vînzător, în totalul furniturii oferite, termene de livrare necompetitive, niveluri de productivitate complet insatisfăcătoare etc.

Imposibilitatea de a prezenta referințe credibile și satisfăcătoare pentru obiective similare (referințe impuse, de regulă, în chitar caietele de sarcini) a fost și ea o cauză majoră de nefinalizare a ofertelor în contracte de export. În plus — vîltoza de replică la cererile de ofertă, prezentarea tardivă a documentelor solicitate pentru licitații etc. au constituit, evident, tot altă cauză de autoeliminare de pe piețele internaționale.

Rețelele de distribuție, comunicarea cu clienții externi, pe calea publicității și a reclamelor internaționale erau — și sînt, fără îndoială — complet insatisfăcătoare, necompetitive.

Activitatea de „service” tehnic, ante și post-vînzare, era, de asemenea, necompetitivă, nerealizîndu-și obiectivele specifice de continuare a relațiilor de piață prin asigurarea de piese de schimb, consultații tehnice și altele — ceea ce s-a

soldat, de regulă, cu eliminarea de pe piață a ofertanților români de către concurența internațională.

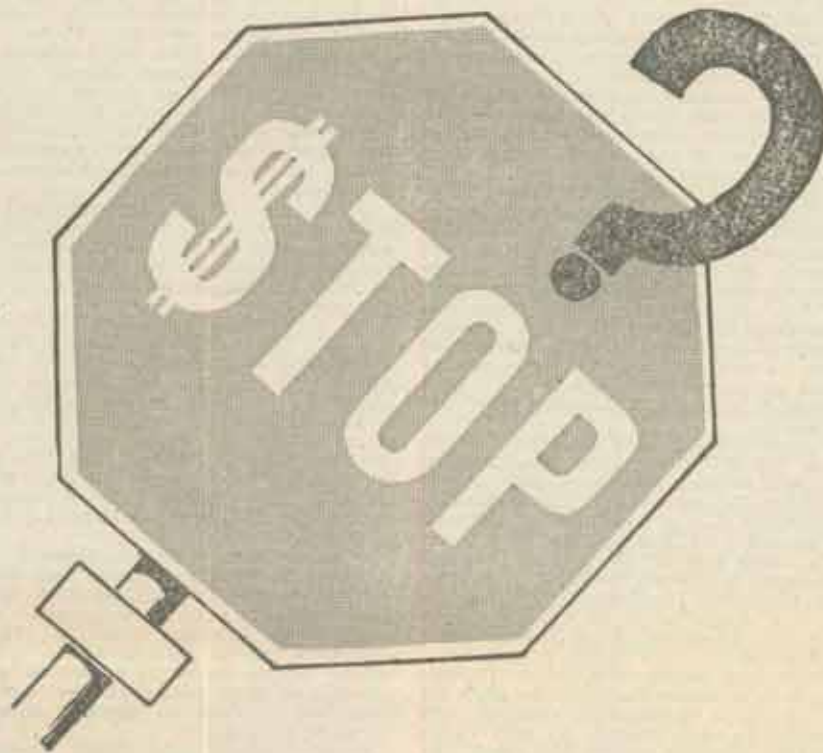
Ce-i de făcut, deci, pentru reorganizarea și eficientizarea comerțului exterior românesc, a exporturilor în primul rînd?

Credem că aria de intervenții trebuie să cuprîindă întreaga strategie, într-o gîndire sistemică, începînd cu studiul previzionar al pieței (tehnologic și comercial) și continuînd cu restructurarea, în funcție de cerere, a programelor de fabricație, pe principiul optimizării — de abandonare, ca atare, a gîndirii falimentare de „prestigiu autarhic”, de fabricare

și exploatare a unei game totalitare, indiferent dacă condițiile locale de producție permit, la cote rentabile.

Pe acest fond, avem în vedere regîndirea strategiei lansării și promovării produselor, a prețurilor oferite, a canalelor de distribuție externă, publicitatea și reclama „service”-ul.

Fără îndoială, însă, că în acest complex major de elemente strategice, politica cadrelor este fundamentală, criteriile de opțiune fiind, în primul rînd, cele vizînd PROFESIONALISMUL. Faptul că exportul — comerțul exterior, în genere — este o profesie distinctă apare ca subînțeles, afirmația vizînd „locul îngust”. Și totuși — experiența deceniilor anterioare — cu deosebire, în ultimii ani — probează eforturile dictatorului de marginalizare, mai mult ca în alte domenii, a profesionaliștilor, a competențelor de branșă verificate în acțiune, cu promovarea amatorismului, criteriul de apreciere fiind, practic în exclusivitate, așa-numita „puritate” a dosarului personal: consecințele dezastruoase ale acestei politici sînt cunoscute — poate nu în aceeași măsură ca în alte domenii de activitate economică — însă rezultatele sale le-am simțit din plin și încă le simțim cu toții.



Necesitatea unei strategii guvernamentale clare și complete

Situația actuală dramatică a economiei românești impune cu necesitate o analiză cât mai coerentă înbinînd un set idealic de bază forte, cu o consecință logică impecabilă a articulării elementelor structurale.

Foarte frecvent se derapează în demersurile privind strategia economică de la scopuri la mijloace și măsuri, mergîndu-se pînă la detalii nesemnificative și încercîndu-se apoi la scopuri ș.a.m.d., într-o cursă nebunescă, confuză și sterilă oferîndu-se chiar „iluza” rezolvării problemei. Spun acestuia avînd în față: ultimul Raport al Comisiei Guvernamentale privind strategia economică a României în perioada de tranziție la economia de piață, programele economice foarte „subțiri” ale partidelor politice, articole, ziare, reviste, concluzii ale diferitelor seminarii, conferințe, comisii ad-hoc etc.

Analiza se dezvoltă doar pe fondul unei identificări și evaluări foarte urgente a economiei constituînd prin măsuri guvernamentale.

În acest sens apar necesare distincțiile dintre:

— scopuri strategice;

— capacitatea de a mobiliza resursele;

— puterea de a influența, prin măsuri, economia.

Analiza presupune existența a trei componente interrelate: 1) strategia, 2) performanța și 3) contextual. Fiecare din acestea au la rîndul lor dimensiuni economice, politice și sociale.

Guvernul trebuie să-și stabilească o strategie națională compusă din scopuri explicite și implicite și un set de politici de atingere a acestora. Aceasta conduce la performanță, care poate fi judecată prin evaluarea modului în care acționează țara economic, politic și social. Aceste rezultate depind de asemenea de contextul existent în țară care prezintă elemente inter-economice, politice, sociale, instituționale, ideologice și aspecte internaționale (relații de schimb, legături politice și organisme internaționale etc.).

În acest timp, rezultatele afectează contextul pentru strategia viitoare. Astfel, strategia, performanța și contextul sînt interdependente.

Totodată, pentru a înțelege mediul proximal al țării e necesară o privire asupra evoluției (involuției) țării noastre.

1) Strategia

O strategie guvernamentală trebuie trasată clar și complet. Fundamentarea strategiei pe baza măsurilor guvernamentale este întîmplător completă, deoarece va fi rezultatul unor conflicte sau compromisuri între actorii contradictorii. Oricum analiza în vederea fundamentării strategiei trebuie să găsească răspunsuri la următoarele întrebări generale:

a) — Care este strategia guvernamentală (scopuri și politici)?

b) — Care este tabloul priorităților și cel al scopurilor?

c) — Cum sînt interrelate politicile? Sînt ele contradictorii sau articulate?

d) — Cum vor contribui politicile la atingerea scopurilor?

Scopurile pot fi și ele structurate în:

— scopuri economice cum ar fi:

- creșterea economică;
- stabilitatea prețurilor;
- angajarea totală a forței de muncă;
- creșterea consumului.

— scopurile politice, ce ar putea include: suveranitate, stabilitate, opțiunea pentru un sistem politic anume sau supra-

viștea unui regim politic caracteristic etc.

— scopurile sociale ar putea include:

- îmbunătățirea nivelului sistemului educațional sau a nivelului de sănătate a populației;
- reduceri ale raportului dintre veniturii;
- creșterea construcțiilor de locuințe etc.

Este totodată important să se stabilească prioritățile relative în cadrul scopurilor. Unele scopuri economice pot fi mai importante decît altele la un anumit moment (de exemplu inflația față de soma) etc.).

Este tot atît de adevărat că scopurile de natură politică ar putea avea intuietate asupra scopurilor economice, măsurile economice fiind adesea utitate cînd apar probleme de independență sau supraviețuire politică.

Politicele se formulează și implementează ca seturi de către guvern, în vederea atingerii scopurilor și pot fi:

- politici fiscale;
- politici monetare;
- politici de venituri;
- politici de comerț exterior;
- politici de investiții;
- politici sociale etc.

Sarcina nu este simplă în a identifica componentele politicii (parte a strategiei), fiind necesare analiza și logica interrelărilor lor.

2) Performanța

Analiza performanțelor unei țări presupune răspunsuri la următoarele întrebări:

a) — Care a fost situația economică, politică și socială a țării?

b) — Care sînt cauzele ce au condus la aceste rezultate?

c) — Care sînt implicațiile acestor rezultate asupra strategiilor viitoare și dezvoltării țării noastre?

Pentru a răspunde la a), se pot utiliza indicatori care pot releva dimensiunile distincte ale situației noastre economice (în condițiile unor date statistice nemalformate), cum ar fi:

- modificări ale indicatorilor creșterii economice;
- schimbări ale venitului pe locuitor;
- indicele prețurilor măsurînd inflația;
- șomajul;
- gradul de utilizare a capacităților de producție, precum și a resurselor umane;

● salariile și nivelul productivității reale;

● modificările în costurile unitare ale forței de muncă (pentru întreaga economie sau pentru sectoare specifice);

● competitivitatea internațională și poziția financiară în relațiile externe reflectate de balanța de plăți etc.

Analiza cauzală presupune interpretarea acestor indicatori și a relațiilor dintre ei. Sînt-a îndeplinit guvernul ceea ce și-a propus? E mai bine acum decît înainte? Situația noastră este mai bună decît a altor țări?

Totodată, este necesar a se aprecia în ce grad măsurile guvernului au cauzat situația de la momentul analizei.

3) Contextul unei țări include aspecte interne și externe. Factorii contextuali pot crea restricții și oportunități pentru cei ce fundamentează strategia economico-socială.

Problemele cheie pentru analiza contextuală ar putea fi:

- Ce factori contextuali domîna mediul economic și socio-politic intern?
- Care sînt factorii de bază ai mediului extern?
- Cum pot influența acești factori strategia națională?
- Cum pot influența acești factori situația concretă și performanțele țării noastre?

Factorii interni ar viza pe cei:

- economici, politici, sociali, instituționali, ideologici.

Factorii externi vor privi pe cei ai:

- relațiilor comerciale;
- relațiilor cu instituțiile de tipul FMI, BIRD, GATT, OPEC, C.E.E. etc.

Concluzie

Acțiunile guvernamentale pot influența situația țării și competitivitatea produselor naționale pe piețele internaționale. Astfel, de primă importanță sînt relațiile dintre lumea afacerilor și guvern, dintre strategiile unităților economice și strategia țării, între economia națională și cea internațională.

Avem speranța că acest cadru de analiză va putea fi de folos celor investiți cu dreptul și totodată marea răspundere de a configura strategia economico-socială a țării noastre.

Quo vadis commercium?

Schimbările comerciale — liberalizare pro și contra

D.D. Popescu

Schimbările politice dramatice ale ultimilor 8 luni din Europa de Est au fost atât de rapide încât multe companii vest-europene sau din alte țări dezvoltate s-au așteptat la rapide reforme economice însoțitoare. Dar acest lucru se pare că vor necesita perioade de timp mai mari, chiar în țările în care comerțul exterior a fost deja supus liberalizării (Ungaria și Polonia), alți timp cât aranjamentele cu structurile organizatorice de comerț exterior tradiționale nu arată semnele unor modificări comportamentale sensibile.

Tensiunile generate de neconvertibilitatea monedei restrâng creșterea legăturilor comerciale cu țările est-europene, inclusiv cu țara noastră.

Nimeni n-ar putea prognoza posibilele evenimente din țările est-europene dar, liderii acestora cunosc că liberalizarea peste noapte a comerțului exterior ar putea provoca un haos.

Dezvoltarea unor case de comerț (Trading Houses) ar putea reprezenta o măsură vizibilă. Frec denumit japonez demonstrează acest lucru. Acestea ar acționa în domeniul foarte largi dar, la bază vor servi interesele de export-impurt ale grupului pe care-l reprezintă.

Oamenii de afaceri din Vest așteaptă cu răbdare schimbările economice reale în țara noastră, reforme care ar putea oferi primele semne ale unei schimbări radicale a perspectivelor comerciale.

Se remarcă faptul că intențiile companiilor din S.U.A. și țările vest-europene au crescut presioni fără precedent asupra organizațiilor comerciale române, fără ca rezultatele să fie concludente. Oamenii de afaceri s-au așteptat la „prea mult” și la „prea repede” de la țara noastră avându-se în vedere, probabil, faptul că prin schimbarea liderilor politici s-ar putea face abstracție și de cadrele economice care au rămas și vor rămâne poate pe locurile lor încă multă vreme.

Orice s-ar spune, noii lideri cunosc faptul că mecanismele reale de piață nu pot funcționa în comerțul exterior atît timp cît moneda noastră nu este convertibilă. Firmele vestice sînt gata să genereze oferte suplimentare pentru produsele lor dar, fără mijloacele de a-și plăti importurile, România nu va fi un client mai bun decît a fost în trecut.

Amenințatoarea demisie a CAER-ului este un alt factor ce împiedică introducerea reformelor economice privind liberalizarea comerțului. Oficialii ai comerțului exterior trebuie să regîndească strategiile de cumpărare și vânzare precum și redirecționarea mărfurilor către noi piețe. În același timp, ei vor fi confrunțați totodată cu noi condiții de piață și prețuri. Negocierile vor fi foarte tari deoarece fiecare țară est-europeană, inclusiv țara noastră, dorește să-și obțină mărfurile și materiile prime pe bază de compensație. Acestea nu sînt probleme care pot fi rezolvate prin demontarea peste noapte a sistemului de comerț exterior centralizat și liberalizarea totală a schimburilor externe ce ar urma să se desfășoare prin intermediul caselor de comerț. Conceptul este fezabil, dar cîtiva ani investiții mari și o serioasă organizare și disciplină vor fi necesare înainte ca bunuri de calitate satisfăcătoare să fie disponibile în suficiente cantități pentru a oferi posibilitatea exportatorilor români de a colinda pe întregul glob, în căutarea unor noi piețe de desfacere. Răbdarea, între timp, pare a fi cîvinul la ordinea zilei.

Interesante par acțiunile în direcția liberalizării comerțului exterior ale celorlalte țări din fostul bloc socialist, acțiuni care prezintă particularități de la țară la țară în funcție de situația în domeniul existentă pînă în acest moment, potențialul lor economic, (non)existența cadrului legislativ respectiv etc.

Astfel, un caz deosebit îl reprezintă cel al R. D. Germaniei.

Se remarcă în cazul acesteia oficializarea legii privind înființarea societăților mixte (societăți cu participare străină). Criticii vest-germani menționează că legea a avut în intenția de a proteja economic R.D.G. de intervenția masivă a capitalului străin.

Dar în ceea ce privește pe posibilii investitori, aceștia nu par a se grăbi, avîndu-se în vedere pronunțata orientare spre reunificarea celor două Germanii, care ar oferi investițiilor un caracter redundant. Legea pune și alte probleme posibililor investitori vestici. Astfel, noare legitimă întrebarea: cum poate funcționa o societate mixtă într-o zonă politică obscură, avînd în vedere că actualul sistem central planificat al R.D.G.-ului nu a fost în întregime demo-

lat? Problemele asigurării resurselor, disponibilitatea și prețul acestora vor fi vitale în funcționarea reală a societăților mixte, lucruri de care de a fi clarificate în contextul arătat.

Criticele vest-germane declară legea ca fiind inefectivă, deoarece aceasta menționează că societățile mixte se vor înființa „cînd în comparație cu alte forme ale cooperării economice internaționale” acestea vor oferi soluții mai eficiente. De altfel, această mențiune se remarcă și la legislația de același gen existentă și în celelalte țări est-europene. În mod curios, criticile vizează și baza legală a înființării acestor societăți mixte. Or, este știut că legislația RDG privind societățile cu răspundere limitată (G.m.b.H.) și societățile pe acțiuni (A.G.) își are originea în perioada antebellică, pe timpul Germaniei mari, în momentul de față existînd diferite absolut nesemnificative vis-à-vis de legile existente în Germania de vest.

Îngrijorarea investitorilor potențiali din RFG este determinată mai ales de bariera de 49% oferită părții străine în cadrul societăților mixte, un semn clar că RDG nu dorește să vină în RFG la orice preț.

În ce privește partenerii potențiali din alte țări decît RFG, aceștia au fost de departe mult mai reticenti în evaluarea noii legi, ignorînd oarecum limita celor 49%, dar luînd în considerare mai ales aspectele de redundanță. Astfel, mulți oameni de afaceri vestici sau din SUA menționează că nu sînt interesați în investiții în RDG, avînd deja filiale în RFG, prin posibilitatea unirei a acestora filiala din RDG apărînd absolut ridicolă și inutilă.

O particularitate în liberalizarea comerțului prezintă în ultimul timp Ungaria. În această țară se constată o cecere crescîndă pentru încheierea contractelor de leasing, avînd în vedere lungimile marite privind obținerea creditelor pentru investiții precum și plata datoriei externe, fenomene care pun noi probleme în ceea ce privește disponibilitățile valutare.

Astfel volumul contractelor încheiate de Ungaria cu firme de leasing vestice se așteaptă să atingă 500 milioane \$ în acest an, marcînd o dublare a volumului valoric față de 1989.

Interesul în acest tip de contracte este în creștere, anticipîndu-se dificultățile valutare ce vor apărea din obligația de a plăti datoria externă.

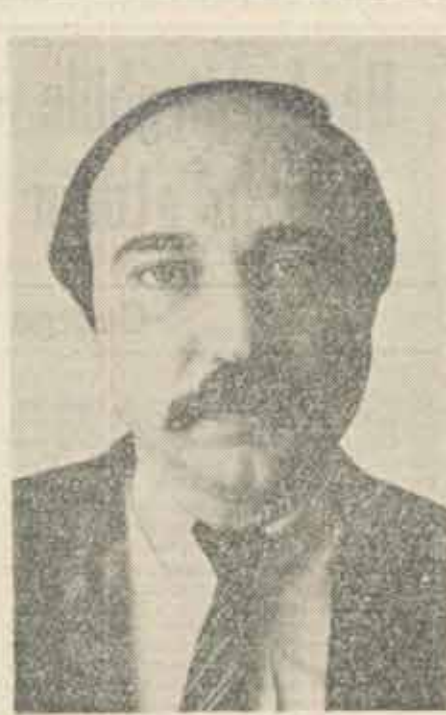
Astfel Ungaria utilizează două principale opțiuni de plată în cadrul contractelor de leasing, una constînd în plata totală, iar cealaltă vizînd valoarea reziduală a echipamentelor.

Prima opțiune este în general utilizată pentru finanțarea unor proiecte largi cu un contract cadru de leasing (contractul principal), iar dacă aceasta este metoda de plată aleasă, cu un contract însoțitor pentru plata prin recumpărarea produselor finite. În felul acesta, la sfîrșitul perioadei contractului de leasing echipamentul ar fi în întregime amortizat.

Un astfel de exemplu a fost contractul de 40 mn \$ intermediat de Citifinsec

Dezvoltarea economiei românești pe baze sănătoase implică — după cum se recunoaște tot mai larg — punerea în valoare a forțelor pieței, a mecanismului cererii și ofertei — în sensul potențial pentru stimularea activității economice. Pentru că, este de acum un adevăr ce nu mai poate fi ascuns sau contestat: piața, cu procesele sale obiective, este o realitate implacabilă. Ținută sub control totalitar, subjugată de plan, ea se răzbuună manifestîndu-se în forme dintre cele mai neașteptate: de la dublarea mecanismului economic „construit”, respectiv oficial și inoperant, cu unul „subteran”, în evoluție cancerigenă (mă refer, de exemplu, la „atențiile” pe care le presupunea în regiunile anterior realizate efectivă a aprovizionării întreprinderilor cu materiile prime, materiale, subansamble etc., repartizate prin plan), pînă la izbucnirea ei violentă și practic incontrolabilă, sub forma piețelor de speculă.

O economie modernă este una în care forțele pieței — întocmai ca diferitele forme ale energiei naturale, de la abur la atom — sînt puse în serviciul dezvoltării economice, contribuind la repartizarea judicioasă a factorilor de producție și a produselor disponibile, permit stimularea inițiativei și interesului agenților economici. În același timp, piața din economia actuală nu prezintă imaginea ideală din



(Belgia) și încheiat între Techniment (Italia) și Tizza Chemical Enterprise (TVK) și Chenokomplex privind producția de polipropilenă.

Astfel de acorduri includ în mod uzual garanții ale Băncii Naționale Ungare, sau în anumite cazuri, ale companiilor de asigurări vestice.

O a doua opțiune favorizată de leasing este finanțarea cu vizează valoarea reziduală a echipamentelor, care presupune încheierea unui echipament „la mîna a doua” (utilizat). De exemplu, dacă prețul de vânzare este X pentru un contract de 3 ani și doar 60% din valoarea echipamentului este amortizată în această perioadă, atunci clientul plătește o taxă de închiriere doar pe acest 60% la care se adaugă dobînda pentru restul de 40% valoare neamortizată.

Întreprinderile ungare mici și mijlocii preferă această a doua opțiune deoarece echipamentul imprumutat este mai ieftin și condițiile financiare mult mai atractive. Ba mai mult, cheltuielile de închiriere nu apar drept credite luate de întreprindere sau de către stat.

Să privim puțin și la Cehoslovacia. Această țară, cu un nou guvern la conducere și cu o efectivă orientare ministerială spre economia de piață, se îndreaptă clar spre două căi, și anume investiții directe de capital și societăți mixte, fără a ignora cooperarea industrială.

Cooperarea **) ar putea fi chiar o alternativă mai valabilă, aceasta oferind avantajele unui mai mare potențial investițional utilizat, evitînd totodată restricțiile financiare și riscurile aferente.

Cooperarea reprezintă deja o tradiție în Cehoslovacia, prin cele peste 320 contracte de cooperare în derulare în prezent vizînd diferite sectoare industriale, multe din aceste cooperări raportînd succese notabile.

Numărul societăților mixte este doar de 50-60, dar se așteaptă o dezvoltare rapidă și a acestora prin relaxarea cadrului legal recent aprobat. Totuși, regulile cooperării sînt mai puțin restrictive decît cele ale societăților mixte. Astfel, aprobările constituției societăților mixte trebuie date de Ministerul Industriei de resort și de Ministerul Comerțului Exterior, în urma prezentării unui foarte complicat raport justificativ de fezabilitate.

În ce privește acordurile de cooperare mai mici, care anticipează de exemplu cifre de afaceri anuale sub 30 milioane coroane (aproximativ 2-3 milioane \$), acestora nu le e necesar decît acordul părților.

Multe cooperări ajung să demareze

producția în câteva luni din momentul începerii negocierilor în timp ce pentru o societate mixtă acest lucru are loc după cîtiva ani.

Astfel de cooperări cu firme vestice se estimează la 320 la sfîrșitul anului 1989 (aproximativ 40-50 noi cooperări pe an), cu un volum de afaceri de 50 milioane \$ anual (2-3% din importurile anuale în valută ale țării), în domeniul industrial și de cercetare-dezvoltare (cu excepția serviciilor) pe durate de la cinci ani în sus.

Privind la situația U.R.S.S. — se constată că în ultimul timp a crescut considerabil numărul asociațiilor nou-formate, cu un substanțial potențial de cunoaștere, multe dintre acestea noavind însă un foarte clar statut legal, ceea ce le îngreunează activitatea. Între acestea se pot menționa: Agrokhim, Asociația producției de stat pentru industria alimentară lituaniană, Stromash, Vneshtrokomplex, Asmat, Teknokhim, Neftekhim-eksport etc. Să luăm câteva exemple.

Astfel, Agrokhim are dreptul de a înființa societăți mixte, de a deschide centre tehnice și comerciale peste hotare, de a importa-exporta substanțele chimice, echipamentele, instrumentele și piesele de schimb necesare domeniului agrochimiei.

În conformitate cu statutul său, Agrokhim are contabilitate proprie, funcționează pe baza autofinanțării, efectuează operațiuni valutare în nume propriu etc.

Asociația producției de stat pentru industria alimentară lituaniană include între membrii săi brutării, cofetării, producători de uleiuri și grădini, de băuturi nealcoolice, producători din industria tutunului etc. Asociația încorporează întreprinderi pe bază de înscris și se poate angaja în activități de comerț exterior în nume propriu.

Reintorîndu-ne în spațiul nostru național constatăm cu surprindere că nu s-a întreprins aproape nimic în afara unei debile legi privind libera inițiativă care nu poate fi înțeleasă astfel decît ca un „strigăt de loabă” al CFSN, o declarație de intenție, nematerializată însă, și care poate foarte ușor deveni, prin precizările altor organe (Ministerul Finanelor, Ministerul Comerțului Exterior, BRCE etc.), o barieră în calea realizării scopului propus.

Recent, primul ministru Petre Roman a menționat că legea privind regimul de funcționare a reprezentanților firmelor străine și a Camerei de Comerț și Industrie, legea privind investițiile directe de capital străin în România, mergînd pînă la 100%, legea privind înființarea societăților pe acțiuni sînt în discuție și vor fi în curînd adoptate. Considerăm de aceea firesc, ca aceste legi să creeze un cadru real al liberalizării schimburilor comerciale.

Astfel în ciuda faptului că art. 122 — 364 din Codul comercial român enumeră cîteva tipuri de societăți comerciale, apare ca absolut necesară structurarea legislației actuale în acest sens, cu particularizările de rigoare pentru fiecare tip de societăți comerciale (în nume colectiv, comandită simplă comandită pe acțiuni, în participatie, anonimă pe acțiuni, pe cote-părți, cu răspundere limitată) însoțite de unele precizări pentru interesele privind avantajele-dezavantajele pe care le prezintă fiecare tip în parte.

Fără aceste reglementări necesare a fi adoptate rapid de CPUN (însoțite de precizări), libertizarea comerțului, menționată în programele tuturor partidelor politice, nu poate fi decît fie dovada unei incompetențe în rezolvarea acestui tip de problemă, fie preceperea ideologică de modernizare din „avîntul revoluționar”, fie o mixtură a acestora.

(Va urma)

*) Societatea cu răspundere limitată a luat ființă în Germania printr-o lege din 29 aprilie 1892 sub denumirea Gesellschaft mit beschränkter Haftung (G.m.b.H.).

**) Legea nr. 42/1980 privind relațiile economice cu țările străine amendată de Legea 102/1985.

Omul de afaceri nu este un docil executant

teoria echilibrului general, ea este o realitate contradictorie, cu importanți factori promotori, dar și cu posibile efecte distorsionante, cu procese cumulate care, în anumite condiții, pot afecta grav nu numai funcționarea pieței, ci și activitatea economică de ansamblu.

Iată de ce, opțiunea pentru trecerea la o economie de piață implică o preocupare insistentă pentru cultivarea unei concepții economice riguroase, întemeiate în egală măsură pe viziunea teoretică și pe realitatea practică, pentru descătușarea inițiativei agenților economici, stimularea deciziei responsabile, încurajarea spiritului de întreprindere — într-un cuvînt pentru afirmarea aceluși homo economicus, care este promotorul întregii activități economice.

Această cerință este cu atît mai stringentă cu cît în condițiile sistemului totalitar, cu statutul său hipertrofiat, s-a manifestat o tendință accentuată de „func-

tionarizare” a activității economice-sociale, de transformare a decidentului în executant, a specialistilor în „cadre”. Duse la extrem, regulile implicite ale „politicii de cadre” concurează puseurile lui Murphy: se accepta promovarea în funcție cu condiția ca persoana vizată să nu se priceapă la problemele de care răspunde; cu cît știe mai puțin, cu atît trebuie să fie promovat mai sus (să răspundă de mai mult); cu cît e mai slab (profesional), cu atît e mai bun (pentru sefi lui și, în ultimă instanță, pentru sistem). Este de fapt strategia definitorie pentru regimurile totalitare: competența — deci aderența la valorile autentice — este substituită cu obediența — deci fidelitatea cu falsele valori impuse de dicitură în stabilirea condiției sociale a individului.

În domeniul economic, consecința majoră a constituit-o — în plan macro, cît și micro — dezavocarea și chiar oprirarea

„Dacă o singură propunere din fiecare studiu s-ar fi luat în seamă...”

Convorbire cu dr. NAPOLEON POP

— Director al Centrului de informare și documentare economică; secretar științific al Institutului de Economie Mondială

— După câte îmi amintesc, înainte vreme Institutul avea ca preocupare centrală studiul conjuncturii economice mondiale și era oarecum în subordinea Ministerului Comerțului Exterior.

— Așa era. Explicația este foarte simplă: am ținut și noi seama de faptul că odată cu dezvoltarea fenomenului de economie mondială și implicii a pieții internaționale, problematica a devenit mult mai complexă, mult mai bogată față de simpla analiză a conjuncturii. Conjunctura este doar... conjuncturală, pe cînd problematica economiei mondiale include și acest aspect al piețelor internaționale.

• De la o piață a vânzătorului, la cea a cumpărătorului

— Ei bine, care sînt elementele nou apărute în configurația pieții internaționale?

— Desigur, aceasta este legată de procesul dezvoltării economice în întreaga omenire. Important este de reținut că dinamismul pieții și complexitatea ei s-au modificat în sensul că odată cu progresul, cu creșterea economică, și oferta de bunuri a crescut considerabil. Ca urmare piața și-a schimbat caracteristica: dintr-o piață a vânzătorului, într-una a cumpărătorului, ceea ce înseamnă că în momentul de față oferta fiind de regulă, mai mare decît posibilitățile cumpărătorului, acesta din urmă este cel care alege. El hotărăște ceea ce vrea să cumpere. Atunci cînd posibilitățile de alegere erau mai mici, evident că piața era dominată de vânzător, deci de către oferta. Acum, dacă și cumpărătorul are, pe de o parte, posibilități financiare, iar pe de altă parte, piața este extrem de variată, desigur că el va alege și va alege ceea ce este bun, ceea ce este ieftin, în termenii de asociere la calitate și la caracteristicile care-i satisfac cel mai bine nevoile (adăugîndu-se toate celelalte facilități pe care un vânzător le oferă pe lângă produsul respectiv; și așa spune, ceea ce se oferă în amonte și în aval de acest produs).

— Ce explicație are fenomenul de care ați vorbit? Respectiv această transformare a pieții economice mondiale?

— Fenomenul are implicatii deosebite pentru exportator și poate aici își găsește rolul Institutul nostru de Economie Mondială, care, de fapt, este o instituție singulară în România și, prin aceasta, cu un rol foarte important. Dacă piața este a cumpărătorului, sigur că orice producător este confruntat cu fel de fel de capcane.

— Nu este suficient numai să deții produsul...

— Bineînțeles. Produsul, ca să ajungă la consumatorul final, va trebui să străbată toate aceste capcane care sînt mai mult sau mai puțin cunoscute ab inițiu de către exportator și care, în condițiile actuale, este sau trebuie să devină producătorul direct. El nu se poate implica în cunoașterea pieții externe, decît cel mult în ceea ce privește produsul. Odată realizat, acesta, chiar dacă corespunde unei cereri potențiale, va trebui totuși să străbată un șir de bariere... Or, Institutul de

Economie Mondială, privind și piața internațională alături de fenomene globale, îl pune pe exportator în cunoștință de cauză în privința acestor bariere.

— Ce sînt de fapt aceste bariere?

— Ele definesc necunoscuta care este piața mondială, faptul că dincolo de cererea potențială orice produs, ca să ajungă la consumatorul final, va trebui să străbată ceea ce înseamnă coordonatele politicii comerciale a statului care importă: tariful vamal, barierele netarifare, barierele para-tarifare, deci toate măsurile coercitive prin care statul importator își apără producătorii proprii, de concurența străină.

— Noi ne aflăm în fața pieții economice mondiale, în acest moment, ca importator sau exportator?

— Practic, prin informația pe care o generăm și pe care vrem s-o transmitem tuturor, ne erijăm și în importatori și în exportatori.

• O bună cooperare cu MCE, dar în alte contexte

— Respectiv, comerțul exterior al României, beneficiar al Institutului, cum se situează în fața pieții economice mondiale?

— N-aș putea fi foarte clar în răspunsul meu. Prin informațiile pe care le furnizăm dorim, de acum încolo, să orientăm politica comercială vis-a-vis de tot ce se întîmplă în lume și bineînțeles, raportat la interesele comerciale ale României. Continuăm deci buna colaborare din trecut cu M.C.E., dar pe alte planuri, în contextul descentralizării, al privatizării ș.a.m.d.

— Ce baremuri au stat în fața acestei colaborări, pînă la Revoluție?

— În general, colaborarea pe care am avut-o cu M.C.E. s-a situat din punct de vedere calitativ la un parametru ridicat de ambele părți. Noi am simțit că ministerul a avut nevoie de expertiza specialiștilor noștri în diverse probleme teoretice și practice privind penetrarea pieții internaționale de către produsele românești sau găsirea soluțiilor optime pentru a aduce în țară anumite produse. Pe de altă parte noi am venit cu o serie întreagă de sugestii și propuneri în ceea ce privește tematica, de mare actualitate, care evident a fost accentuată.

— În altă ordine de idei, vorbind despre M.C.E., după câte știu, de multe ori conducerea ministerului era pusă în situația de figurant, intruși nu ea decidea. Factorul de decizie știm care era. Din această cauză, cred, s-au și schimbat atât de frecvent conducătorii acestui minister; din această cauză comerțul nostru exterior — de ce să nu recunoaștem? — a fost altul decît cel care trebuia să fie la valoarea țării, la bogăția țării, la capacitatea poporului și la nevoile lui.

— Desigur că foarte multe dintre ideile care au plecat de la grupul de specialiști din Institutul nostru și-au găsit audiența la M.C.E. E foarte important de reținut că, totuși, în multe privințe, ministerul a susținut, la conducerea din trecut a țării, ideile comune ale M.C.E. și ale In-

stitutului, idei care serveau întru totul interesele comerciale ale țării. No fraps, desigur, poate ca și pe dvs. faptul că deciziile finale erau de multe ori contrare celor care se recomandau.

— Pe față spus, a cui era politica ministerului în vremea aceea? Bat, poate, la o ușă deschisă?

— Politica ministerului trebuia să se încadreze, la vremea respectivă, în niște coordonate prestabilite care erau foarte greu de depășit chiar atunci cînd fenomenele pe plan mondial erau evidente, fenomene care demonstrau că acele coordonate sînt depășite în momentul respectiv. Foarte multe dintre ideile care puteau duce la rezultate rezonabile în ce privește întreaga activitate de comerț exterior nu și-au găsit fructificarea necesară, tocmai datorită cadrului rigid în care era obligată să se miște politica noastră comercială cu străinătatea.

— Greșese dacă trag concluzia că acesta era rolul incompetenței, al neînțelegerii, și, în ultimă instanță, al indiferenței care caracterizau atitudinea dicțiilor de care aveam primul și ultimul cuvînt?

— Nu greșii cu nimic în această privință. Totuși o anumită viziune asupra acestei probleme trebuie să se nuanțată. Ceea ce ne supăra pe noi (și mă tem că încă o să ne supere în continuare) era faptul că specialiștii, la vremea respectivă, nu prea erau luați în considerare. Se avea impresia că cercetarea aceasta a economiei mondiale, a pieții internaționale, era mai mult un exercițiu intelectual, un exercițiu teoretic, deci — pot să afirm cu toată răspunderea — lucrările noastre din Institut erau bine ancorate în realitățile externe, cu toate că noi am suferit foarte mult de lipsa de documentație. Ne-am bazat însă pe experiență, pe o exploatare sau o valorificare desăvîrșită a tuturor informațiilor pe care le primim, pe o bună decantare a acestora.

• Coeficientul de fier

— Și pe niște senzori speciali...

— Da, pe senzori speciali, pe fier de multe ori, pentru că și Biroul de fapt reflectă o experiență destul de bogată. Acest institut a elaborat pînă acum cel puțin 2000 de studii și dacă măcar o singură idee din fiecare din aceste lucrări ar fi fost reținută corect, în decurs de 20 de ani, și ar fi fost pusă în practică, atât de producător cît și de organele de sinteză care trebuiau să sprijine de fapt activitatea de comerț exterior, cred că astăzi, din punct de vedere al relațiilor externe, eram într-o cu totul altă situație, evident mult mai bună...

— Ați făcut o afirmație incitantă: „Dacă o singură propunere din fiecare studiu ar fi fost luată în seamă...” Practic, ce s-a întîmplat? Totul a fost îngropat și activitatea a rămas de față?

— În ce ne privește nu pot spune că a fost o muncă de fatidică, ci una extrem de serioasă, prin care cercetătorii și-au asumat responsabilități adînci și concrete, bine definite. Așa cum au fost preluate o serie de mesaje concrete de către reprezentanții ministerului care erau chemați la conducerea superioară de atunci. Realitatea era că nu se putea prezenta adevărul curat în fața celui care trebuia să decidă în ultimă instanță. Dar chiar cînd o serie întreagă de recomandări erau remodelate (noi participam chiar și la aceste remodelări, evident cu o anumită nostalgie față de realismul recomandărilor inițiale, cu speranța că măcar așa, remodelate, machiate, ele ar fi avut o șansă de înțelegere acolo sus) măsurile care se stabileau erau contrarii celei mai elementare logici și prin aceasta afectau întreaga economie națională.

— Cunoștînd activitatea din trecut a M.C.E., voi remarcă eforturile reale care se depuneau de multe cadre competente, dar cărora nu li se recunoștea — nici atunci cînd se aflau în interes de serviciu în zone din lumea întreagă — dreptul de a lua cea mai modestă decizie în tratativele cu partenerii străini, fiind obligați să solicite, în cele mai mărunte probleme, avizul telefonic al ministrului de resort, ceea ce-i transforma în niște simple fantome. Deși în lumea întreagă, în domeniul comerțului exterior, delegații la tratative aveau în mod firesc dreptul de decizie.

• La urma urmei, ne străduim să aducem profit poporului român

— Foarte corectă remarcă dumneavoastră. Asta mă determină să caracterizez într-o viziune mai largă actuala noastră colaborare cu M.C.E. As vrea să relev faptul că Institutul de Economie Mondială este în prezent mult mai aproape de guvern decît de M.C.E. Funcționăm astăzi în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, un organism în care guvernul își pune mari speranțe în ce privește modernizarea unei noi politici economice a statului nostru, care să asigure transparența în viața a opțiunilor bine cunoscute: economie de piață cu o competitivitate internațională, procese economice care să se desfășoare în mod eficient, să aducă profit poporului român.

— Cum definiți (sau cum explicați) actuala poziție a M.C.E.?

— Colaborăm acum cu ministerul, tocmai pentru a redefini statutul său în cadrul noul viziuni economice — a economiei de piață. Considerăm că M.C.E. ar trebui să lăsa dintr-o serie întreagă de atribuții mai mult sau mai puțin administrative și ar trebui să se implice mult mai profund în ceea ce înseamnă într-adevăr un organ de sinteză de la care să emane politica de comerț exterior a statului no-

stru. Or, aceasta nu mai înseamnă atribuții administrative, ci o muncă de concepție, prin care dincolo de niște pîrghii administrative, reglarea comerțului exterior să se facă numai prin pîrghii economice bine definite în cadrul noii politici.

— Practic, ce vă umbrește optimismul?

— Gîndirea noastră nu are nici un fel de rețineră și nimeni nu ne împune cum să gîndim legat de activitatea M.C.E.: rolul acestuia în noul context; ce relații ar trebui să aibă cu comerțianții și, bineînțeles, care trebuie să fie implicarea ministerului în întreaga politică economică a țării.

— Care sînt propriu zis opțiunile dvs. ale cercetătorilor?

— Desființarea monopolului de stat al comerțului exterior. Eu am dealtfel impresia că sînt perspective și cred că în mare parte acest punct este deja cîștigat, în sensul că și M.C.E. aderă la aceeași poziție, își înțelege noile sale atribuții în noua schemă de organizare a economiei...

— Să spunem lucrurilor pe nume! Auzaji ce anume?

— Practic, ritmul lent în care se iau o serie întreagă de decizii. Toată lumea cînd vorbește de necesitatea perioadei de tranziție se referă exclusiv la faptul că... trebuie să se transforme ceea care a fost, în ceva care nu este... Păreră mea e alta. Și anume că această perioadă de tranziție trebuie s-o pregătăm în primul rînd din punct de vedere administrativ. Dacă am optat pentru economia de piață, conștient să se emită niște acte normative (deci cu caracter administrativ) prin care portile acestei economii de piață să fie deschise. Din punct de vedere juridic, al reglementărilor, al modului în care trebuie să se desfășoare jocurile. În perioada de tranziție nu înșămăm decît cu vechile structuri să se adapteze, să încopăne să răspundă acestei noi reglementări, făcînd loc în cele din urmă unei structuri corespunzătoare.

• Mult-dorita viteză de catalizare

— Privind cu optimism, în cit timp, în condițiile actuale, vedeți realizat acest lucru, dacă schimbarea are șanse să se producă efectiv?

— Dacă ar exista o viteză de gîndire mai rapidă, o viteză de catalizare a tuturor factorilor interesați în ajungerea la o economie de piață, într-un ritm adecvat, cu costuri sociale nu prea ridicate (pentru că, deja, vedeți... inflația, șomajul bat la ușă) păreră mea este că într-unul pînă la trei ani acest lucru se poate realiza în mod eficient, ca să mă exprim așa. Dar o perioadă de tranziție mai mare decît acest interval, mie mi se pare că vizează incompetența.

— Dv. cei din Institut, le căutați dar nu le găsiți în momentul de față aceste căi?

— Vreau să afirm cu toată responsabilitatea că cei din Institut sînt foarte implicați în croșirea acestui mecanism care trebuie să deschidă perioada de tranziție, să-i dea un curs normal. Ag putea spune că Institutul, prin statutul său, prin forma de muncă calificată pe care o deține este nu numai invitat ci implicat în mod obligatoriu în definirea proiectelor, a numeroase legi. Și poate, mai mult, așa spune, că acea lege privind penetrarea capitalului străin în România a fost elaborată și sfidată cu ajutorul Institutului de Economie Mondială. În timp, această lege ar trebui să redea oamenilor de bună credință imaginea reală a muncii în care este implicat Institutul nostru și a interesului său real pentru restructurarea economiei românești într-o economie de piață, democratică, cu întreprinderi autonome în care competiția să primeze inclusiv competiția profesională.

• Vorbele și faptele; intenția și strategia

— Repet, unde este locaș îngust în momentul de față și ce trebuie făcut ca acesta să dispară?

— Nu aș putea să-l localizez exact. Mi se pare că deocămdată nu există o concurență normală între fostele ministere așa zise „de sinteză” — Ministerul Finanelor, Ministerul Economiei Naționale, poate cea ramură care ar trebui să se ocupe de privatizare în economia națională. Chiar și Ministerul Comerțului Exterior. Pe mine mă frapază faptul că anumite legislații deosebite adoptate, nu-si găsesc corespondențele imediate privind nu numai definirea obiectului lor, dar și modul în care ele trebuie să se transpună în viață. Am vorbit deosebite libera inițiativă; este foarte bine. Dar nimeni încă n-a spus cum se va face creditarea celor care au nevoie de fonduri ca să dea curs acestei libere inițiativă; cine le garantează creditele; cine le va acorda? În ce condiții? Și așa mai departe.

— La ușa cui bateți acum? Foarte concret, vă rog...

— Eu cred că la ușa Ministerului Finanelor care socotesc că ar trebui să răspundă mult mai repede unor solicitări ce țin de fapt de ceea ce se cheamă infrastructura economică și care puno în mișcare această liberă inițiativă.

— Aceasta va implica, categoric, activitatea comerțului nostru exterior?

— Bineînțeles. Pentru că și privatizarea, indiferent cum o luăm, în sensul că apar noi întreprinderi sau că foste întreprinderi de stat vor deveni private — în esență ea trebuie să satisfacă niște utilități. Și aceste utilități pot reveni fie comerțului interior, fie comerțului exterior.

inițiativei, a îndrăzneții în gîndire și acțiune, cultivarea atitudinii temătoare față de risc, a neimplicării; rezultatele ultime — și din nefericire contagioase — ale acestei educații anti-economice sînt fuga de răspundere și delăsarea. Care era deci tendința? Pe scurt: o economie fără mecanisme de piață; manageri fără putere de decizie; economiști fără spirit economic; activitate fără muncă.

Desigur, sub această crustă totalitară cu tendință de oxidare, s-au format și au acționat, uneori cu eforturi considerabile, mulți specialiști autentici, economiști cu pasiune profesională, oameni competenți — cei care au asigurat funcționarea reală a întreprinderilor, a mecanismului economic, în ciuda aberanțelor orientări stabilite la nivel central. Școala economică românească, în specie învățămîntul superior, a creat specialiști și nu „cadre”, iar experiența practică a constituit pentru mulți o referință reală, nu un prilej de compromis sau abandon.

Tocmai acest potențial uman profesional, pe care colegii și partenerii din străinătate îl descoperă acum cu o doză de uimire, se cere a fi valorificat la adevăratele dimensiuni în noile condiții. Iată de ce, considerăm că o cerință esențială pentru perioada actuală este

cultivarea spiritului de inițiativă economică, formarea de adevărați manageri, de comercianți și oameni de afaceri. O întregă funcție socială, cea de inițiere, conducere și realizare efectivă a activității economice trebuie repusă în drepturi. În același timp ce cere a fi evidențiată teoretic și confirmată practic statura profesională a întreprinzătorului, investiția de pregătire, talent și muncă pe care inițiativa economică o presupune. În cazul întreprinzătorului s-a întîmplat ceea ce, de fapt, s-a întîmplat și cu piața: respinsă în mod oficial, ea a apărut, inevitabil, sub alte forme. Anulat, desființat, deformat, omul de afaceri a devenit un executant profesional sau, în cazurile degenerate, s-a transformat în mărunț afacerist acționînd în zonele gri dintre legal și ilegal, beneficiînd, acesta din urmă, de formule degenerate ale pieței.

Home economicus trebuie repus în drepturile sale, trebuie create condițiile economice și legislative în care el să-și poată demonstra rolul major pe care-l joacă în societatea modernă. Să dăm întreprinzătorului ce este al întreprinzătorului.

IOAN POPA

MARIUS RALIAN

Știință, pseudoștiință și politică

Cunoșteam de mult aplombul domnului Ion Mănzatu de a se folosi de orice ocazie pentru a-și face reclama, fapt dovedit și de apariția sa în primele zile ale Revoluției la T.V.R.L., unde a vorbit în numele fizicienilor din țară fără să-l delege nimănui. De aceea nu am fost surprins citind un articol în România Liberă (intitulat patetic **Partidul meu e Tara** și spot interviu acordat pe 13 ianuarie aceleiași publicații).

Pentru publicul larg, imaginea pe care și-o construiește domnul Ion Mănzatu este aceea a unui om de știință, profesor animat de sentimente revoluționare și persecutat de vechiul regim. În articolul din **România Liberă**, domnul Mănzatu scrie: „Știința și tehnologia din România, ca de altfel și învățământul, din câte știu proza bine — și zic că știu foarte bine — au înregistrat în domeniul științific și tehnic un regres în domeniul științific și tehnologic, în false rapoarte (subl. n.), în imobilism și răsândirea non-valoriilor, în adăularea conștientă de prezentă, și în fetiș-

zarea gedintelor de preamărire a „savantului nr. 1”, întruchiparea urâteniei de suflet și trup”. Dl. Mănzatu uită să menționeze însă că savanta era „promărită și în scris, lată un exemplu: „Nu am putea știți aceste stăduiri fără a mărturisi, cu multă satisfacție și profundă grațitudine, că acest program de cotrobărire a naturii nu ar fi produs atât de multe rezultate fără scrierile generoase și substanțiale ale conducerei Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie, personal al tovarășei noastre, dr. ing. Elena Ceaușescu, președinte al acestui for de prestigiu, al creației științifice și tehnologice din țara noastră”. Autorul articolului (Flacăra nr. 403 oct. 1982) este chiar domnul Mănzatu! Despre ce fol de „program de cotrobărire a naturii” poate fi vorba, și cine amuză-l-a inspirat pe cotrobăitor, aflăm din revista **Știință și Tehnică** nr. 8/1981 unde sub titlul de **Apă vie**, domnul Mănzatu declara: „În acel moment secretarul general al partidului nostru, tov. Nicolae Ceaușescu, — mi

este vie în minte acea clipă — a cerut fizicienilor care erau pe vremea aceea în Comitetul de Stat pentru Energia Nucleară să se gândească dacă nu am putea descoperi unele proprietăți speciale ale apei... În intuiția genială a dănsului (subl. n.) întrevăzuse că apa trebuie să conțină totuși încă secrete esențiale pe care știința nu le descoperise”. Pentru a vedea în ce ape se scaldă domnul Mănzatu, mai dăm un citat (aceeași revistă, pag. 9): „...ne-am bucurat pe perioada ultimilor ani de condiții excelente sub toate aspectele din partea conducerii C.N.S.T. și a organelor de partid și de stat locale și putem spune cu toată căldura inimii că închinăm această realizare a noastră aniversării zilei de 23 August. Dorim că rodul strădaniei noastre să înseneze un sincer omagiu adus patriei și partidului nostru, conducerii de partid, care în mod excepțional nouă, celor trei, ne-a acordat posibilitatea să stăruim pe virful acestui pisic al cunoașterii” (subl. n.).

Să pun în lezătură cu citatele de mai sus o serie de întrebări:

1. Cînd a fost domnul Mănzatu sincer, atunci și nu numai în 1981, ci chiar mai târziu, vezi interviul acordat lui Adrian Păunescu în Flacăra din 15.II.1985, ca și articolul **În spiritul și litera Directive-**

lor tot din Flacăra din 9 noiembrie '84) sau acum? Din păcate, această întrebare nu-l individualizează pe domnul Mănzatu, domnia sa fiind singurul care a știut și a promărit sistemul cu aceeași ardoare cu care-l critică astăzi. Un brevet oricum i se cuvine pentru... „intuiția genială a dănsului”, prioritate în domeniul adulțării fostului dictator.

2. După cum declară domnul Mănzatu, o însemnată parte a activității sale este dedicată „apei vie”, de fapt, structurați apel. Istoria structurii apei este... tulburătoare, direcția principală de cercetare, însă-gurată în vârstă de 30 de ani în urmă, dovă-dindu-se greșită, fapt recunoscut încă din 1973, chiar de către autorul greșelii, un mare chimist, B. V. Deriaghin. Din 1973 și până în 1981, a curs multă cer-neală despre această eroare. Straniu este că în 1981, când lucrurile erau limu-rite, domnul Mănzatu coniază greșelile și le amplifică. „Inspirația” i se adapă chiar din articolele în care pretinsele fe-cemene sînt infirmate! (vezi pentru a-mănunte, prefața la cartea **De la iodolă la cretinodine** de A. B. Nigdal, Ed. Poli-tică, 1989). Nu este aici locul unei incursi-uni științifice, dar obiectul care a stîit declarările domnului Mănzatu a aflat de-acolo că „apa vie” a domniei sale

Cine a citit câte ceva despre organiza-rea și funcționarea lagărelor hitleriste este pe jumătate îndreptărit să vorbească despre viața în România sub ocupația comunistă. În ce ne privește, sintem pe de-a întregul, în calitatea noastră de su-pravietători ai lagărului la a cărui con-ducere s-a aflat, în ultima — lungă — perioadă, N. Ceaușescu. Nu se va inte-lege niciodată nimic despre sinistră abe-rație care a fost comunismul românesc, dacă cei patruzeci și cinci de ani ai săi vor fi judecați cu măsura normalului, a civilizației. Ea nu poate fi descifrată de-cît prin raportare la modelul unei struc-turi sociale conduse de S.S. Nu se va putea vorbi aplicat, la obiect, despre cele întâmplate nouă, din '44 încoace, pînă la publicarea primului studiu românesc de camptologie. Fără disocarea mecanis-melor psihice ale vieții de lagăr e de neconcepț analiza pasivității incredibi-le, pentru lumea civilizată, a poporului român de-a lungul lunărilor nopți comu-niste și a dificultăților sale actuale de adaptare la o viață liberă, responsabilă. E cazul să reamintim că victime ale lagă-relor au fost nu numai cei zvirliti în crematoriul și groful comune, ci și cei ce au scăpat cu viață: „cu viață” e un fel de a spune, căci ei nu și-au mai revenit în întregime, nu au mai fost capabili să se întrezireze într-o societate normală. Acela „nu au mai fost oameni”, cum se spune. Sintem în aceeași situație. Gene-rația, generațiile care au respirat proas-păt din aerul lui Gh. Gh. Dej și Ceaușe-scu sînt defecte, în cel mai ireparabil mod eu putință. Nu se pot pretinde reacții normale unora care au scăpat din așa ceva. Nădejdea e la cei tineri și foarte tineri. După cum s-a și văzut, de sîntel. Revoluția, atîta cită a fost, ei au făcut-o. După aceea, au leșt la supra-față bătrînii și au transformat-o într-o Restauratie camuflată comunistă, care nici măcar Perestroika nu se poate numi. Nu vom vorbi despre acești „bătrîni” securități și alți monștri, căci nu acesta e scopul articolului de față. Adăugăm numai că lagărele erau conduse de către o „sectă politică” aparținind S.S. și de către câș-istii „obșniștii”, cu ajutorul unor deșinuiți de drept comun numiți „kapo”.

În care dintre aceste posturi s-a aflat justiția română în perioada dictaturii „proletariatului”? Mai curînd în cea de a doua, s-ar zice. În cea de cîntă politist al stăpînitorilor de la „secta politică”. Dreptatea împărțită de ea mergea doar pînă la litigiile foarte măruite între particu-lari — cu condiția ca statul să nu fi avut nici un interes în acestea și ca vreuna dintre părți să nu fi avut „olte”.

Procuratura, o instituție ce ar fi trebuit să facă parte din mecanismul jus-tiției, constituită în organism aparte avînd ca unică rațiune a existenței sale apărarea „orînduirii de stat”, adică a intereselor marilor feudali din virful pi-ramidelor sociale și ale oastei de acoliți, pe deasupra noțiunii de dreptate, cel mai adesea împotriva ei. Alcătuită din oame-ni promovăți în mod direct proporțio-nal cu absența trăsăturilor lor omenești, cu oște, de asemenea, direct răspunzătoare de totalitatea crimelor și abuzuri-lor comise de regimul defunct. La a-cestă, reprezentanții ei aflăți încă pe vechile scaune (ba chiar pe unele mai înalte, parte dintre ei) vor răspunde, probabil, că erau obligați să execute ordi-nilele securității. Ei vor putea fi, even-tual, crezuți atunci cînd vor exalta unde începea Procuratura și unde se termina Securitatea. Să fi existat oarecum cînștii prîntre șujbași procuraturii? La urmă urmel, nu e imposibil. Să fi făcut aceș-tia ceva cit de cit semnificativ pentru atenuarea sălbăticiiei opresiunii și reor-ganizării? Categoric, nu.

La ceea ce a făcut procuratura înainte vreme trebuie să adăugăm ce face ea acum. După înființarea comitei C.P.U.N. pentru victimele dictaturii, reprezentan-ții ei au fost chemați să colaboreze la elucidarea corectă a cazurilor prezentate acestei comisi conduse de domnul Nicu Stăncescu. Li s-au înmînat acestora ca 400 de dosare pe care comisia le-a găsit îndreptățite, în scopul soluționării lor le-gale favorabile, urmînd ca apoi ele să fie restituite. Procuratura a luat dosare-

PE DEASUPRA ȘI ÎMPOTRIVA

le, a avizat favorabil (nostru) dintre cele — și a reținut desăvîrșite, care nu li aparțineau. Nimic nu va fi surprins dacă va auzi, peste cîteva timp, că multe probe cuprînse în acele dosare se vor fi pierdut pe parcurs. De ce ne-ar mira procedeele? S-a schimbat ceva, la procura-tură, în afară de firmă? Procuratura funcționează tot cu 1% răspunsuri favo-rabile, ca pe vremea lui papă Ceaușu; sau ceva mai puțin. Și va continua să func-tioneze astfel pînă în momentul cînd lege-le ce îi permiteau să tranșeze totul în favoarea statului vor fi înloucite.

În cele ce urmează, prezentăm pe scurt cîteva cazuri tipice de injustiții co-mise în perioada ceaușistă. Supunîndu-ne dorinței celor în cauză, nu am menționat nume, ci, cu o singură excepție, doar inițialele acestora.

■ O jumătate de normă

I.I., fost șef de unitate în cadrul unei mari unități hoteliere din București, arestat la 12 august 1985 de către organele Inspectoratului General al Miliției. Anchetat timp de patru luni și jumătate pentru mită și delapidare, apoi timp de încă o lună și jumătate pentru delapi-dare, este judecat și condamnat la o pe-deapsă de 17 ani, cu executarea în peni-tenciar. După aproximativ doi ani, este eliberat grație decretului de amnistie nr. 11 din 1988.

De atunci, I.I. are „o jumătate de nor-mă” la Procuratura Generală, după ex-presia sa, unde a depus peste 40 de me-morii cerînd admiterea recursului extra-ordinar pentru reabilitare și exonerarea de pedeapsă confiscării a jumătate din valoarea autoturismului proprietate per-sonală, precum și restituirea sumei de ca. 125.000 de lei, deja confiscată. În ziua discutiei noastre, I.I. depusese încă un memoriu la Procuratura Generală. În cursul procesului, întreprinderea „lezată” a înaintat instanței o adresă conform că-reia nu se constituia parte civilă, ne-existînd daune provocate de inculpat, de-ciar că rețineră în februarie a.e. Nu s-a ținut cont nici de depozitia directorului comercial al întreprinderii ca martor al apărării, nici de expertiza întocmită de experții desemnați de către instanță, fa-vorabilă inculpatului, lîndu-se în con-siderare doar expertiza confuză întoc-mită de I.G.M.

La întrebarea noastră privind motivul real al inculpării sale, I.I. a opinat că

acesta ar fi diferențul său cu colonelul Iitu, șeful „securității obiectivului”, cau-zat de refuzurile sale repetate de a lucra ca șef de unitate la restaurantul „Calul bălan” din Neptun, unde Nicu Ceaușescu obișnuia adesea să poposească împreună cu gașca sa, mîncînd și bînd pe gratis, necataclicînd să se achite decît unorci, cînd triînă, în compensație, localului siliment și băuturi din fondul stațiunii BTT Cuznești. Să îl refuzi pe Nicu era periculos, dar la fel de periculos era și să îl servești cu prea mult zel. Elena Ceaușescu i-a urmărit cu răzburarea sa pe totî ce ce făceau parte din „banda veselă” a lui Nicusor, considerînd că acesta îl „corup” fiul. Unii dintre aceștia au sfîrșit-o în împrejurări neclădite. Cît despre Viorel Păunescu, fost șef de unitate la barul „Melody” și unul dintre principalii furnizori de „fete” al lui Nicu, acesta a fugit din țară după Revoluție împreună cu soția, folosîndu-se de mi-siunea încredințată de fostul ministru al turismului, dl. Lupoi.

Dar să ne reîntoarcem la cazul lui I.I. Incarcerarea și apoi eliberarea sa au un caracter nu numai arbitrar, ci și aleatoriu, care demonstrează, pe lîngă toate celelalte, lipsa de seriozitate a justiției comuniste. Treacănd peste faptul că de-lapidarea pentru care a fost el condam-nat era pur imaginară, din moment ce întreprinderea „păgubită” nu a constă-at-o, pedeapsa dată de instanță a fost disproporționat de mare, mult mai mare decît cele date, de obicei, pentru crimă cu deliberare. Să zicem, însă, că acestea erau „uzantele”, Ceaușca fiind, nu-l așa, o țară morală, în care un furt era ceva mai grav decît o crimă; chestie de gust și de interpretare, nu? Dar, după ce „vi-novatul” a fost condamnat la atîta amar de ani de pușcărie, să vină o amnistie și să-l elibereze după o parte neînsem-nată din termenul pedepsei. Iată ceva care tine de toanele regiilor din „Alice în țara minunilor”. În ceea ce ne privește, continuăm să credem că acțiunile justiției au avut tot atîta logică și bun simț cît avea și regina mai sus pomenită.

■ Hoțul de păgubaș

M.P., salariat al A.R.C.O.M., în 1973 în timp ce se afla în R.F.G., cu contract pe doi ani, s-a îmbolnăvit și s-a internat în spi-tal, fiind obligat astfel să absenteze timp de două luni și jumătate. Și-a plătit tra-tamentul și medicamentele din banii pro-

pril, în valută. A anunțat ființa ARCOM din R.F.G. în timp util, însă aceasta nici nu i-a despăgubit și nici nu a trimis certi-ficatele medicale eliberate de spitalul german centralei ARCOM din țară. În martie 1974, odată cu expirarea contrac-tului său în R.F.G., M.P. se reîntoarse la București și, cu această ocazie, servi-ului Personal al ARCOM îi anunță că i s-a desființat contractul de muncă din noiembrie 1973, adică — exact de la data îmbolnăvirii sale. Aceasta, deși certifi-catele medicale eliberate în R.F.G. fu-seaseră traduse și autentificate la nota-riat — și dublate de unul pentru aceeași perioadă emise în baza acestora la Bucu-rești, toate acestea fiind înaintate întreprinderii.

Totodată, M.P. a fost numit pe aceeași funcție, cea de mecanic șef, însă la un șantier din țară — și cu salariul scăzut la nivelul de bază, ceea ce însemna o diferență lunară de ca. 900 lei, în minus, bineînțeles. M.P. a acționat pe căi le-gale, prin comisie de litigii, instanța de fond și de recurs, nerucînd să obțină cîștig de cauză. Decizia tribunalului arată că M.P. a fost înlăturat din muncă în mod ilegal, pentru indisciplină. Pentru in-disciplina de a se îmbolnăvi în R.F.G., probabil. Este un exemplu tipic de im-prejurare în care statul, nepregătit să facă față unei anumite situații, trece în-treaga greutate pe umerii cetățeanului, al particularului. Și, pentru a nu părea că așa stau lucrurile, îl scoate vinovat: hoțul de păgubaș. Despre legislația anti-muncitorească a regimului comunist se poate vorbi mult. Ar fi de dorit ca spe-cialistii în drept comparat să ne spună dacă mai există vreoa țară unde dreptu-rile „omului muncii” sînt atît de nesocotite.

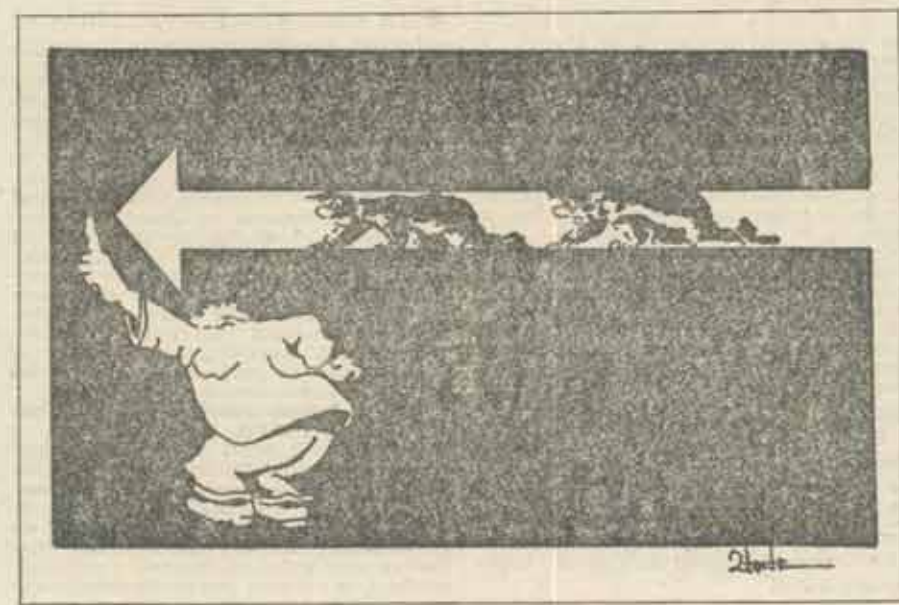
Domnul M.P. estimează daunele pe care i le-a adus desfacerea contractului de muncă și reînchiderea sub nivelul său de calificare, cu pierderea vechimii în muncă, la ca. 30.000 lei. În ceea ce privește suma de bani pe care a înscasoză în prezent.

■ Două operații pe coloana vertebrală

Ing. Gheorghe Dăescu a fost dirigi-nite de șantier, reprezentant al be-neficiarului ICRAL Cotroceni în su-pravegherea și plata lucrărilor de consoli-dări efectuate după seismul din 1977. (A rămas singurul asemenea caz lezât de cutremur, în urma opoziției lui Ceaușe-scu, „Nu mai răcolniți rîndele cutremu-rului” ar fi răspuns acesta la sesizarea consilierului prezidențial Silviu Curti-ceanu „finalizati dosarul asta și scri-ți-vă”).

În 1984, în urma autodenunțului ma-strului Cornel Alexandrescu (aflat pe a-tunci în detenție, însă pentru alte fapte) de la cooperativa „Constructorul” care a executat lucrările în cauză, precum și în urma sesizării I.G.M. de către pre-sedintele cooperativei, nemulțumit de re-fuzul de plată al Ing. Dăescu pentru suma de peste 2 milioane de lei, consi-derate de acesta din urmă drept echiva-lent al unor lucrări neexecutate de către cooperativa, s-a dispus efectuarea unei expertize tehnico-conabile cu expert al I.G.M. Ing. Dăescu îi consideră intere-sanți, aceștia fiind, în vîremurile acelea, volajori permanenți la München și Paris, unde aveau rude, iar pasapoartele nepu-țindu-se obține decît printr-o anumită bunăvoință polițienească.) Ei au întocmit o expertiză eronată, bazată pe două con-siderente ilegale și a-technice:

● asigurarea în considerare a preturilor din normele locale în vîigoare la acea



vindecă aproape toate bolile. Inclusive cancerul. rezolvă probleme mari ale omenirii, inclusiv problema energiei și deschide perspective nebănuite pentru știință. Si asta, încă de acum aproape 10 ani! Ce s-a ales într-un timp de promisiunile domniei sale? Tactica pe care e adoptată este revenirea periodică la teme enunțate, de fiecare dată, însă, cu promisiuni și mai mari. Deci, vindecă apa vie cancerul? A efectuat descoperitorul „apei vie” experimente pe bolnavi, în condițiile cerute de știință și în conformitate cu legile? A urmat cineva tratamentul cu „apa vie”? Cu ce rezultate?

3. Participanții la simpozionul „Fizica și societatea” de la facultatea respectivă își amintesc, desigur, de afirmațiile domnului Mănzatu, potrivit cărora ar deține un aparat de fabricație proprie care furnizează de două-trei ori mai multă energie decât consumă. Construcția aparatului își lăsa atunci angajamentul ca în cincizeci de zile să realizeze un „eveniment politic” curent, să-l aducă în bunăstare astfel încât să mărească factorul de amplificare a energiei. Astfel de afirmații științifico-fantastice înlocuiesc elementară a omului de știință. Realizarea unor astfel de aparate este imposibilă din punct de vedere științific. Cum rămâne cu „fai-

sele raportări”? Nu înțeleg de ce afirmațiile de acest fel ale domnului Mănzatu n-au întimpinat o ripostă fermă. Ar fi posibilă două explicații, propuse de cunoscutul astronom american Carl Sagan, care scrie că unii oameni de știință nu combat pseudostiința intrucit, în mod normal, mai curând sau mai târziu, fiecare pasăre pe limba și piere. Alții nu intervin din crâz de timp, fiind prea preocupati cu cercetările proprii. La noi, ar mai trebui adăugat un motiv: prudența (teama). Domnul Mănzatu a deji-

nut mult timp funcții în știință și nu era prudent să-l stăi în cale. Nu i se poate nega spiritul bălășos și nici priza publicului neavizat. Il ajută niște date naturale, care-l pot transforma ca odinioară pe ocrotitorul său de la Flacăra — Adrian Păunescu, într-un fel de idol al tineretului.

4. Fiecare produs intelectual (literar, artistic, științific) își are modul lui specific de valorificare. Descoperirile științifice se publică, dar nu în Flacăra, nici în Știința și Tehnică. Există reviste ști-

ințifice de specialitate care au referenți capabili să aprecieze obiectiv justetea afirmațiilor din articolele trimise. În ce reviste de acest fel și-a publicat lucrările domnul Mănzatu? Pe de altă parte, brevetul de care dănușul face caz nu reprezintă decât actul de proprietate (prioritate) și unei idei (fie și greșite) și nu poate ține loc de lucrare publicată.

Domnul Mănzatu a devenit într-un timp lider al Partidului Republican și vicepreședinte al C.P.U.N. („mă declar integrită întru totul platformei program elaborată de Consiliul Frontului Salvării Naționale” scria domnul Ion Mănzatu în România Liberă). Ce încredere îi poate inspira un om care poartă în victimă a regimului în care a deținut responsabilități importante? Consider prezenta domnului Mănzatu în forul legislativ al țării drept un afront pentru știință și un real pericol — din păcate nu singurul — la adresa frâgii noastre democrații. Di. Mănzatu a fost, cu un mic (scărta mic) interludiu, un privilegiat, și vrea să rămână în frunte, ba chiar să urce „pe virful piscului”, cum bine zice.

GHEORGHE STRATAN
Institutul de Fizică Atomică

ULTIMA ORĂ

RADU FILIPESCU S-A RETRAS DIN PARTIDUL REPUBLICAN

La înfățișarea obișnuită de la G.D.S., luni, 2 aprilie Radu Filipescu ne-a explicat motivele gestului său: „Ceea ce am dat, intrând într-un partid, a fost să spălm cu numele meu, atât ideea, cât și pe cei care ar merita acest sprijin, dar n-are suficiență publicitate. Acum îmi fac probleme că i-am îndrumat greșit pe cei care au avut încredere în

mine. M-au certat prietenii, m-a certat nevasta — mai tare decât atunci când eram urmărit de securitate. Pe de altă parte, îmi displace orice formă de dezbinare, iar lupta pentru putere nu mă atrage. Așa că m-am hotărât să mă retrag din partidul condus de domnul profesor Ion Mănzatu, cu părere de rău pentru mulți dintre membrii Partidului Republican”.

NOȚIUNII DE DREPTATE

dată și aplicarea preturilor republicane din catalogul editat în 1983 (ca și cum acestea ar fi fost valabile retroactiv), fapt confirmat în scris de către I.C.C.P.D.C. — împrejurare din care ar fi rezultat un așa-zis prejudiciu de 700 000 lei;

● neluarea în considerare a executării unor armături din fier beton montate în ziduri pentru consolidarea fisurilor, aceasta pe baza constatării efectuate la o singură încercare cu detectorul militar de mine de cimp DT3, neomologat pentru constatarea în construcții, care nu putea determina existența, poziția și diametrul unor elemente de metal montate în ziduri, fapt confirmat în scris de către INCERC — ca urmare a acestei împrejurări stabilindu-se încă un prejudiciu, în valoare de peste 500 000 lei.

Ulterior, în urma seismului din 1980, ICRAL dispune expertizarea extrajudiciară a celor 13 imobile pentru care Ing. Dăescu a fost implicat în cauza penală și constată că lucrările de consolidare după cutremurul din 1977 au fost executate rit și se poate de corect, nedeschizându-se nici una dintre fisurile consolidate anterior sub supravegherea sa, acesta constituind cel mai bun examen de laborator al lucrărilor.

În august 1986 s-a trecut la judecarea procesului penal, care a durat, socotind și recursul, până în septembrie 1988. Recursul procuraturii municipiului București a cerut condamnarea la moarte a autorului prejudiciului, Alexandrescu Cornel, și a complicelui său, Ing. Gh. Dăescu. Finalmente, s-a ajuns la ani trei de temniță pentru fiecare dintre ei. De atunci, soarta inginerului Dăescu a fost schimbătoare și dramatică. A executat aproape un an de detenție, a încasat bănușe „cât cuprinde” în cursul cercetărilor militare, a urmat apoi lupta amănunțită, întreruperilor, suspendărilor, apoi două operații chirurgicale pe coloana vertebrală (urmează să mai facă una) — toate acestea, concomitent cu „Jurnalul memorii” adresate Procuraturii Generale, c.c. al p.c.r., congreselor p.c.r., cabinetelor 1 și 2 etc. Din 1988 până acum, a făcut vreo 20 de memorii; încă 6 au fost depuse de ICRAL în favoarea sa.

Actualmente, inginerul Dăescu nu cere clemență. Afirmă că, dacă va fi găsit vinovat, este de acord în mod anticipat cu viitoarea hotărâre a instanței. El cere o expertiză tehnic-contabilă bazată pe se-

tele depuse la dosar de către ICRAL. Cere dreptul la apărare, de care a fost privat.

Să recapitulăm: pentru imprudența de a fi refuzat plata sumelor pretinse de cooperativa „Constructorul” în contul unor lucrări defectuate, Ing. Dăescu se pomenește implicat în afacerea penală a unui maestru de la „Constructorul”. Replica cooperativei constă în a-l acuză pe acuzator, adică pe Ing. Dăescu. Desfășurarea procesului frizează absurdul. Expertii de la I.G.M. stabilesc un prejudiciu (fucării neexecutate) în valoare de 1324 000 lei, imputabil cooperativei; dar ICRAL plătește acesteia doar 1503 000 lei! Prin aceasta, lucrările executate au rămas gratis ICRAL-ului, care a recuperat astfel cu 19 000 lei mai mult decât plătiese de fapt cooperativei. Iar cooperativa urma să-și recupereze suma de la Ing. Dăescu și de la alți trei salariați ai săi. Hotărârile sugerate, fără îndoială, de I.G.M. tribunalului, pe deplin valabile în acest moment, îl obligă pe Dăescu la plata în solidar a sumei de 1324 000 lei (cărora i se adaugă dobânzi în valoare de 500 000 lei) în rate lunare reprezentând 13 din pensă sa de boală, pe lângă executarea altă a bunurilor proprii, estimate de către instanță la ceva mai puțin de 30 000 lei. Au urmărit astfel în mod serios ostentarea justiției să recupereze ceva cit de cit semnificativ din suma — imensă! — pusă în discuție? Sau au mutat niște bani dintr-un buzunar al statului într-altul, întregim operațiune avind ca efect secundar priverarea de libertate a inginerului Dăescu, care a omis de câteva ori să îl „servească” pe un locotenent colonel de miliție?

Si ar mai fi ceva: „prejudiciul” practic nerecuperabil (întrucât nu era real!), căruia Ing. Dăescu nu-i poate plăti, într-o viață de om, nici măcar dobânzile, ar fi trebuit suportat, în cele din urmă, din fondul de beneficii al ICRAL. Cătrecoeni și al cooperativei „Constructorul”. Ceea ce demonstrează încă o dată, dacă mai era nevoie, că justiția creștină, în infinită-i slugărie față de conducerea de partid, a urmărit și spolierarea „minunatilor constructori ai socialismului”, pentru a se putea lăuda că a contribuit la stringerea fondurilor necesare dictatorului în „scopurile-i mărețe”, desore care știm acum că erau strict personale.

Deci cine este recurentul?

Aflat, prin moștenire, în posesia unui teren și a casei de locuit cu anexe existente pe acesta, fiind în co-proprietate indiviză cu cei doi piriți, I.D.L. a solicitat să i se recunoască dreptul de co-proprietate asupra cotei de 1/3 din construcții, drept contestat de către unul din piriți, care pretinde că ar fi ridicat construcția în cauză, fapt contrar realității, aceasta fiind de mult construită la data preluării ei legale de către cei trei moștenitori imprincipali. Chiar dacă ar fi dovedit că este constructorul unic și de bună credință al acelei clădiri și anexelor sale, piriții ar fi putut solicita cel mult dreptul la creanță, adică de a i se rambursa cheltuielile pentru materiale și manoperă. Codul Civil adnotat de C. Hamanșu precizează: „Chiar dacă pămintul aparține în mod indiviz la mai mulți co-proprietari, construcțiile, plantările și lucrările făcute sub pămint sau deasupra pămintului sînt prezumate a fi proprietatea tuturor co-indivizariilor, deosecit și în acest caz lei găsește aplicabilitate prezumția prevăzută de articolul 492 din Codul Civil” (pag. 73, pct. 5).

Instanța de fond a admis acțiunea reclamantului, recunoscându-i titlul de drept de proprietate asupra cotei de 1/3. Recursul declarat de piriți a fost respins de tribunal, sentința rămînd definitivă în favoarea reclamantului I.D.L., nefiind invocate prev. art. 492 C. Civil.

Asociindu-se, cei doi piriți, prin memoriu depus la Procuratura Generală, au obținut declararea recursului extraordinar. Fostul Tribunal Suprem a admis recursul procuraturii generale, dispunînd modificarea hotărîrilor judecătorești și tribunalului în sensul respingerii acțiunii, soluție contrară legii și doctrinei juridice în materie. Decizia Tribunalului Suprem motivează, fără temelie legală, că unul dintre piriți ar avea drept de proprietate exclusivă: „Dreptul de proprietate asupra construcției aparține aceluia

sau aceluia din coindivizarii terenului care au ridicat construcția și se determină în raport de contribuția efectivă a acestora la edificare”. (Ceea ce nu ține cont de realitatea potrivit căreia nici una din părți nu a ridicat acea construcție, fiind vorba de moștenitori, iar, pe de altă parte, este în dezacord flagrant cu prevederile art. 492 C. Civil.)

Soluția Tribunalului Suprem este arbitrară și abuzivă, ea urmînd să admită automat recursul extraordinar, pentru un singur motiv să acesta reprezenta o inițiativă a procuraturii generale, indiferent dacă motivele de recurs extraordinar erau fondate sau nu.

„Nu se prea cunoșc recursuri extraordinare remanente” ne-a declarat dl. I.D.L., care are pregătire de jurist și, conform propriilor sale măturări, a urmărit problema. „Innocent era să obții acordul Procuraturii Generale pentru declararea unui asemenea recurs, tot restul decurgînd apoi în favoarea recurentului, care era insus procurorul general”.

La București a luat recent ființă „Liga pentru dreptate”, asociație legal constituțită de către victimele de ieri și de azi ale justiției. Cele patru cazuri relatate aparțin celorva dintre membrii acestei ligi, altele la împlinire de pe lista fondatorilor ei. Îndreptățirea lor juridică este pentru autorul mai presus de orice îndoielă. Nu le-am făcut, însă, publice pentru a ajuta aceste victime să-și caute dreptatea. Sau; nu numai pentru asta. Ci mai ales pentru a atrage atenția că există încă o enormă cantitate de injustiții moștenite, care trebuie lichidate într-un fel sau altul; pe lângă noile injustiții care dau să înflorească. Felul, amintit mai înainte, cum a înteles procuratura să „colaboreze” cu comisia C.P.U.N. pentru victimele dictaturii este evident.

Existența unei asemenea asociații, și a altora cu obiective asemănătoare, este o garanție că, mai devreme sau mai târziu, dreptatea va fi readusă în millocul nostru. Ne-am bucurat să putem consemna prezenta celorva membri ai comitetului director al ligi rîndite persoanele invitate să ia parte la îmbunătățirea proiectului unui decret-lege privind reabilitarea morală, materiale și penală a victimelor dictaturii comuniste, ce a fost votat vineri trecută de către C.P.U.N. Dar despre înfățișarea actuală a acestui decret — într-un număr viitor.

DAN PREDESCU

PRECIZĂRI

Referindu-mă la cele menționate sub titlul „Correspondență primită” în pagina a doua a publicației săptămînale „22” din 16 martie 1990, unde se prelinde că aș fi pronunțat zeci și zeci (ca să nu se spună sute și sute) de condamnați la moarte, pînă a fi numit judecător la Curtea Supremă de Justiție, afirm, cu toată răspunderea, că niciodată nu am făcut parte din vreun comitet de judecată care să fi pronunțat condamnări la moarte pentru infracțiuni politice sau în materie de drept comun.

Totodată, fac următoarele precizări:

1. Pînă în aprilie 1936, cînd au fost desființate tribunalele militare teritoriale (ale M.A.I.), tribunalele militare de mare unitate și de regiune militară, în cadrul cărora am funcționat, nu aveau competența de a judeca infracțiuni politice.

2. În perioada aprilie 1936 — 1 august 1964, în care am fost încadrat la Tribunalele militare de Mare Unitate Sibiu și Brașov, competența de a judeca infracțiunile politice pentru care era prevăzută pedeapsa cu moartea revenea tribunalelor militare de regiune militară, iar nu tribunalelor militare de mare unitate la care funcționam.

3. Începînd din luna septembrie 1964 am

fost încadrat la Tribunalul Suprem, unde am îndeplinit pînă la 26 ianuarie 1990 funcția de consultant juridic, avînd în cursul procesului atribuțiile prevăzute de lege pentru greșeri de la celelalte instanțe, astfel că este evident că în această ultimă perioadă, de peste 25 de ani, nu puteam să pronunț ori să confirm, în recurs, nici un fel de sentință.

4. Nu am soluționat nici un proces privind grupurile enumerate sub titlul amintit mai sus („Murții Făgăraș”, „că-tan Dabija” și „Faloaba”), acele grupuri de inculpați fiind judecate de alte instanțe decât cele din care am făcut parte.

5. Am fost înaintat în gradul de colonel în decembrie 1967, adică după mai mult de 3 ani de la încadrarea mea în funcția de consultant juridic la Tribunalul Suprem.

În concluzie, consider că afirmațiile vădite neadovărate la care m-am referit, constituie o modalitate de exorcizare de presiuni asupra mea, ca urmare a faptului că fac parte din completul desemnat să judece procesul pentru care se manifestă preocupare prin cele publicate în revista „22” din 16 martie 1990.

IOAN RĂILEANU



Geografia lui Ptolemeu cu gravuri de Hans Holbein cel Tânăr

Tradiție și noutate

Sonda de opinie este o instituție a democrației moderne. El aspiră să așeze dialogul social pe temelii științifice. Nimic mai firesc deci decât intenția **Grupului pentru Dialog Social** de a-l include printre activitățile sale.

Există o tradiție a acestui gen de investigație al cărei debut merge înapoi cu aproape un sfert de veac înăspăr, evident, nu la sondaje ocazionale, ci la o investigație longitudinală, ritmică și sistematică. După ani de pertracțiuni, în 1967 am obținut creșterea în cadrul Radio-televiziunii a Oficiului de Studii și Sondaje. Doi factori au contribuit cu precădere la adoptarea acestei hotărâri: argumentul că toate țările vecine își organizaseră astfel de centre și sprijinul dat de Ioan Grigorescu, pe atunci vice-presedinte al RTV.

Privit cu suspiciune de conducătorii succesivi ai instituției, marginalizat de sociologia oficială, acest organism și-a asumat un rol care depășea cu mult atribuțiile lui formale. Timp de peste un deceniu el a organizat lunar investigații la scară națională, funcționând în fapt ca unic laborator de cercetare a opiniei publice. Dintre temele studiate nu au lipsit cele politice, culturale, referitoare la timpul liber, la viața cotidiană, etc. El a putut exercita acest rol strâinzând în jurul său un grup de specialiști dintre care nu au lipsit profesorii Stahl, Roman Gresin, Paul Șterian, V. Trebici, M. Cernea, M. Demetrescu ș.a., și beneficiind de asistența benevolă a unui mare număr de entuziaști din toată țara. Treptat înăspăr, activitatea lui a fost literalmente înăbușată și, în cele din urmă, suprimată formal de același inamovibil director general Petre Constantin.

Noutatea constă în tentativa Grupului pentru Dialog Social de a relua această tradiție adaptând-o noilor condiții. Nou este faptul că sonda de opinie la care mă refer acum reprezintă prima investigație de acest fel realizată după revoluție pe un eșantion național reprezentativ; că este prima acțiune de acest gen a Grupului nostru; că a fost efectuată în cooperare cu Radioteleviziunea pe baza unui contract încheiat în acest scop; și, mai ales, că tratează temele politice fără a mai trebui să recurgă, ca în trecut, la strategii disimulate.

Parametri

Desfășurat în ultima săptămână din februarie a.c. cu ajutorul a sute de anchetatori voluntari, sonda de opinie a cuprins 1122 subiecți în vîrstă de cel puțin 18 ani, domiciliați în 115 localități urbane și 199 rurale din toate județele țării, inclusiv București. După cunoștințele mele, după decembrie 1989 este prima investigație cu o asemenea dispersie teritorială. Cît despre reprezentativitatea eșantionului, cu toate strădanțiile noastre

Pavel Câmpeanu

În dialog cu opinia publică



ca este afectată de starea deplorabilă a informațiilor statistice de bază. Să spunem deci că gradul de reprezentativitate se apropie de cel pe care îl îngăduie actualele condiții date.

Cercetarea s-a desfășurat la domiciliul subiecților, pe bază de chestionar individual anonim, răspunsurile fiind înregistrate de către anchetatori. Chestionarul a fost elaborat împreună cu Călin Anastasiu, de organizarea generală s-a ocupat Alin Teodorescu, din partea Radioteleviziunii au participat domnii Jan Popovici și Ștefan Dumitrescu, vechi lucrători ai Oficiului de Sondaje.

Rezultate

Opiniile exprimate în acest sondaj nu sunt culese cu peste o lună în urmă. Multe dintre ele vor fi probabil diferite în cel de-al doilea sondaj care se desfășoară chiar acum. Pînă la alegeri se vor efectua 4-5 astfel de sondaje, ceea ce va permite să se detecteze eventual

și unele mișcări de opinie semnificative. Din cauza răspîndirii teritoriale extensive culegerea, expediția, centralizarea, validarea, prolecarea și interpretarea informației solicită un timp considerabil, o servitute pe care deocamdată nu o vom putea evita nici în viitor.

Subiecții au fost consultați printr-unle asupra situației generale a țării după două luni de la revoluție. În această ordine de idei li s-a propus să aleagă în două seturi de câte 12 itemi pe cei care, în opinia lor, reprezintă principalele îmbunătățiri și principalele greutăți ale momentului. Două sînt îmbunătățirile care par să fi produs cele mai largi satisfacții, în proporții relativ egale: aproape două treimi dintre persoanele consultate. Una e de natură politică și privește libertatea presei, cealaltă e de natură economică și se referă la aprovizionarea populației. Cele mai reduse proporții de satisfacție — de aproape patru ori mai puține decît primele — înțrunc acordarea dreptului la grevă și a dreptului la organizarea elevilor și studenților. Ecoul moderat al acestor drepturi se datorează probabil și faptului că ele privesc în mod direct anumite categorii de oameni. De altfel diferite categorii de subiecți reacționează diferit față de diferitele îmbunătățiri luate în discuție. Astfel agricultorii apreciază în cele mai mari proporții — aproape trei sferturi — mărirea loturilor individuale; ei constituie în schimb categoria cea mai puțin impresionată de libertatea călătoriilor în străinătate, o schimbare care îi interesează în cel mai înalt grad pe elevii și studenții.



Simptomatologia socialului

Intr-o reprezentare larg acceptată, sociologul este considerat specialist în „probleme sociale” ale unui prezent bine definit. Această acreditare este motivată de momentul apariției sociologiei ca știință și de istoria ei ca disciplină teoretică, dar și ca acțiune socială.

Momentul apariției sociologiei este plasat în a doua jumătate a secolului XIX, în contextul transformărilor profunde origininate de amploarea industrializării și, prin aceasta, de erupția unui proletariat urban.

Conștiința directă a celor două procese conjugate este răspîndirea fenomenului de pauperizare care deschide seria problemelor sociale și care a făcut posibilă emergența sociologiei și disocierea de alte științe sociale s-a accentuat pe măsură ce dezvoltarea unui tip de societate, societatea capitaliste, face posibilă diviziunea muncii intelectuale, a cărei corelare este autonomizarea conceptuală și teoretică. Ce este deci o problemă socială? Dar înainte de a propune o definiție se impune o precizare.

Problema socială nu se identifică cu problematica sociologică, ci se circumscrie acesteia din urmă. Studiul problemelor sociale reprezintă doar o dimensiune a obiectului reflecției și a practicii sociologice, o dimensiune care însă ar trebui privilegiată în momentul de transformare radicală a realității sociale sau de criză evidentă a structurii sociale. Pentru că astfel de situații facilitează transparența situațiilor tensionale, conflictuale, care reclamă o soluție în vederea normalizării lor. Astfel de convulsii ale sistemului social poartă numele de: șomaj, delincvență, dependență față de droguri, emigrația sau imigrația excesivă, îmbătrînirea demografică, corupția și suspiciunea genera-

lizată, destrămarea familială, exacerbarea abandonului filial etc., etc.

Acești termeni care desemnează în fapt procese, sugerează în suficientă măsură că nu este vorba de probleme cotidiene, personale și că indiferent de domeniul de manifestare — economic, cultural, politic, moral, medical — se constituie într-un loc geometric al raporturilor între grupuri și categorii sociale. De aceea, câteva condiții trebuie intrinsec pentru ca o problemă să devină o problemă socială: reprezentativitatea din punct de vedere statistic a populației care constituie suportul unei revendicări; conferindu-i în acest fel consistență socială, gravitatea problemei, multiplicitatea dimensiunilor implicate, modalitățile și modelele de acționare pe scară socială, mai ales la nivelul organismelor puterii publice, a cauzei de aparat. O problemă socială este reprezentată, deci constituționează unei disfuncționalități societale. Această reprezentare este posibilă însă numai printr-un „travaliu social”, cum îl numea Durkheim, și care înseamnă, de fapt, recunoșterea și legitimarea problemei ca atare.

Geneza problemelor sociale este o rezultantă a transformărilor morfologice și economice. Astfel, problema marginalizării populației vîrstnice și a sentimentului de solitudine care paralizază viața acestei categorii, a cărei pondere este în creștere în lumea civilizată, nu poate fi înțeleasă fără a lua în considerare factorii care au modificat ceea ce, același Emile Durkheim numea „modalitățile de solidaritate”, adică „natura legăturilor prin care sînt uniți indivizii”, iar Max Weber numea „decompoziția comunității domestice” sau, altfel spus, evoluția structurilor familiale sub incidența transformărilor economice.

Apariția unei probleme sociale este rezultantă unor bulevsări de natură socială, afectînd în mod diferit entitățile so-

cială și ale căror ingerințe se resimt la nivelul vieții cotidiene a indivizilor. Aceste condiții obiective conduc la apariția unei probleme sociale numai dacă își găsesc o formulare publică sau, mai bine zis, dacă își găsesc o identitate socială specifică, acesta fiind un prim pas spre instituționalizare.

În tot acest dedal, sociologul îi revine rolul de a identifica, diagnostica, raționaliza și semnala actorilor sociali investiți cu putere politică care sînt modalitățile materiale și simbolice ale intervenției pentru a putea gestiona problemele sociale.

Aș alege un singur exemplu spre a concretiza cele citeva considerații teoretice, convinsă fiind că în contextul actual, fiecare dintre noi are o percepție acută a tot ce înseamnă disfuncție, anomie, devianță, dezorganizare, pentru care să reclame și să ofere soluții raționale. Este vorba de îmbătrînirea demografică, care este o problemă socială și care în această calitate are o reacție în lanț, facilitată și de interrelațiile diferitelor subsisteme (economic, juridic, familial, medical, cultural) ale sistemului social.

A spune că bătrînețea și bătrînii reprezintă o problemă socială înseamnă a eluda sau, cel puțin, a atenua specificitatea contemporană a problematicii. Pentru că, în toate timpurile, raportarea la bătrîni, chiar dacă nu ca la un grup social, dar, cel puțin, ca reper important determinant în cronologia omului, s-a făcut fie prin prismă religioasă, fie culturală, fie fami-

Dintre greutățile survenite, îngrijorarea cea mai mare o sîrmește absenteismul de la locul de muncă, aproape două treimi dintre subiecți incriminează această practică. Celelalte fenomene negative indicate de majoritatea persoanelor consultate sînt: păsirarea sau promovarea în funcții de răspundere a unor sprijinitori ai dictaturii, recursul excesiv la demnistratii și tăcerea păstrată asupra Securității. Peste 40% dintre subiecți consideră că au loc prea multe greve, pe cînd proporția celor care apreciază în mod deosebit legalizarea dreptului la grevă este mai mică de 30%.

Alegeri'e

Aproape trei sferturi dintre componenții eșantionului se declară satisfăcuți de constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Națională. În ce privește alegerile, proporția celor care se arată decisi să participe exercitîndu-și dreptul de vot este de peste 90%. Intențiile de votare se orientau cu precădere în perioada sondajului către FSN, urmat de Partidul Liberal, o relație reprodusă în testul de popularitate a personalităților politice ale cărui rezultate situează pe primul loc pe dl. Iliescu iar pe al doilea pe dl. Radu Câmpeanu. Influența electorală a Frontului este, în termeni relativi, mai importantă în mediul rural decît în urban, a Partidului Liberal dimpotrivă. Atracțiivitatea Partidului Național Țărănesc Creștin-Democrat pare a fi egală în cele două medii de rezidență. Impactul acestui partid este minim în grupa de vîrstă a celor mai tineri viitori alegători și maxim în a celor mai în vîrstă. Dintre celelalte formații, singura care pare să prezînte născări șanse de competitivitate electorală este Partidul Republican.

Opiniile electorale nu sînt motivate în primul rînd de platformele-program. Motivatia cea mai des invocată este modul de acțiune anterioră, cărcia îi urmează încrederea pe care o înșpiră liderii respectivi. Acest mod de ierarhizare a motivațiilor ar putea configura tipul actual de sensibilitate politică a corpului nostru electoral. El pare să confirme unele anticipații teoretice potrivit cărora competiția electorală se va desfășura mai puțin între programe decît între lideri. Din aceeași analiză a motivațiilor reiese că prezentarea la televiziune aduce formațiunilor în cauză mult mai puține foloșe decît se așteaptă în general. Folosirea televiziunii în scopuri electorale pare a ară pe care oamenii noștri politici nu o folosesc încă prea bine.

Sonda de opinie pe care îl prezint este primul dintr-o serie care va continua pînă la 22 mai. Reluînd o bună parte a temelor abordate, fiecare din următoarele va constitui implicit și o verificare a celor care le-au precedat. Aceasta ne va îngădui să prezentăm rezultatele lor mai pe larg încît ne socotim îndreptățiți să o facem după acest singur pas.

SMARANDA MEZEI

